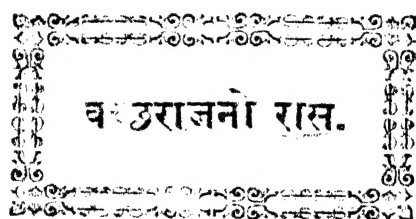

४७०५

वः ठराजनों रास.

॥ श्री जैन धर्म जयति ॥

भारेजवाणा यति ऋअभविजयल

इत.

वरधराजनी रास.

(यतुर्थ अउ—हपन हागे संयुक्त)

प्रगेट डरेनार.

श्री जैन भाषा ज्ञानादय सभा तयदधी

वादीजाल वि. आवट नदारा लीजरीवाणा.

मु० भारेज.

प्रा. हसडेडा.

आजनी पदेवी.

अमहावाद—“आर्योदय” प्रेसभां छाप्युं.

संवत् १९४७.

सन १९८१

मुद्रय ३ ०—८—० आठ आना.

આ પ્રેસ્તાક સન ૧૮૬૭ ના રૂપ મા આકટ સેન્ટ્રલ રજીસ્ટર કરાવી સર્વ લેક પ્ર-
 ગટકર્તાએ થોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે માટે તેના સિવાય કોઈએ આપતું અગર
 અગર કપાવતું નહીં, તેમ આ પ્રેસ્તાક ઉપરથી કોઈએ નાટક બનાવતું અગર
 કપાવતું આપતું નહીં.

અર્પણ પત્રીકા.

હરિગીત છંદ.

અર્પણ કરુંછું અંથ પંડીતનો રચેલો નેહથી,
શ્રી જૈનધર્મ પ્રસાર મંડળ તે સ્વિકારો સ્નેહથી;
છે અસ્થ લાયક તે સભાગાં ધર્મ કાર્ય કરે સદા,
શ્રી જૈનધર્મ પ્રસાર મંડળ વિજય વર્તો સર્વદા. ૧
વીરવાનને ગુણવાન ધર્મ પ્રવિણ છે શુભ મંડળી,
પ્રખ્યાત હિંદુસ્તાન યહ જ્યાં ત્યાં પ્રતીષ્ઠા બહુ મળી;
ગૂણ રક્ત યહ લઘુ અંથ અર્પું લોભ લાલચ નહીં કદા,
શ્રી જૈનધર્મ પ્રસાર મંડળ, વિજય વર્તો સર્વદા. ૨
છે અધિક રચના અંથમાં, ભરપુર રસથી જે ભર્યો,
કર્તા રિખવ કવિરાજ જેણે રાસ બારેજે કર્યો;
તે રાસ ભણતાં થાય શુભ કલ્યાણ ટાળે આપદા,
શ્રી જૈનધર્મ પ્રસાર મંડળ વિજય વર્તો સર્વદા. ૩

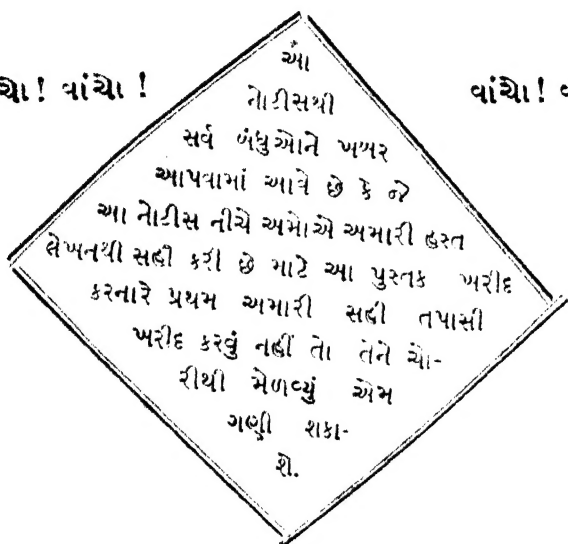
સંવત ૧૯૪૭
સન ૧૮૯૧
મુ. બારેળ.

લી. આપનો સ્વધર્મ સ્નેહી શેવક.
વાડીલાલ વિ. ઓઘડ બહોરા.

નોટીસ.

વાંચો! વાંચો!

વાંચો! વાંચો!

આ પુસ્તક મેં આપ્યું છે.

(સહી.) *જાણીવાળા*

લીખડીવાળા. મુ. ખારેજ.

॥ श्री ॥

॥ રીઘવવિજયજીકૃત. ॥

વચ્છરાજનો રાસ.

શ્રી સરસ્વતૈનમઃ

શ્રી શ્રી શ્રી ગૌતમાયનમઃ

॥ હુહો. ॥

- શ્રી સુંહર આદીદેવ, યુગલ ધરમ હરનાર;
વીમલ અમલ અગોચર, અગર અમર નીરધાર. ૧
- તે જીનને પ્રણીપત કરી, શ્રી શ્રુત દેવી નેમ;
સખદ અરુખલીતા નવી હુએ, જાડચ તિમીર પુખ જેમ. ૨
- અરીહા ભાવે પુજીએ, મેલે પુન્ય સમુદાય;
અલીક વિધન સર્વી દૂર કરે, અભ્રમરૂતને ન્યાય. ૩
- પુગ ઉપર વચ્છરાજનો, ભાખીશું અધિકાર;
કીણ વિપસેં સુખ દુઃખ લહયો, કીધો કીધો ભવપાર. ૪
- રસીયા કરણો ચુંપસું, મૃગલા વેણુને રીત;
વડતા શ્રોતા ઉપજે, માંહે માંહે પ્રીત. ૫
- સદલ કમલ રેફળ્યું રમે, રસીયા તે કહેવાય;
શું જાણે ગૂણ રાંકમાં, સુકું લાકડ આય. ૬
- અતિ વિકસીત લોચન કરી, વિકસીત વદન ન લીન;
તે જીવ્યાવાતને સાંભળો, રસીયા રસ લયલીન. ૭

॥ ઢાળ ૧ લી ॥ દેશી ॥ ચોપાઇની.

- જંબુદીપના ભરત મઝાર, ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠ નગર ઉદાર;
ગામતણો બહુ દીસે વાસ, ગઢમઢ મંદિર તુંગ અવાસ. ૧
- ઈન્દ્ર આદે વસે વરણ અદાર, કાણ નવી પામે લખખીપાર;
તેહ નયરની શોભા જોઇ, સુરનગરી તે નાકે ગઈ. ૨

- તે પુર દેખી પામે સંક, કયો નિવાસ સમુદ્રે લંક; ૩
- દંડ નિતિ નની સમજે કદા, દંડ પતાકા દેહરે સદા- ૪
- બંધનતો માલીને ધરે, પુન્ય પ્રમાણે સહુ સુખ કરે;
- પરદારા ભગની સમ ગણે, સહુ ધર દીસે બહુલે ધણે. ૫
- જૈનાલય પ્રાઢા પ્રાસાદ, શોહં મયાનસું કરતાં વાદ;
- પૌષધશાળા બહુ પુન્ય દાગ, દાણીપરે શોહં સુંદીર ગામ. ૬
- તીહાં વૈરસિંહ નૃપતી નીકો, પ્રજા પાલણુ ગૂણ છે ભલો;
- ન્યાયે વિસાર્યા રાજરાગ, અનમી પણ કરતાં પ્રણામ. ૭
- તમ રાણી કુસીલ હારણી, ગૂણવંતી નામે ધારણી;
- દંપતિ સુખ વિલસે બહુ પ્રેમ, દોગં દુઃખ સુરવરને જેમ. ૮
- એક દિન સુતેસા કામની, સ્વપ્ન દેખે છે ભામની;
- સુરપતિ દીઠો જાને પુર, જાગી ધારણી તે સસનુર. ૯
- પુલકીતાંગ જ્યું મેઘગાલતી, પિયુ કને આવે ચાલતી;
- કરજોડીને વિનવે સ્ત્રીએ, સાંભળ પતિ દેવાનુ પ્રીએ. ૧૦
- સ્વપ્ન દીઠો મેં હરી અવતાર, શું કળ હોશે મુજ મનોહાર;
- તે નિમુણી હરખ્યો ભરથાર, બોલ્યા શાસ્ત્રનો લહીએ વિચાર. ૧૧
- પુત્ર હોશે તુજ મોહ રૂપને, સુણીએ લલનાં એહ સ્વપ્ને;
- પુન્ય નમી ધારણી આવી આગાર, દેવચુર સમરંતી સાર. ૧૨
- નીજ જીવીતને ગણતી ધન્ય, ગર્ભને પોસે દાસી વચન;
- એમ નવ માસને વોલ્યા જીસે, જનમ્યો સુત નિરદોષી દીસે ૧૩
- દેવ સ્વપ્ન અનુસારે સહી, દેવરાજ નામ દીધું મન ગહી;
- અનુક્રમે વાધે બીજ શશિકલા, રાજકુંવર રૂપે નિરમળા. ૧૪
- એક દિન વળી ધારણી રાગની, ફરી સ્વપ્ન દેખે યામની;
- સ્વેત કંબુ જ્યું રૂપા રાસ, પુષ્ટ સરીરે ધોરી ખાસ. ૧૫
- દેખી જાગી પ્રાતઃ છાય, વળી નીજ પતિને સમીપે જાય;
- પુછયું સ્વપ્નતણું કળયદા, વૈરસિંહ રાય બોલ્યા તદા. ૧૬
- એ સ્વપ્ને સુત વૃષભ સમાન, રાય નમાવસે જે અભીમાન;
- નિશુણી રાણી ભરતા વાણ, ગર્ભ રચણ પાણે ગૂણપાણ. ૧૭
- શ્રીશ્રી કુમર વચ્છરાયને રાસ, ઢાળ એ ભાખી પ્રથમ ઉદ્ધાસ;
- કવિ રીખવ ભાષે એમ ગૂણી, સાંભળો વાત હજી આધી ધણી. ૧૮

॥ દુહો. ॥

પુણું માસે સુત જનમીઓ, જનમોચ્છવ કરે રાય;	
નગરી જનસહુ હરખીયાં, મંગળગીત ગવાય.	૧
સજ્જન પોખી યોલીઓ, એ સુત ઉપન્યો ઉધાન;	
ધોરી સ્વપ્નથી એહનું, વચ્છ કુમર અબીધાન.	૨
અનુક્રમે વધતે થકે, થક્યાઠ વર્ષની જામ;	
ચાતુર અધ્યાય ગ્રહે, લણુવા સોપ્યા તામ.	૩
સકળ કળા રાકા શશિ, લખીત ગણીતમાં પુર;	
શબ્દ સાસ્ત્ર ગીત નૃત્યમાં, પૂરણાં શ્રુ જ્યું સૂર.	૪
અધ્યાય સંતોશીઓ, દાનગાને અબીરામ;	
ખેલાવે કેકાણુને, જ્યું ગોકળ મેં સ્થામ.	૫
એક દિન વેરસિંહ રાયને, ઉપનો દાધનો રોગ;	
સજ્જન પુરંધ્રી દુખ ધણું, પુરજન પામ્યા શોક.	૬
સામંત મંત્રિ વિનવે, કેને દેશું રાજ;	
દેવરાજ વરસે વડો, ગૂણુવડો વચ્છરાજ.	૭

॥ઠાળ ૨ છાં દેશી ॥ આજ હાજરી ઢાલો પ્રાહુણો.

મૃતકારજ કરી રાયના, રોતે સધજો તસ પરીવાર વાલમ મારાહે;
 આણુ ફેરવી દેવરાજની, ક્ષિતિપ્રતીષ્ઠા નગર મોઝાર. વાલમ મારાહે.
 કર્મ તણી ગતી એહવી-આંકણી,
 પદવી દીધી વચ્છરાજને, યુવરાજ તણી નીજ ભાત. વાલમ
 લોકીક સહુ મન થીર થયાં, મુખ વીલસે નવનવભાત. વાં ૩૦ ૨
 તવ પક્ષકારી દેવરાજનો, મંત્રિ આવીને વિનવે એમ; વાલમ
 કાઠો કુમર વચ્છરાજને, નિતિ સાસ્ત્ર સંભાળો ન કેમ. વાલમ ૩૦ ૩
 કામલો પીરી પુછે દીઓ, જુઓ *હંસતણો દ્રષ્ટાંત. વાલમ
 સાંભળી સમીવતા મુખ થકી, દેવરાજ તે સદહે વાત. વાં ૩૦ ૪

●યત:— તદસ્મીન હતે સ્વસ્ય, નો પેક્ષા યુજતે સ્વલુ;

કોમલો પીરી પુછેધ્યો, વ્યાર્ધી બહુધી શાલીના ૧.

તથા પંચાચ્યાને.

શ્રાવ્યં વાક્યંહી વૃધાના, તે વૃધા જે બહુ શ્રુતા;

નૃપે તામ તેડાચો ચેત્રિધરો. કહી મોકલ્યો વચ્છ આસન; વાલમં
ચેત્રીધર જઘ વનવે, દેવરાજનું એહ વચન. વાલમં કર્મં ૫
જાઓ એ નગરને મેલીને, જો જીવીતની રાખો ચાહ; વાલમં
તો એહ સિંધુરે દેશમે નવીરે શો તમે ઉભા કયાંહ. વાલમં કર્મં. ૬
વચણ શુભી વચ્છરાજ તે, દુહવાણો ધણું નૃપ બાળ; વાલમં
તે જીને ન સહે તાજણો, કાંઈ તે કહ્યો તરકાળ. વાલમં કર્મં. ૭
જઘ પ્રજુઓ નીજ માતને, કહ્યો મુખથી સધળો વિચાર; વાલમં
સાંભળી રાણી ધારણી, આંખે છુટી આંસુહાની ધાર. વાલમં કર્મં. ૮
દુઃખ મ આણુજ્યો માતજી, કહે વચ્છ રહો મુખે ગેહ; વાલમં
આંદાં પણ સુત દેવરાજ છે, તુમ ભક્તિ કરશે તેહ. વાલમં કર્મં. ૯
ધારણીવચ્છને એમ ભણે, હુંતો આવીશ તાહયરી સાથ; વાલમં
વિમળા જે ભગની માણરી, લઘ તેને પણ સંગાથ. વાલમં કર્મં. ૧૦
ધણું ધણું વારે તેહને, નવી માને કહ્યું તે લગાર; વાલમં
સાથે લઘ માત માસીને, આવી કીધો બ્રાત જુહાર. વાલમં કર્મં. ૧૧
લહી અનુમત ચાહ્યા વહી, દેવરાજને હુઓ કરાર; વાલમં
નાપી માતાને કાંધ પાલખી, નવી કીધો ભાષને તોળાર. વા. કર્મં. ૧૨

હંસ યુધવને વૃધઃ વૃધા બુધ્યા વિમોચીત.

૨

એક વનમાં મોટો નીગ્રાધ છે. તે ઉપર ધણા હંસ આવી સુ-
એછે ત્યારે એક દીવસે ખાટ ખટખડાતો વેલો તજે ઉઘ્યો છે તે
દેખીને વૃધ હંસ નાના હંસને કહેછે કે આ વેલો સુક માળ છે માટે
આંચથી તોડી નાખો. મોટો થશે એટલે નહીં તુટે, અને એ વેલાથી
આપણું મર્ણુ થશે. એ સાંભળી તરણુ બાહ્યા જે વૃધ થયોછે પણ
મર્ણુ ઈચ્છતો નથી. એમ કહી માન્યું નહીં એટલે તે દિવસથી વૃધ
હંસ જુદે તરવર જઘ બેઠો. હવે વેલો વધીને પારધીને ચડવા જવા
પગથીઆં થયાં. એકાદ સમે હીંસકે આવીને પાસ નાંખ્યો. પાસમાં
સર્વે તરણુ હંસ ભરાયા. તે જોઈ વૃધ બાહ્યા અરે જીવ્યાતો. એક
ઉપાયછે. કે હીંસક આવે ત્યારે મરણીયા થઈ પડજ્યો, પછી કું
કહીશ જે જહ પલામ જીવતી એટલે કહજ્યો. એમ સાંભળી મા-
ન્યું. પછી હીંસકે ભોંય નાખ્યા એટલે વૃધ બાહ્યાથી ઉડી ગયા અને
જીવ્યા માટે સુકમાલ છેધ્યો હોત તો દુઃખનું બંધન થાત નહીં તેમ
તમે પણ સુકમાલ જે નાનો ભાઈછે તેને કહાડો. નહીં કહાડો તો
પછી વિમાસશો. મોટો થએ માનશે નહીં એમ મંત્રી દેવરાજને કહેછે.

હાકાર થયો તે નગરમાં, હવે દુષ્ટએ નગરી અનાથ. વાલમં
 ઓક ન શોહે દીપકવિના, જેમ દિવસ વિના દિનાનાથ. વાં કર્મ. ૧૩
 શું શશીહર વિના યામની, શું તરવર પત્ર વન્નક; વાલમં
 નીર વીણું શું સરિતા વહે, એમ એલને લોક અનેક. વાં કર્મ. ૧૪
 અનુક્રમે આવ્યા પૂર ખારણે, ચાલ્યા ત્રણે જણ શુદ્ધવાટ. વાલમં
 શિરપર દિતકર જલહસે, જુઓ! જુઓ! કરમના ઘાટ. વાં કર્મ. ૧૫
 કરમેજ રાએ મારીઓ, કાંઈ યાદવરાય કુમાર; વાલમં
 કરમે પાંડવ દારીયા, ફરીયા મહીયલ વર્ષ તે ખાર. વાં કર્મ. ૧૬
 હરીચંદ ડુંગતણે ઘરે, શિર વહીયું કરમ શુંવાર; વાલમં
 શ્રેણીક કાટને પાંજરે, ધાલ્યો કૌણીક તે નિરધાર. વાં કર્મ. ૧૭
 કુમેર દત્ત નીજ ગાયને, ભોગવી બગનાને તેહ; વાલમં
 સનતકુમાર ખીણ એકમાં, મહારોગ પામ્યો નીજદેહ. વાં કર્મ. ૧૮
 દશરથ રાયના દીકરા, સૌમંત્રી અને વળી રાગ; વાલમં
 કરમેરે યાનકી અપહરી, દશકંધર ટાંચ્યો દામ. વાલમં કર્મ. ૧૯
 કરમેરે નળ થયો કુખડો, કામ્યા કળાવતીના હાથ; વાલમં
 કરમે ગુણાવળીનો પતિ, પડીઓ તે નટનીને સાથ. વાલં કર્મ. ૨૦
 શ્રી શ્રી કુમાર વચ્છરાયના, કાંઈ રાસની દુજીએ ઢાળ; વાલમં
 રીખવનિજ્ય એમ ઉચરે, વળી સાંભળો ખાળ ગોપાળ. વાં કર્મ. ૨૧

॥ દુહો. ॥

એમ શુદ્ધ પંથે ચાલતાં, ક્ષેતાં તર વિસરામ;
 વનવાડી વિલોકતે, ફરતાં ગામે ગામ. ૧
 મહીયલ યદુ લંધીતદા, માયને કહે વચ્છ એમ;
 ચાલો માસી ઉતાવળાં, આવી અવંતી સેમ. ૨
 પાણી પીતે ખેસતે, શની ચાલતે તેહ;
 આવ્યાં અવંતી ભાગળે, દીઠા સુંદર ગેહ. ૩
 થાક ઉતારણ કારણે, એઠાં તરવર હેઠ;
 પુછે વચ્છ તે લોકને, અહીં કુણુ રાયવરેઠ. ૪
 તેહ કહે પંથી શણે, માલવ નામે દેશ;
 મધ્ય ઉજેણુ એ નગરમાં, તપે જીતારી નરેશ. ૫
 નરવાણી શ્રવણે લહી, એન પતિ એ મુજ.

ધારણી સમયને પારખી, રાખ્યું સગપણ ગુપ્ત. ૬

વળતી કહે વચ્છ પુત્રને, જઈ શોધો ઘર આંધ;

વયણ શ્રણીને આવીયો, કુમર તે નયરી માંધ. ૭

॥ઢાળ ૩ જાહેશીા ઘોરીતેઆઈ થારા દેશમેં માફની

ચારાસી ચાઇં દેખતો સાજનજી, કરતાં વેપારી વહેપારહો ગુણવંતા

સાદજી અવધારીએ સાજનજી. આંકણી

મારગ સીદ્ધિ આલતાં સાજનજી, દીઠો શેઠ ઉદારહો. ગુણવંતા ૧

શાંત મુદ્રા શિરોમણી સાજનજી, શોમદત્ત શ્રીમંતહો; ગુણવંતા ૦

એ કર નેદી નેહતે સાજનજી, વચ્છકુમર તે વંદતહો. ગુણવંતા ૨

તાતજી પરદેશી અમે સાજનજી, આવ્યાં તણ મનુષ્યહો; ગુણવંતા ૦

રહેવાને કોમ ધર દીધો સાજનજી, દુઃખીયાંને કરો સુખહો. ગુ ૩

દિનવચન શ્રણી નેહનું સાજનજી, દીધી નીજ વખારહો; ગુણ ૦

વળતી ભાળે શેઠજી સાજનજી, શું બાહું દેહો કુમારહો. ગુણ ૪

દુઃખ પડે ધર મેલીયાં સાજનજી, દામ નહીં અમ પામહો; ગુણ ૦

તો દેહિ બાહું ક્યાંયકી સાજનજી, રાજકુમર એમ ભાસેહો. ગુણ ૫

પણ તુમ ધરનું ખાડવું સાજનજી, દળવું પીસવું નેહહો; ગુણવંતા

માતા મારી દોય જણાં સાજનજી, કરશે કારજ તેહહો. ગુણ ૬

શેઠ તણાં આદેશથી સાજનજી, આવી વસ્યા તેણે દામહો; ગુણ ૦

ભોજન આપે શેઠ તે સાજનજી, કરે સહુ ધરના કામહો. ગુણ ૭

વચ્છકુમર લેઈ વાચ્છર સાજનજી, કામ તે ચારણ જાયહો; ગુણ ૦

સાંજ પડે લાવે ધરે સાજનજી, એમ સઘળાં સુખ પાયહો. ગુ ૮

એક દિન લેઈ વાચ્છર સાજનજી, આવે વન વિખ્યાતહો; ગુણ ૦

હવે વનમાંહે જે ગયો સાજનજી, ભાખું તે અવદાતહો. ગુણ ૯

તાપ હરણ મધ્યાનમેં સાજનજી, લીધો તર વિસરામહો; ગુણ ૦

તવ કોલાહલ સાંભળ્યો સાજનજી, રાજકુમરનો તામહો. ગુણ ૧૦

સુનાં મુકી વાચ્છર સા• ચાલ્યો રાખ્દ અનુસારહો ગુણવંતા;

આવ્યો જહાં શીખે કળા સા• ઉજ્જેણી ભૂપ કુમારહો ગુ• ૧૧

ધાત કરતા દેખીને સા• શિશ ધુણાવ્યું વચ્છેહો; ગુણવંતા;

દેખી અધ્યાર તે હવે સા• કોણ નંદન એમ પુછેહો ગુણવંતા. ૧૨

વચ્છ વહે વાણીતદા સાજનજી, તાતજી હું પરદેશીહો; ગુણવંતા;

ફરતો ફરતો આવીયો સાજનજી, રાસ દેખણકું સુવેશીહો. ગુ૦ ૧૩
 કાંધક ચાતુરી દાખવો સાજનજી, તુમમીઅછે શુ વિશેષહો; ગુ૦
 કુમરે ધતુધ્ય શર કરગ્રહી સાજનજી, દાખીતે અવસર દેખહો. ગુ૦ ૧૪
 એહવે રસવતિ નીપતી સાજનજી, જીતારીયું નવેનેહો. ગુણવતા;
 વચ્છકળા નિધિ જાણીને સાજનજી, ભોજન કરાવે તેહનેહો. ગુ૦ ૧૫
 સંધ્યા સમય હુઝો તદા સાજનજી, થયા જાલર રણકારહો. ગુણવતા;
 દીપતી જ્યોતી ધરોધરે સાજનજી, પ્રગટી તેજ અંખારહો. ગુ૦ ૧૬
 ભેઠાં શાખી શાખ ઉપરે સાજનજી, પંખી પ્રગટચો ચંદહો. ગુણવતા;
 પરદેશી પણુ થીર થયાં સાજનજી, ઉલટયા તરકર વૃંદહો. ગુ૦ ૧૭
 રાસ રસીક વચ્છરાજને સાજનજી, ત્રીજી હાલ એ ગાઇહો. ગુણવતા;
 રીખવ કહે દુઃખ કદી નહીં સાજનજી, જોહનેછે પુન્ય સખાર્ઠહો. ગુ૦ ૧૮

॥ દુરો. ॥

સંધ્યા સમે તીહાં રહ્યો, ધારણી રાણી જાત;
 વીણ પાળક તે વાચ્છર, સુતાં ધર આયાત. ૧
 શેઠ બણે તે દેખાંને, દોય નારીને એમ;
 વાચ્છર આળ્યાં એકલાં, વચ્છ ન આળ્યો કેમ. ૨
 વિમળા ધારણી તવ કહે, શેઠ તણી કરીલાજ;
 પ્રભાતે પણુ નાવીઓ, હજુ લગણુ તે આજ. ૩
 એમ વાતો કરતે થકે, આળ્યો વચ્છ કુમાર;
 પુછે ધારણી પુત્રને, કાણુસ્થાનક કરી વાર. ૪
 ચારંતે ગો વાચ્છર, સુતાં તરવર હેઠ;
 શિતળ છાંયા મહી પલે, મળી ગઇ મુજ દ્રેઠ. ૫
 નિંદ્રાધીન પડ્યો થકી, કોયન બોધીત વજ;
 અધુના માતા જાગીઓ, આળ્યો શણી એ વચન. ૬
 પુનરપી સૂર્ય ઉદય થયો વચ્છ, વચ્છ ચારવા જાય;
 સુતાં મુકીને વાચ્છર, કુમર સમીપે આય. ૭

॥ હાળ ૪ થી ॥ દેશી ॥ દુકં અને ટોડા વચેહો,

મેંદીના દોયરખ. મેંદીરંગ લાગ્યો.

વળીરે સંધ્યા સમે નાવીઓહે, વૃપનંદન તેણીવાર; કુમર સુરંગલાઓ.

બીજો દિન પણ વાચ્છરહે, ધર આબ્યાં નિરધાર. કુમર સુરંગ લાગ્યો.
રંગ લાગ્યો કળાનો લાલ, કુમર. આંકણી.

તે દેખી સોમદત્ત છહે, કોધે ચડીઓ પૂર; કુમર.

વિમળા ધારણીને વહેહે, કરીલોચન અતીકુર. કુમર. રંગ. ૨

શું ખોવાશે વાચ્છરહે, ચરે રણ્ય એ શુન; કુમર.

કુમર તુમ રમતો ફરેહે, વગડે હામે અન્ય. કુમર. રંગ. ૩

તદનંતર તીહાં આવીઓહે, વચ્છ સરૂપમ ફરીદ; કુમર.

કહે વિમળા કોધે ચડીહે, સાંભળરે મુજ નંદ. કુમર. રંગ. ૪

પ્રયગ તો પરદેશમેં હે, રહીયાં પરધર આય; કુમર.

બોજન કહીણ પામવુંહે, એવી ફરગ ગતીમાય. કુમર. રંગ. ૫

માટે શેહના નિત્ય પ્રતેહે, રૂપલંબ મુજ ન ખમાય; કુમર.

અક્ષીહાં મેલી વાચ્છરહે, નિત્ય જાઓ કાણુ હાય. કુમર. રંગ. ૬

વચ્છ કહે શણા માતજોહે, હવે નહીં ચાર એ વચ્છ; કુમર.

બાળક હું તુમ આગજોહે, રમવા સગીઆ મચ. કુમર, રંગ. ૭

સોમદત્તને સમગ્નવીનેહે, અંધીખાનું છોડાવ; કુમર.

વાચ્છરૂઝ ચાર્યાની રજાહે, જઈને પાછી બળાવ. કુમર. રંગ. ૮

ધારણી તે એમ સાંભળીહે, ચાલી શેહની પાસ; કુમર.

મુખ સંગોપી નૃપ સુતાહે, કરગરે ચઈને દાસ. કુમર. રંગ. ૯

અમ નંદન છે ન્હાનડોહે, નહીં ચારે વાચ્છર એહ; કુમર.

વેળા રમવા એહનીહે, માનો શેહ ગુણુ ગેહ. કુમર. રંગ. ૧૦

આંસુ ઝરતાં ધનપરેહે, દીડી દુઃખ ભરપૂર. કુમર;

ઉદીત દયા સોમદત્તનેહે, ખોલ્યો શેહ સસનુર. કુમર. રંગ. ૧૧

હે રામા દુઃખ મતધરોહે, મનમાં નાણો ખેદ; કુમર.

જેમ તુમ પુત્રનું મનકુહે, વરતે ત્યમ સુખવેદ. કુમર. રંગ. ૧૨

હવે કુમર છુટો થયોહે, ઉદ્યો રવિ પરભાત; કુમર.

કુમર કળા શીખે છહાંહે, તેહની પાસ માયાત. કુમર. રંગ. ૧૩

તીહાં ખાવે પીવે સુખેહે, કરે કળા અબ્યાસ; કુમર.

એક દિન મળવા માયનેહે, આબ્યો નિજ આવાસ. કુમર. રંગ. ૧૪

કુમર પ્રત્યે કહે ધારણીહે, ક્યાં ખેલોછો દીહ; કુમર.

ખેસો કીહાં બોજન કરોહે, કીહાં સુઓ રજનીહ. કુમર. રંગ. ૧૫

ધરની ચિંતા કેમ નથીહે, દ્રવ્ય પણ ન બદામ; કુમર.

પર આધીન દિન કેટલાહે, રહીશું આપણે આમ. કુમર. રંગ. ૧૬
મોટો કોઈ ઉદય કરોહે, દ્રવ્યોપાર છતકાન. કુમર.

પરઆધીન કેમ ચાલશેહે, વચ્છ કુમર ગુણરાજ. કુમર. રંગ. ૧૭
ભાગતે વચનને સાંભળીહે, તાતો હુઆ નૃપયાળ. કુમર;
ઝોથીએ પ્રથમ ઉલ્લાસનીહે, રીખવ વિજય કહી ઢાળ. કુમર. રંગ. ૧૮

॥ દુહો, ॥

હાથમે લેઈ કુહારીકા, ચલીઓ વનહ કુમાર;
સુકાં તર દીઠાં ધણાં, પણ કરે હૃદય વિચાર. ૧
જો લાકડ એવું ગણે, જોઈ દળીદ્ર સહુ જાય;
પરઆધીનથી પણ ટળું, માત સુખે સુ ખાય. ૨
છણુ વિધ ચિતવતો વને, તરતર કરતો જોય;
સાગ શીશમ મધુ પુષ્પનાં, ખેઠા પોઠા હોય. ૩
ખેર ખાખર ને બાખરા, વિચવિચ વંશની જાલ;
વેનસ નીપ પુંસી કીવા, ધાત્રી તાલ તમાલ. ૪
જંબ પુનાગ કરંગને, નાના વિધદલ ભાત;
ચંપક વાસા માલુરી, તરવર બહુલી જાત. ૫
વાઘાદીક શ્વામદ્ ભમે, પગ પગ જીવ અનેક;
પુરજતાં દીઠું તીઠાં, દેવનું દેરે એક. ૬
ચક્ષુની પ્રતિમાને નમી, જોવો આઘો જાય;
ચંદન ઝાડની વાસના, આવી સામે વાય. ૭
તેહ સુવાસ બણી ચડ્યો, કોએક ભૂમી જામ;
ચીઠું દિશ જોતાં એહવે, દીઠું ચંદન તામ. ૮

॥ ઢાળ પ મી. ॥ દેશી ॥ તેહ પુરૂષ હવે વિનવેજી

કુમર મને આણુંદીઓજી, લહી શીખરીની સુવાસ;
મધુકર ગુંજરવ કરેજી, શિતળ છાયા તાસ. ભવી વચ્છકુમરનું જો
જ્યો કર્મ નિદાન. એ આંકણી ૧
પણ વીખધર વેટી વજ્યાજી, કર કંકણપરે તેહ;
પીક સમ નયણો રાતડીજી, માઢા દારણ તસ દેહ. ભવી ૨
તપ સાહસ મનમાં ધરીજી, ધુણાવ્યું તેહ વૃક્ષ;

વિખધર સહુ ભુમી પડયાંજી, નાહા સિદ્ધ અલક્ષ.	ભવી૦ ૩
શ્રીખંડ શાખા છેદીનેજી, લઘુ ખંડ કાવા ક્રીધ;	
શિર ઉપર ધરી ચાલીઓજી, પાણે કુહારી લીધ.	ભવી૦ ૪
સાહસીક મન હરખંતતેજી, નીકલીઓ વન બહાર;	
આવ્યો નગરી દુકંડોજી, આથમીઓ દિનકાર.	ભવી૦ ૫
નૃપ આદેશો પોળીઓજી, દીધાં પૂરનાં દાર,	
શાકીણુ ભય દિવસેયકોજી, વાસે ગોપૂર બાર.	ભવી૦ ૬
ચીતે બાહ્ય ધરે ઇહાજી, જો કંઈ રચણી ડાય;	
તો ચંદનની વાસનાજી, ધર ધર વિસ્તરી જાય.	ભવી૦ ૭
સુતા જન સહુ જાણુશેજી, લાવ્યો ચંદન મુજ;	
માટે નવી ખેસું ઇહાંજી, જાવું કાઈ મહી ચુમ.	ભવી૦ ૮
એમ ધારી પાછો વળ્યોજી, પહોંચ્યો વળી વન તેહ;	
પણુ દિવસ છે ટાઢનાજી, કંપે સુશીમ અતિ દેહ.	ભવી૦ ૯
પાસે દેવને દેહરેજી, કાવા ધરી તર ડાળ;	
પેઠો યક્ષ ધરે વહીજી, રાજકુમર સુકમાળ.	ભવી૦ ૧૦
દૃઢ દીધાં ત્યાં બારણાંજી, રાખી કુહાડો પાસ;	
દેવતણે શરણે રહીજી, ખેડો થીર કરી શ્વાસ.	ભવી૦ ૧૧
સાંભળો અચરજ જે થયુંજી, વૈતાલ્ય શિખર સોભમ;	
ખેચરી વૃંદ વૈભાનથીજી, આઁયાં યક્ષ ભુવન.	ભવી૦ ૧૨
ખેચરી માંહે વડેરીકાજી, પહેરી સોળ શૃંગાર;	
આવી બાહ્યને માડવેજી, બાખે વચન ઉદાર.	ભવી૦ ૧૩
હે ચિત્રલેખા ખેચરીજી, વેણુ ગ્રહો કરચંગ;	
માનસી કહે તમે તાળનેજી, પવના હાથ મૃદંગ.	ભવી૦ ૧૪
વેગવતી હુકુનેજી, સર્વ વળગડો તૂર;	
આગા પામી આલવેજી, રાગ રંગ રસપૂર.	ભવી૦ ૧૫
ખેચરી નાચે વડેરીકાજી, ધ્રુધરના ધમકાર;	
યૈ યૈ મુખથી ઉચરેજી, વાળંતના ધોંકાર.	ભવી૦ ૧૬
રાતસમે વેળા ધણીજી, નાચ્યા રસભર જોર;	
જેહા વાય લેવા બણીજી, સહુ સખીઓ એક ઠોર.	ભવી૦ ૧૭
એદ જલે કરી ભીંજ્યાજી, વસ્ત્ર ઉતાર્યા તામ;	
વાસસી અપરાણી તનેજી, પરીધાય અભીરામ.	ભવી૦ ૧૮

ઈચ્છા હાસ્ય વિનોદમાં, તીંહાં એક પણ વિસરામ;
સહુ સખીઓ ટોળે વળી, ચાલી જવા નીજ ઠામ. ભવીં ૧૯
વિદ્યાધરી નીશ્વામીની, ભૂલી કંચુકી તત્ર;
રીખવ વિનય કહે પ્રથમ ઉલાસે, પાંચમી ઢાળ એ અત્ર. ભવીં ૨૦

॥ દુહો. ॥

કંચુકા વીવર થકી, જોઓ કુમરે ખ્યાલ;
દીકી કંચુક રતનની, જાણે તાર કમાલ. ૧
ખોલી કપાટ ને નીકળી, લીધી કંચુક તેહ;
પાછો વળી થીરતા ધરી, પેઠો દેવને ગેહ. ૨
દીધાં નીવીડ તે બારણાં, એઠો થઈ નમિંત;
એહવે ખેચરી સાંભરી, સાહેલી અગ્ર ભણંત. ૩
કંચુકી લીધી હોય તમે, જો કાંઈ હસવું હોય;
ભૂલી પડી જોણે કરચડી, તે આપો સખી મોય. ૪
તેહ કહે બાધ તુમતણું, હસવું કેમ કરાય;
આસકરાં મોટાતણી, આસંગો ન કરાય. ૫
ભૂલી કંચુકી દેહરે, ચાલો પાછા ત્યાંહ;
આળ્યાં પુનરપી વનમેં, પુવે રમીયાં જ્યાંહ. ૬

॥ ઢાળ દી ॥ દેશી ॥ ત્રીભોવનતારણુ તિરથ વંદો.

ચીંહુ દીશે જોવે તે ફરી ફરીને, કંચુકી નાવી ઢબેરે;
સહુ થાક્યાં તીહાં એક મલીને, એઠાં જાડને હેઠરે.
કંચુકી સોધ કરો મુજ હેલી, ખીજસે તાત સાહેલીરે. આંકણી ૧
નજર વીલોકતે ભારી દીઠી, બાંધી તરવર ડાલેરે,
કોષક પુરૂષ ઇંહા વાસ વસ્યો છે, ખેચરી સહુ નીહાલેરે. કંચુકીં ૨
દીહાં વાસ્યાં ગર્ભ દવાર, એહમાં નર યા નારરે;
લેષ કંચુકી આપણુ કરી, પેઠો સખી નીરધારરે. કંચુકીં ૩
તવ ખોલી વિદ્યાધરી મોટી, સાંભળ નર યા નારરે;
નીકલી બાહીર વચ્ચને આપો, સમજો કહું એકવારરે. કંચુકીં ૪
વિદ્યાધરી અમે વિદ્યા બળથી, નરને કરીએ તોખારરે;
સુર ગુરૂ સરીખા ઉભા રાખ્યાં, તો તાલરો શો ભારરે. કંચુકીં ૫
મસ્તક છેદશ્યું રે ! નર તાઈ, મુજ કરમાં તરવારરે;

વાર નથી અમે વિધા બળથી, ઉઘાડીશું દુવારે. કંચુકીં ૬
 એવાં વયણુ સુણીને સાહસીક, મન નવી ખીનો લગારે;
 ક્ષત્રી કુલ નૃપ નંદ મુગારી, થોવને વચ્છ કુમારે. કંચુકીં ૭
 હારી ખેચરી સધલી ચીંતે, સગું હશે નગર મોઝારે;
 તેહ પુરુષને વીરહે કરીને, રોતો હશે પરીવારે. કંચુકીં ૮
 રાત સમે ખેચરીઓ આવી, નગરી ઉઠેણી માંઝરે;
 શીર શીર જોતાં સ્વરને સુણીઓ, શેઠતાણું ધર જ્યાંહરે. કંચુકીં ૯
 ધારણી રાણી વીમલા માસી, કરે મનમાં વિખવાદરે;
 વચ્છકુમારનું નામ લઇને, રોવે મોટે સાદરે. કંચુકીં ૧૦
 આવીરે જાતરે ધારણી જનમા, હજી લગે નાળ્યો કેમરે,
 રાજ્યહરણુ દેશાંતર પડીયાં, પરધર રહેવાં એમરે. કંચુકીં ૧૧
 બેઠુનાં વીઘાપ સુણી ખેચરીઓ, પાછી દેવાલય આવેરે;
 વિમલા ધારણી સ્વર કરી બોલે, કરૂણા સ્વરે સમજાવેરે. કંચુકીં ૧૨
 પુત્ર તુને મેં શોધ્યો નગરી, ગલીએ ગલીએ બજારે;
 ઉપવન ઢુંઢી બજાર ને પામી, આવ્યા મંણુ આગારે. કંચુકીં ૧૩
 મુખડું દેખાડો એકવાર અગને, ટાસો મનના ઉચાટરે;
 રોશ કરીને વનમાં વસીયાં, ઉઘાડોને કપાટરે. કંચુકીં ૧૪
 પંથ અગોચર તરે સંકીર્ણે, વન અંધારી રાતરે;
 માતા નવિ માસી મારી, સહી ખેચરી ઉતપાતરે. કંચુકીં ૧૫
 ઉત્તર નાખ્યો પાછો ફરીને, ચીંતે ખેચરી ધીરે;
 સખીઓ ચૈતામાં જે નર રહીયો, તેતો ત્રેપનમો વીરરે. કંચુકીં ૧૬
 કરગરી માગે ખેચરી હારી, સુણીએ સલુણા કુમારે;
 કંચુકીં આપો જાવું દૂરે, થાવા આવ્યું સવારે. કંચુકીં ૧૭
 ઝાઝી આળ ન કરો અબજાની, ટળવળે બાપડી બારે;
 અલબેલા મન કરૂણા આણો, માયું કરીને જુવારે. કંચુકીં ૧૮
 પ્રથમ ઉઘાસે વચ્છકુમારના, રાતની જડી ઢાલરે;
 રીખવ કહે જીહાં પુન્ય સખાઈ, ત્યાં હોવે મંગલમાલરે. કંચુકીં ૧૯

॥ દુહાં. ॥

સાહેબ આપો વચ્છને, માની સદાન કથુ એહ;
 લાજ રાખો નારીતણી, રાજકુમાર ધરો તેહ.

ધડીએક ગૂણું નહોં વીસરું. રાખીશ કરી તાવીત,
મુખથી માગો જે જેઈએ, હ્યો આ પૂરો કવીત. ૨
અવધારોને વિનતી, જાતું છે ઘણું દૂર;
વિદ્યા ન ચાહે અમતણી, ઉદીત થશે જે સૂર. ૩
એહવે ખોલ્યા ફૂકડા, નાઠી વિદ્યાધરી તેહ;
પ્રાતઃ થયો સૂર ઉગીયો, ખોલ્યું યજ્ઞનું ગેહ. ૪
તર કોટર તે કાંચલી, ગોપવી કાવા લીધ;
ચાલ્યો ચૈતના ચૈત્યથી, ધરભણી પગલાં દીધ. ૫

॥ ઢાળ ૭ મી. ॥ દેશી ॥ જીવજીવન પ્રભુ ક્યાં ગયારે.

આવ્યો અવંતી પોલગારે, થોભાવ્યો દરવાનરે;
એક ચંદનનુ લાકડુંરે, દીધું અવસર જાણરે. કુમર સોભાગી પુન્ય પ્ર-
સંસીએરે. આંકણી.

કરી નવી ખોલ્યો પોળીઓરે, આગળ ચાલ્યો જામરે;
ખાવના ચંદન ગંધને ઉછળીરે, પંથે હામો હામરે. કુમર ૦ ૨
લોક કહે કોણ લાવીઓરે, ખાવના ચંદન અમુલ્યરે;
સંસય ધરી ટોળે મળીરે, અવર ભારી કરે ખોલરે. કુમર ૦ ૩
નીજધર આવી ઉતાવળારે ગોપવીયા વન માંહરે;
ચંદન કેરાં લાકડારે, મનમાં ધરત ઉછાંહરે. કુમર ૦ ૪
કુમર સકળ એક લેખનેરે, આપ્યું માયને જાનરે;
ચોટે જમને વેચ્યા તમેરે, લાવો દ્રવ્ય જે થાયરે. કુમર ૦ ૫
એવું શૂણીને ધારણારે, ચાલી વેચણ કાજરે;
સૌગંધીકાપણે આવીનેરે, આપે દારૂ શીરતાજરે. કુમર ૦ ૬
ચંદન ખંડને દેખીનેરે, દીધો દ્રવ્ય અપારરે;
તે લાવી વચ્છ દેખાડીઓરે, ખોલ્યો તામ કુમારરે. કુમર ૦ ૭
ધરતું બાહુ આપજોરે, શેઠ ગાગે મુખ જેહરે;
પરધર કામ કરો નહીરે, છંડી દીનપણું દેહરે. કુમર ૦ ૮
ખરચી ખુટે જે તુમતણીરે, તો ખંડ વેચજ્યો કાઠરે;
ભોજન કરજો ભાવતાંરે, મુજ નવી જોજ્યો વાટરે. કુમર ૦ ૯
એમ કહી વચ્છ તે આવીઓરે, નૃપ નંદનતણી પાસરે;
સરવે મળી ખોલાવીઓરે, કરી સલામજ તાસરે. કુમર ૦ ૧૦

મીત્રે પુછે મળી વચ્છનેરે, કાલ ન આખ્યો કુમરે;	
શરીર ઘેરાયું મવન ધરીરે, ભાષા ન આખ્યો તેમરે.	કુમર૦ ૧૧
એહવે જીતારી ભૂપતીરે, કળા જોવા તિણીવારે;	
સેવક પ્રેસી તેડાવીયારે, નીજ નંદન હરખારે.	કુમર૦ ૧૨
અધ્યાશ સાથે આવીઆરે, સાથે વચ્છકુમારે;	
સહુ સનમુખ આવી કરીરે, રાયને કીધ જીવારે.	કુમર૦ ૧૩
નીજ નીજ સહસ્ત્રની ચાતુરીરે, દેખાડી નીજ તાતરે;	
આનંદ પામ્યો નરપતીરે, પંડીત અતી હરખાતરે.	કુમર૦ ૧૪
દાને માને સત કારીઓરે, પંડીત શર્મ ભંડારે;	
તવ દીકા હોમો નૃપેરે, છાનો વચ્છકુમારે.	કુમર૦ ૧૫
રૂપાનિયક્ષણ દેખીનેરે, પુછું પુત્રને એ કુણરે;	
તેહ કહે કરજોડીનેરે, સાંભળા તાતની ઉણરે,	કુમર૦ ૧૬
સહસ્ત્ર કલા શીખ્યા જીહારે, આવી મહ્યો અમ એહરે;	
પણુ દૂર વાત ન જાણીએરે, સહસ્ત્ર કલાનો ગેહરે.	કુમર૦ ૧૭
કહે ભૂપતી વચ્છરાજનેરે, દાખો ચાતુરી એક વારરે;	
અવસર જાણી કુમર તદારે, દાખવે કળા મનોહારરે.	કુમર૦ ૧૮
દેખી જીતારી ચાતુરીરે, મનમાં પામ્યો અચંબરે;	
એવી કળા નિધીનો ધણીરે, એ કોઇક રાય ડિંબરે.	કુમર૦ ૧૯
ફરી પુછે વાત્રીશ તીહારે, ભાખો કૃળ અવદાતરે;	
કુણુ દેશે નગરે રહોરે, કુણુ ગાતા કુણુ તાતરે.	કુમર૦ ૨૦
આખ્યો અવસર દેખીનેરે, ભાખે વચ્છ તે રાયરે;	
સિંધુ દેશમે પૂરવસેરે, ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠ નામ કહાયરે.	કુમર૦ ૨૧
વિરસીંહ રાજ તીહારે, ધારણી રાણી નંદરે;	
કમલા શ્રી કાને શણીરે, સગપણુ જાણ્યું આનંદરે.	કુમર૦ ૨૨
શ્રી શ્રી કુમર વચ્છરાયનેરે, રાસે સાતમી ઢાલરે;	
રીખવ વિજય કહે આગળેરે, નીસૂણો બાળ ગોપાળરે.	કુમર૦ ૨૩

॥ દુહા. ॥

સગી મેનનો લાડકો, ઓળખી કહે ફરી એગ;
ધારણી વિગલા કયાંય છે, ભાખો ફરીને પ્રેમ;
વસતી હયરે કુમર તે, શેઠ સોમ શ્રીમત;

માસી માતા તીક્ષ્ણ વસે, કહેશે સર્વ વૃતાંત	૨
હય ગય સુંદન જોડીયાં, સિંચીકાનો નહીં પાર;	
ઝહ લેછ બહુ આવૃત્તિ, શેઠ તણે આગાર.	૩
આવતી શનિ સેન દેખીને, ચિંતા પડીઓ શેઠ;	
શુદ્ધ સાન ભૂલી ગયો, શી મુજ દેશે વેઠ.	૪
બેઠ લઇ સનમુખ ગયો, કરતો આદરમાન;	
અંબાડીથી ઉતરી, કમળા સ્ત્રી ગુણ ખાણ.	૫
આસીંગીને ત્રણે મળી, છુટયા આશ્રુ મેઠ;	
બહુ આડબરે રાગ્યની, તેડી લાવી ગેઠ.	૬
દીએ આવાસ ઉતંગને, વસીયાં દોય સુખેણ;	
કમળાને આગળ બણી, વાત પુરવ તતખેણ.	૭

||ઢાળ ૮ મી||દેશી||લોહારણુ જયો દીકરેરે લોહારીરે.

એક દીન સુખ ભર ભૂપતીરે, રંગીલાહે ભાળે વચ્છને એમ, લાલ રંગી	
રાજકાજ માગી લીઓરે, રંઠ જે હોય તુમચો પ્રેમ. લાલ રંગી	૧
કહોતો અમાત્ય કંઈ તુનેરે, રંઠ શું આપું હું તુજ લા	
કહે કુમર ઈચ્છું અચ્છુંરે, રંઠ તુમ તણી સેવા મુજ.	લાં ૨
દોય ધડી રચણી સમે, રંઠ આંખીશ હું તુમ દેહ; લા	
આસા દેશો ભૂપતિરે, રંઠ તવ જઘશ હું ગેહ.	લાં ૩
એશું માગે રાજવીરે, રંઠ ફરી તું ખીજું જાય; લા	
કુમર વદે શણે તાતજરે, રંઠ એ મુજ વાણી સાય.	લાં ૪
રાજા મન આનંદસુંરે, રંઠ રાખે કુમરને પાસ; લા	
એક દીન પગ ચાપે હતેરે, રંઠ ભૂપતી નિંદ્રા વાસ.	લાં ૫
મધ્ય રજની વેલીજસેરે, રંઠ જાગ્યો રાજા તામ; લા	
સ્વર શૂણ્યો લલનાં તણારે, રંઠ દૂઝે રવંતી તામ.	લાં ૬
જીતારી ખોલ્યો તઢારે, રંઠ સેવકો જાગો કાય; લા	
જે જાગંતા હોય તેરે, રંઠ ઉત્તર આપો મોય.	લાં ૭
તવ પ્રણમી કુમર કહેરે રંઠ જાગું છું હું ઘશ, લા	
કામ જે હોવે તુમ તણું, રંઠ ભાખો તાત કરીશ,	લાં ૮
કહે ભૂપતી હજી લગે રંઠ નથી ગયો તું આગાર	લાં
પસ્તાવો મનમાં કરેરે, રંઠ જાતું ધર નિરધાર.	લાં ૯

તાત મુને આગા દીયોરે, રં ને હોવે તુગ કામ, લાં
 તેહ કરી પછી ભઈશુરે, રં હું મુજ કરે ધામ. લાં ૧૦
 રાહીસ કુણુ લલના રૂએરે, રં આજ ગલંતી રાત, લાં
 શું દુઃખ ઇઠતા વસ પડીરે, રં લાવો ખખર ખીજ જાત. લાં ૧૧
 પ્રણમી ઉઠયો એકલોરે, રં કરમાં ગ્રહી કરવાલ, લાં
 ગતી ગયંદ પરે માલતોરે. રં જ્યું કશરી સિંહ બાલ. લાં ૧૨
 સાહસીક ચાલ્યો તીહાં ચકીરે, રં કરવા લલના સાર; લાં
 એરે ચાચરે જોવતોરે, રં હીંડે શબ્દ અનુસાર. લાં ૧૩
 જેમ જેમ જાવે રાજશુરે, રં તેમ તેમ સ્વર તે દૂર, લાં
 જોપુર એલંધી ચાલતોરે, રં પહોંચ્યો પ્રેન વન દૂર; લાં ૧૪
 તવ દીઠી નવ યોવનારે, રં રૂપે ઝાક ઝમાલ; લાં
 શોળ સુંગારે એપતીરે, રં કોમલ માલતી માલ. લાં ૧૫
 વસ્ત્રે દોંકી મુખડુરે, રં રૂએ કરણુ સ્યેજોર; લાં
 તેહને દુઃખડ ડોલીયારે, રં વક્ષ વંદ ચીંહુ કાર. લાં ૧૬
 તેહ કરણુસર સાંભળીરે, રં કરે મોર જોગોર; લાં
 તેહનું દુઃખડું દેખીતોરે, રં થાવે દીલગીર ચોર. લાં ૧૭
 તસ દુઃખડેથી વને રૂએરે રં થલચરાદીક સહુ જીવ; લાં
 સાહસ ધરી પુછે તીહારે, રં વચ્છ કુમર શર રીવ. લાં ૧૮
 હે ખાળા તું કુણુછેરે, રં કેમ રૂએ સમશાન, લાં
 શું દુઃખ સાગરમાં પડીરે, રં બાળો મુજને નીકાન. લાં ૧૯
 મુખડુ ઉઘાડાને ભણેરે, રં તુંછે ખાળકુમાર લાં
 શું મુજ પુછે પંચીયારે, રં તુગથી ન લહું પાર. લાં ૨૦
 આહ કુમર દુઃખ બેજવારે, રં આગ્યો હું તાણરી પાસ; લાં
 બીજો આ મધ્ય રાતમારે, રં આવે થઈ કોણુ દાસ. લાં ૨૧
 ખાળો બીજનો ચંદ્રમારે, રં કરે સહુ તસ પ્રણામ, લાં
 પંખી સહુ માજે વસ્યારે, રં પંચી વસ્યા સહુ ગામ. લાં ૨૨
 પ્રથમ ઉલ્લાસે ઉચરીરે, રં આઠમી ઢાલ એ ખાસ; લાં
 રીખવ વિન્ય કહે સાંભજોરે, રં એહથી જશ ઉગ્ગશ. લાં ૨૩

॥ દુહા. ॥

નહાનાથી ને નીપજે, મોટેથી નવી થાય;

દત્તીવશ અંકુશને, થુળ કરેણું કાય. ૧
 વજ્ર લઘુ પીણુગીરીતણે, તે કરે ખંડોખંડ;
 માહા તમદલ જીવવા, દ્રિપતું તેજ પ્રચંડ. ૨
 વિર શિરોમણી પારખી, કરજોડી કહે નાર;
 પર ઉપગાર કીધો નહીં, તસ એજે અવતાર. ૩
 તું પરદૂઃખ ભંજન નીલો, ભૂતળ ભલે અવતાર;
 પરદૂઃખ કારણ એ વસે, ફરે નીતું દિનકાર. ૪
 સલીલા વહે પર કારણે, તૂણ ચરી આપે દુધ;
 ઝાડ કરે છાંયા તજે, તે પર કારણુ શુધ. ૫
 ધન્ય નર તુજ માતને, ધન્ય ધન્ય વળી તાત;
 પર ઉપગારી સાંભળો, હવે આગળ મુજ વાત. ૬

॥ઠાળ ૯ મી. ॥દેશી॥ કીડી બાધ ચાલ્યાં સાસરીએ.

કુમર સોભાગી એ શ્રુણીને, ઉપર મુજ ભરથાર;
 એક દિન એને ઉપની ઇચ્છા, ઘેબરની મનોહાર. સલુણા સાંભળોરે,
 સરસ રસીલો પ્રબંધ સલુણા સાંભળોરે. આંકણી. ૧
 રાતે વસ્તુ તે લેવાને, આવ્યો એ ઉજ્જેણ;
 તવ દીઠા દરવાજા વાસ્યા, લખ્યું ન છૂટે કેણ. સલુણા ૨
 પેઠો ધડનાળે વહીને, પકડ્યો તરકર જાણી;
 કાટવાળે ચાકર સાથે, દીધો એ શ્રુણીએ આણી. સલુણા ૩
 વણ અપરાધે શ્રુલે ધરીઓ, ઉજ્જેણીને ભૂપ;
 પણ ઈચ્છા ઘેબરની એને, છે હજીલગણ અનુપ. સલુણા ૪
 જો એ ભોજન ઘેબર ખાવે, તો જાવે ગતિ જીવ;
 હું નવી પહોંચાવુંછું એણે, રૌવુંછું કરણ અતિવ. સલુણા ૫
 કહે કુમર મહીક્ષાને તેવે, મુજ ખંધે ચઢી દ્રાગ;
 ઘેબર ભોજન સુખે આપો, જે છે પ્રિતમસે રાગ. સલુણા ૬
 દહિતાની શુણી સિદ્ધપણેથી, ચઢી કુમરને ખંધ;
 ઘેબરતો દૂરે રહીયાને, કરે ત્યાં ખીજો ધંધ. સલુણા ૭
 બટબટ ભાંજે માંસ તનેથી, કાપે છુરીકા જોગ;
 સખતું આવી સસ્તે ભરીયું, કરવા ભાગી આરોગ. સલુણા ૮
 ખંડ વીકુટયો સાકરમાંથી, પડીઓ કુમર ખંભ;
 વક્ર નયણ કરી હંચુ જોતે, દીઠો બ્યંતરી દંભ. સલુણા ૯

મસી નીકાસી હળવેથી તે, રે । રે ! પાપીણુનાર;
 વ્યંતરી તે મને છેતરીઓરે, કહી વાહી તરવાર. સલુણાં ૧૦
 ઉછળી તવ વ્યંતરી અંશ્રુધી. અંખર જવા નાસી;
 સાડી અંચળ પકડી રાખી, શૂરા કરે કીહાં જાસી. સલુણાં ૧૧
 અહી કંચુકી છોડે જેમ, મુકી નાડી તેમ;
 વિર શિરોમણી જેહ હોવે, કહો ખીહો તે કેમ. સલુણાં ૧૨
 સંદેહે એમ કોઈક હોવે, શું ? એ વ્યંતરી ખાવે;
 કીડા કરવા નર છેતરવા, રૂપ અનેક બનાવે. સલુણાં ૧૩
 શમશાનેથી પાછો વળીઓ, ઢાલે ધાત્રી સાડી;
 ચહુ દિશ જોવે રખે ફરી આવે, રાખી જાસીને ઉધાડી. સલુ ૧૪
 પોળા ઉલ્લંધી ઉજળેણીને, શ્રેર જામ નીરખીહ;
 સુખમર સતો સેત્રડીમાં, જેમ પાણરીઓ સિંહ. સલુણાં ૧૫
 રાત ગદા ઉગ્યો સૂરજ, આગો વચ્ચ હરખાર;
 પરખદ બેઠી હરખીતરયું, રાયને કીધ બુહાર. સલુણાં ૧૬
 શ્રી શ્રી વચ્ચકુમરના, રાસની નવમી ઢાળ;
 શ્રોતા કરણો ચુંપેથી રયું, આગળ બહોત છે ખ્યાલ. સલુણાં ૧૭

॥ હુહો ॥

થયો ચિત ચકાર પરે, બેઠો સભા મોઝાર;
 ન્યાય ચુકાવે ન્યાયથી, છતારી તિણુવાર. ૧
 થયો સમય ઉડી સભા, પહોંચ્યા નિજ નિજ ઠાય;
 તેડી પાસે કુમરને, તવ પુછે એમ રાય. ૨
 કહોજી કુણ રોતી હતી, મધ્યા નિશાએ નાર;
 ભાખે તે મન થીર કરી, થયો જેહ પરકાર. ૩
 વ્યંતરી એટા આવથી, નીશુણી ભૂખે તામ;
 સાડી દીધી તસકરે, રત્ન જડીત અભીરામ. ૪
 ચાહો કુમર વડ ભાગીયા, તુજથી નવી તોલાય;
 એમ કહી વચ્ચ વિસર્જીતે, પહોંચ્યો મંદિર રાય. ૫
 વચ્ચ દીધુ કમલા પ્રત્યે, પ્રહેરે હરખ ધરંત;
 જુઓ ! હવે શું નીપજે, કહુંજું તે વીરલંત, ૬

અમર ચીરવને ઉપરે, નયણ વીસાકે જાય;
કીહાં તારક તેજે કરી, કીહાં શશિહરનો ધાય. ૭
કીહાં ખઘોત કીહાં દિનમણી, ચંદ્ર કીહાં ગાભાંડ;
કહાં બદામ તે ઉજળી, કીહાં તે કળી ઝેરડ. ૮
દેવ વસ્ત્રને આગળે, કંચુક નવી શોભત,
રાણી તવ રાજ પ્રત્યે વક કટાક્ષ બાણુંત. ૯
હવે કંચુક આવ્યા વિના, અન્ન જળ ધુ'ટ ન ભરાય,
હઠ લીધી રાણી તીહાં, તે મેલી નવ જાય. ૧૦

॥ ઢાળી ૧૦ મી ॥ દેશી ॥ કરડો તીહાં કોટવાલ.:

અનોખમ દેવતું વસ્ત્ર, હઠ મેલો તમે કાગનીછ;
નરમે ન મળે હો ઝેદ, પરે પરે બાખે મહી ધણીછ, ૧
ઉઠી ભૂપતી સિદ્ધ, કીલ આવાસે આવીયોછ;
મોકલીને નિજ દાસ, રાયે વચ્છ બોલાવીઓછ. ૨
કીહાં બહુલા પ્રકાર, રાણીએ વયણ ઉવેખીઓછ;
તસ આગે વીરતંત, અંતે ઉરનો દાખીઓછ. ૩
દીધી સાડી જોહ, તેથી કદાચ અતિ હુવોછ;
લીધી લલનાએ હટ્ટ, જઈ સમજવેા દૂખ ધૂવોછ. ૪
આવી રાણીને પાસ, વિવિધ વયણ કુમર ભણેછ;
મેલો હટ્ટ તમે નીર, તુરત ન આવે કુપક બણેછ. ૫
સમતા રાખો માય, સમતાથી દૂઃખ કાપશુંછ;
શોધી કહાડી વસ્ત્ર, કીહાંયકી આણી આપશુંછ. ૬
પ્રતિ બોધે બહુ વિધ, પાવીને પાનો નવી ચઢેછ;
કુહાડે કડણસે સાદ, સો બાળક સાથે રડેછ. ૭
માસીને કહે વચ્છ, લાભે લોભને વાધીઓછ;
મકરો ઝાઝો લોભ, સાગર શેઠ સાગર ગયોછ. ૮
કોઈક ગામે વસે તેહ, દ્રવ્ય છે દાશે અગણીત તેહનેછ;
હુ આવ્યા રસપુત્ર, પરણાવ્યા મોચ્છવ ધણેછ. ૯
સાગર કીરખી સ્વભાવ, ધરથી બહાર ન નીકળેછ;
દેવાને ભય શેઠ, કાને શાસ્ત્ર ન સાંભળેછ. ૧૦
મેસે જાખર માંભ, દાન ન આપે કેહનેછ;
ધર્મ કરોને હો તાત, પુત્ર કહું ન ગમે તેહનેછ. ૧૧

એક દિન કાર્યે વિશેષ, પહોંચ્યો સાગર દેહરેજી;	
તવ આવી અવધૂત, અલખ જગાવી તસ ધરેજી.	૧૨
તે દેખી વધુચાર, દાન દેવાને ઉલસીજી;	
સિંહ કેસરીયા નામ, મોદીક લાવી ધસમસીજી.	૧૩
રે ! લે યોગણી દ્રાહ, સસરો જો આવશે માલરોજી;	
તો સધજો એ ધાન, લેશે પડાવી તાલરોજી.	૧૪
કહે યોગીજી તિણીવાર, એહ વચન તુમ ક્યા કહેજી;	
નાગ શિરે મણી જેહ, એ દૂનિયામેં નર તે કાણુ લહેજી.	૧૫
એસાહે સસરા જો તુજ, તો એક મંત્ર છે તસ વશ કારણોજી;	
તે દેહ તમને હો નાર, ઈચ્છાચારી છે ગગને ચારણોજી.	૧૬
વહુએ લીધો તે મંત્ર, યોગીજી ગમ્મ પછી સુસર આવીયોજી;	
નવી જાણી કોઈ વાત, મંત્ર વહુ ગને બાવીઓજી.	૧૭
કર્યું સાધન કહ્યું જેમ, મંત્રનો દેવ જાગૃત કર્યોજી,	
છાંટે સરસવ કાળે, બેસીને ઉડે કારજ સર્વોજી.	૧૮
શ્રી વચ્છરાજનો રાસ, તેહની ઢાળ એ દશગીજી;	
ઋષભ કહે રસ લીન, સુજન મનમેં સંકમીજી.	૧૯

+ ——— +

॥ દુહા ૧. ॥

ધર સગીપે જીતુ કાઠને, ઉપર બેસી ચાર;	
સરસવ છાંટે મંત્રીને, ચાલે ગગન તે વાર.	૧
રતન દ્વિપે જાઈ કરી, પુજે જીનવર દેવ;	
પંખીપરે ચલે અંજરે. ચાર ચતુર નિત્ય મેવ.	૨
લધુ પુત્ર તે એકદા, દીઠું લાકડ જામ;	
કેમ ખસે દિન દિન પ્રત્યે, શું છે કૌતક આમ.	૩
એમ ચિંતી રસવતી જમી, પેટો લાકડ પોલાર;	
તવ આવી ઉતાવળી, ચડી બેઠી વહુ ચાર.	૪
સરસવ છાંટે એટલે, ઉડી અંજર જાય;	
દાર રતનદ્વિપમાં, મુચ્છું ધડીએક માંચ.	૫
પુજા કરવા બિતરી, લેઈ કમોળાં હાથ;	
દશત્રીક વિધી સંભારીને, પ્રણમ્યા શ્રી જગનાથ.	૬

॥ઢાળ ૧૧મા॥ દેશી॥ નંદસલુણા મારા નંદનારેલોલ.

કેસર ઘોળે રંગશુંરે લોલ, કરે પુગ્ન અતિ ભાવશુંરે લોલ;
જનમુખ આગળ નાયતીરે લોલ, પુરવ પાપ અપાવતીરે લોલ. ૧
એવે પાછળથી બાળીકારે લોલ, નીકળી દેખે રત્નમાળીકારે લોલ.
પાટી છુંટણુ મુજ એ ખરાંરે લોલ, દો રત્ન લેઈ છુંજે ધર્યારે લોલ. ૨
પાછો પેઠો તે વળીરે લોલ, ચારે સ્ત્રી આવી ઉતાવળીરે લોલ ;
ખેસીને લાકડ હાંકીયુંરે લોલ, આણી કરીને ઘેર મુકીયુંરે લોલ. ૩
જીએ રમે તે રીજશુંરે લોલ, દીઠાં સાગરે રત્ન આંખશુંરે લોલ;
તેડી પુછે તવ તેહનેરે લોલ, દીધાં રત્ન તુને કેહનેરે લોલ. ૪
બાળક વાણુ આળાપણીરે લોલ, વહુરો જાવે જીહાં આપણીરે લોલ;
ત્યાં પૂહવી સહુ એહવીરે લોલ, તાત અચ્છી જોયા જેહવીરે લોલ. ૫
તીહાંયકી હું લાવીયોરે લોલ, શેઠ શૂણીને મન બાવીઓરે લોલ;
જાવા સંભારે ધડી ધડીરે લોલ, લોભની લાગી ચિંતાવડીરે લોલ. ૬
વહુરોથી પહેલો શેડીઓરે લોલ, ચપળ સજ્યાથી હડીયોરે લોલ,
પેઠો તે સિદ્ધ પોલારમાંરે લોલ, પેસે જ્યું કૂકર ગમાણુમાંરે લોલ. ૭
ચારે છાની આવી સુંદરીરે લોલ, કર તાળી લેતી ખરીરે લોલ;
હશે વિનોદે ચાલતીરે લોલ, દાર સંકેતને પાખતીરે લોલ ૮
આસીને મંત્ર ઉડાડીઓરે લોલ, રત્નદ્રિષે પહુંચાડીઓરે લોલ;
ચાલી વડુ પુગ્ન કારણેરે લોલ, સાગર નીકળે ત્યાં બારણેરે લોલ. ૯
સાવરી બરે અતિ રત્નનેરે લોલ, આડી ગોદડી ધરી યત્નનેરે લોલ;
આવી વડુ પુગ્ન કરીરે લોલ, ખેડી અજ્ઞાણુચ્યું પાધરીરે લોલ. ૧૦
દાર ગગને ચલાવીઓરે લોલ, મધ્ય ગાગર વળ આવીઓરે લોલ;
સાંભળો સખીઓ વચણુરે લોલ, હળવે ચાલે કેમ લાકડુરે લોલ. ૧૧
વડુ મોટી અવસર લહીરે લોલ, કહે ત્યાં વાતડી ગદ ગદીરે લોલ;
ધરડું થયું એ લાકડુરે લોલ, હળવે ચાલે તેમ એવડુરે લોલ. ૧૨
બીજી બણે નાંખી દીઓરે લોલ, સાયર તરતું ફૂલું લીઓરે લોલ;
શેઠ જોહ્યો ઉઢ ઘોખતીરે, રખે વહુરો તમે નાખતીરે લોલ.
બર્ધુ રચણે કાષ્ટ સહુરે લોલ, સાગર ગસરો માંહે ઝુરેરે લોલ; ૧૩
ધાર્યું નારીએ દુઃખ વાઢીઓરે લોલ, ટાંઢે પાણીએ ખસ કહાડીઓરે લોલ
નાંખ્યું લાકડ સાથે સાયરે લોલ, લીધું બીજું ત્યાં સુંઢકરે લોલ;
મરી નેકે ગયો સાતમીરે લોલ, અછે વેદન જીહાં વીસમીરે લોલ. ૧૫

ધેર આપી વહુ દુઃખ દમેરે સોલ, દાન દેયતા દિન નીર્ગમેરે સોલ;
 માટે શણા બેતી માંવડી સોલ, હઠ ન કરો તમે આવડીરે સોલ. ૧૬
 જમ જમ બાપે બહુ વીધેરે સોલ, તેમ તેમ રાણી કોધે વધેરે સોલ;
 રાજ હઠને બાળ સ્ત્રી હઠરે સોલ, નર્વા મુકે તે મોથો શઠરે સો. ૧૭
 સ્ત્રી સ્ત્રી કુમર વચ્છરાયનોરે સોલ, રાસ છે છોડ એ જામનોરે સોલ;
 અખબ વિજય રૂદે ધરીરે સોલ, ઢાળ અગ્યારમી હયશીરે સોલ. ૧૮

॥ દુહા ॥

વળી બોલી કમળા સીરી, લાવો કંચુકે રત્ન;
 તે વિણુ પાણી ન વાવરું, ન મુખ ઘાણુ અન્ન. ૧
 વચ્છરાજ ચિંતે ગમે, હઠે ચટીએ બાળ,
 પયોહર વસ્ત્ર લીધા વિના, નહીં મેલે મુજ ખ્યાલ. ૨
 ઉઠ્યો કર કરવાલ ચઢી, ચાલ્યો વન બણી તેહ;
 પૂરવ પંથે આવીયો, જ્યાં છે મક્કતું ગેહ. ૩
 તર કોટરથી કહાડીને, લીધુ પયોહર પથ;
 પાંછો વલીયો ધર બણી, વછ કુમર સમરથ. ૪

॥ ઢાળ ૧૨ મી ॥ ઢશી ॥ ધણુ રંજ રાતી.

કંચુકી આપી રાણી હાથે, દેખી હરખી અપાર;
 રતનગડીત રાગ્નદીક જોઈ, હરખ્યો સહુ પરિવાર. શ્રોતા ૧
 હારે કાંઈ રાણીને સમજાવે, હઠ ગત કરજ્યો. આંકણી ૧
 હઠ મેલીને ખીજે દિવસે, પહેવી વસ્ત્ર વિશાળ;
 ઉતરી અંખર સોહન પામે, હંસમે કામનો બાળ. શ્રોતા ૨
 ફરી હઠ લેવા બેઠી કમળા, ત્રીજું અંખર લાવો;
 અન્ન પાણી તે વિણુ નવી લેવું, અનેક મતિને ઠરાવો. શ્રોતા ૩
 રાણી વગણુ શણીને રાજ, થર થર કંપ્યો દેહ;
 નારીની તુસ્ના મન પૂરી, નકરે શરગર જોહ. શ્રોતા ૪
 અંખર થઈ વચ્છરાજ કુમરને, મહોલે આગ્યો સીધો;
 કમળાને બાપે કરજોડી, ફરી કેમ હઠને લીધો. શ્રોતા ૫
 ધણુએ કહીએછીએ માતા માનો, છોડો છોકરવાદી;

એહવો હઠ લીધે નથી ચાલે, ખેડોં મોટી ગાદી.

શ્રોતા૦ ૧

અતિ લોભી મન મધ્યમાં ફેરો, પંચાખ્યાને વખાણુ;

અગલે મચ્છ સધળાં છેતરીયાં, કાચખે લીધોં પ્રાણુ.

શ્રોતા૦ ૭

* યતઃ ભક્ષ્યં ઇત્વાં બહુન મચ્છાન, નાના ઉત્તમ મધ્યમાનઃ
અતિ લોભ્યાતવક કશ્ચિન્, મૃત્યુર્કર્કટ કમ્પહાન. ૧

ભાવાર્થ—કોઇ એક બનમાં મોટું સરોવર છે, ત્યાં એક મો-

ઠો અગલો વસે છે. તેને માંછલાં ધીરે નહીં તેથી અગલો વિચાર કરવા લાગ્યો જે મને માંછલા ધીરતા નથી માટે કાંઈ ઉપાય શોધું તો હીક. એવું વિચારી તે સરોવરમાં જઈ બેઠો અને કોઈ માંછલા પકડે નહીં તે દેખી માંછલા કૈતક પામી પાસે આવે તે વારે કોઈ મોટા મચ્છ પૂછ્યું જે રે ! અગમામા કેમ બેસી રહ્યા છો ? અમને મારતા નથી તે શું ? તે સાંભળી અગલો બોલ્યો બાણેજ ! આજ હું તમને કેમ મારું જેને મેં મરતાં જાણ્યાં તે મેં માર્યાં; પણ આજ મેં એક વાત સાંભળી છે તેથી ચિંતા થઈ છે. તે વારે મચ્છ બોલ્યો જે મને કહેા. અગ કહે બાણેજ સાંભળો. આજ રાત્રને જે-શીએ કહ્યું કે વરસાત પાખે તળાવ સુકારો. ત્યારે રાત્ર કહે જે જાળ નાંખીને સર્વ મચ્છ મારો. માટે માચ્છી જાળ સમારે છે અને આ તળાવમાં નાંખશે. તે સાંચું માની મચ્છ બોલ્યા જે તમે અમારા મામા છો અને અમે તમારા બાણેજ છીએ માટે જીવતા રહીએ તેમ કરો, અગે કહ્યું અરે ! બાણેજ હું વૃદ્ધ થયો છું તેથી એકદમ સધળા લઈ શકું નહીં માટે કહેતો થોડે થોડે લઈ જઈ બીજે સરોવર મુકું. ચાલી શકે તો ચાલો રસ્તો દેખાડું જેમ કહેા તેમ કરું વળતી મચ્છ બોલ્યા જે તમારાથી કિયકાય તેટલાને ખાંધે કરી જાઓ તમને ઘણું પુન્ય થશે. એટલે અગલો બે ચાર મચ્છ તળાવમાંથી લઈ ચાલ્યો અને આંધેરો જઈ મહોટી સહલા ઉપર પહોંચી તેનો ભક્ષ કરવા લાગ્યો, વળી સરોવરમાં આવી સર્વને કહેવા લાગ્યો જે અમે ઘણું સુખી થયાં છીએ. માટે જેને આવવું હોય તે ચાલો. એમ કહી સર્વ મચ્છ લઈ ગયો સર્વ મચ્છ પુરા થયાં. એક સમયે કાચખો બોલ્યો જે મામા મને ઉગારો તો તમને ઘણું પુન્ય થશે. અગલે વિચાર્યું જે રોજ મચ્છતો ભક્ષ કરીએછીએ પણ આવતો કાચખાનો ભક્ષ કરીએ. એમ વિચારી કાચખાને કોટે વળગાડી લઈ ચાલ્યો. આગળ જતાં ઘણું ઘણું મેહોટાં સરોવર આવ્યાં પણ કાંચખાને કિતાવો નહીં જ્યારે પેલો પથરો (સહ્યા) આવ્યો ત્યારે અગ કાચખાને કહેવા લાગ્યો જે સર્વ મચ્છને મેં આ સહ્યા ઉપર પ

- લોભેથી થયોછે ખુવાર, નામે તે જનરક્ષ;
સાંભળો માસી વાતડી તેની, આપું અરણ્ય પરતક્ષ. શ્રોતા૦ ૯
- ક્રૌંચપુર સુરપૂર નીઓપમ. જીતારી ત્યાં રાય;
તેહને તાપે સૂરજચંદ, અંબરે નાઠા જાય. શ્રોતા૦ ૧૦
- પટરાણી તસ શિયલ સહીલા, કામળ માલતી માલ;
ધારણી નામે સમકિત ધારી, જીન આણી પ્રતિપાળ. શ્રોતા૦ ૧૧
- તેહતણી નગરાએ ધનવંતો, ઓપમ કૂબેર ભણીજો;
શરણ ચિત ઉદાર મનિએ, શેક માફદી કહીજો. શ્રોતા૦ ૧૨
- તસ દર્શતા ભદ્રાભિધાને, ચંદ્રવદન કહે વાણી;
જેહની આગે સુરની રંભા, રૂપે વહેણાં પાની. શ્રોતા૦ ૧૩
- સૂરજ ધંદુ આવી જોને, વસીયાં અંગોપાંગ;
ભદ્રાજી કુમેથી કપના, પુત્ર છે દોય સુરંગ. શ્રોતા૦ ૧૪
- જીન ઈતી પાક્ષીત નામે પહેલો, જીન રક્ષિત વળી ભદીએ;
યોવન પામ્યા પરણી ધરણી, જશ વિસ્તરીએ મદીએ. શ્રોતા૦ ૧૫
- વાણીજ અરથે બેસી વહાંજો, ગયા દેશાંતર દોય;
લાભ લેકને વળી ઘેર આવ્યા, પુન્યતણે બળ સોય. શ્રોતા૦ ૧૬
- દશ વેળા એમ લાભ ઘણેરો, લાગ્યા આવ્યા આનંદપૂરે,
અગ્યારમી વેળા વળી લોભે, પ્રવહણ પાછા પૂરે. શ્રોતા૦ ૧૭
- શ્રી વૃષ નંદન વચ્છકુમરના, રાસની આરમી દાળ;
ઝળખવિજય કહે આગે નીશૂળો, લોભી ચરિત રશાળ. શ્રોતા૦ ૧૮

॥ દુહા. ॥

વહાણુ પૂર્યાં સાંભળી, તાત કહે તવ એમ;
જાવા ધો પુત્રો તમે, સંપદ શકને જોમ.

૧

છાડી મારી નાંખ્યા છે માટે તને પણ અર્ધાંધાં ઉતારી મારીશ. કા-
ચએ જાણ્યું જે આ પાપીએ સર્વ મચ્છ મારી નાંખ્યા છે અને મને
પણ મારશે. બગલો કાચ્યાને સહલા કપર ઉતારવા લાગ્યો એટલે ત-
રતજ કાચએ તેની કોટ કરડી ખાધી અને બગને માર્યો, કાચએ મ-
હોટે સરોવર જઈ રહ્યો. અતિ લોભે મરણ પામ્યો માટે લોભ કર-
વા નહીં. (એમ વચ્છરાજ માસીને સમજાવે છે)

દશ વેળા કુશળે થકી, લાવ્યા ધન્ય ધણુ એહ;
ખાઓ પીઓ સુખે હવે; બેસી રહોને ગેહ. ૨
એકાદશમી વારમેં, કુશલ નથી છે લગાર;
એગ વચન છે શાસ્ત્રમાં શૂણ્યો મૂખ અણુગાર. ૩
તાત વયણુને સાંભળી, બોલ્યા હોય મતિ બાળ;
એહ વચન માં બોલશો, લાવીશું બહુ માલ. ૪
વહાણુંમાં વસતુ ભરી; બહુ વહેપારી લોક;
બેઠા પરદેશે જવા, ગલીયા જનના થોક. ૫

॥ ઢાળ ૧૩ મી ॥ દેશી ॥ એક દિન એક પરદેશીઓ.

પ્રવહણુ મેલ્યાં સાલરે, હોય ચાલ્યાં આનંદ પૂરરે;
મધ્યસાગર વહાણુ આવીયાં, તવ ઉલટયો વાય તે કુરરે.
ભવિ જોજ્યોરે દેવતણી ગતી. આંકણી ૧
ધનન ધનન ગજેતાં અંબરે, વહાણુને ઉછાલે કંઠોલરે;
વાદળ દળ લેઇ આવીઓ, જન મન હુઆ ડગડોલરે. ભવિ ૨
હાંમે દિનકરને વાદળે, થયું કાજળપરે અંધારરે;
વીજ જ્યુકે ચહુ દીશે રાતડી, બહુ ગાજે જળ ધરવારરે. ભવિ ૩
ક્ષણુ એકમેં જો તે વાયરે, સમુદ્ર દૂળાવ્યાં ઝાગરે;
સૌ લોક નીમજન તે વારમાં, દેવે ન રાખી લાંબરે. ભવિ ૪
અગાધ જળે હોય શેઠજી, પામી ફલકને સંજોગરે;
દિન ત્રીજે કાંઠે આવીયા, પૂરે આયુષને બળ યોગરે. ભવિ ૫
હવે તે તટ રતનદ્વિપમેં, ફેરે ફેરે કેળાંદી અહારરે;
તવ રતનદ્વિપની દેવીકા, આવી લેઇ કર તરવારરે. ભવિ ૬
અંબર થીર રહીને એમ બણુ, તમે કોણુ છો ઇંદાં કેમરે;
ફેરો તટ એ રતનદ્વિપમેં, ભાષોને કહું કરી પ્રેમરે. ભવિ ૭
માર્કંદી શેઠના બાળીકા, બોલે તે હોય કરજોડરે;
વસુ દેવી અંધા નયરમેં, મુજ ધરમાં રિદ્ધિ કોડરે. ભવિ ૮
પ્રવહણુ કરીયાણાનાં ભરી, આવ્યા જળધર મધ્ય ભાગરે;
તવ વહાણુ ભાગ્યાં અગતણાં, અત્રાયક હું પાવલે લાગરે. ભવિ ૯
કહે દેવી કામાતુર થકી, ભોગવો મુજ સાથે ભોગરે;
શેઠ આહ તિવાર તે સૂરીને, એતો કામ અછે અયોગ્યરે. ભવિ ૧૦

કેપે ચઢી ઉચરે તે સૂરી, નહીં મનોતો ખગધારે;
 હણુશું-દોય બંધવતે ધહાં, નહીંતો માનો ઇણવારે. ભવીં ૧૧
 તપ કંપ્યા શણુ તે વાતને, કહેરે । દેવી તુમ દાસરે;
 જે બાળે તે અમે આદર, આ ઉભા તાલ્હરી પાસરે. ભવીં ૧૨
 દેવી સુપ્રસન્ને હોયને, કાવી નીજ દિવ્ય આવાસરે;
 અશુભ પુદ્ગલને અપહર્ષા, શુભ પુદ્ગળ મેલ્યા તાસરે. ભવીં ૧૩
 અહો રાત સુખે સ્વેચ્છારમે, કરે અમૃત ફળ અહારરે;
 સુખ માહે પડીયા બાપડા, ભૂલ્યા નીજ તાત આગારરે. ભવીં ૧૪
 એમ કહેતા એક દિન વોળીયા, તપ દેવી કહે એક દીવરે;
 શણો શેઠળ વિનતી માલ્હરી, તુમે વાલગ પ્રાણુ અતીવરે. ભવીં ૧૫
 લવણાદીક સ્વસ્તીક દેવતા, સુખ્યો રત્ન સાલ્હર મુજરે,
 તૃણ કાટને કચરો ટાળવા, તીહાં જાવું અણુકહુ તુજરે, ભવીં ૧૬
 વચ્છરાજ કહે શુણો માતળ એ લોભીતણી ચરદાસરે;
 એગ તેરે ઢાળે પુરીઓ, કાંઈ પ્રથમ શુદ્ધ ઉદ્ધાસરે. ભવીં ૧૭
 ધંડિતમાં સહુ શીર સેહરો, પ્રેમ વિજ્ય સુત દીનકારરે;
 તાસ અંતે વાસી રામ મણી સમ, શિષ્ય અંખભ કહે મનોહારરે. ભા ૧૮

વચ્છકૃપરનો રુઢો રાસ, તેરે ઢાલે પ્રથમ ઉલ્લાસ;
 જેમ જેમ વાત કરું પ્રકાશ, તેમ તેમ આપે અધિક મીઠાશ.

इति प्रथमोलास ॥ प्राकृत प्रबंधे वच्छराज च-
 रित्रै ॥ पीतु मरण ॥ परदेशे निर्गमन ॥ शैठ ग्रहे
 तिष्ठन ॥ द्वितीय मातृथ मीलन ॥ एभी चतुर्भीकळा
 वृत्ती प्रथम प्रस्ताव ॥ श्री माणीभद्रय स्त्रायनमः

॥ દુહા. ॥

- શાન્તિ કરણુ શાન્તિ પ્રભુ, ચોનીશ અતિશય યંમ;
 નિશ્યા તમહર દિનમણી, જીતીત સખળ અનંગ. ૧
- ભોગી અશોગી અલખતું, શંભુ વિશ્વ પુજંદ;
 મરકટ દુઃખ આપ હારણો પ્રણમું અચીરાનંદ. ૨
- પરમાનંદ પરમાતમા, અભય અગોચર રૂપ;
 અધનો અધાસે તું જ્યો, અજર અમર શિવ ભૂપ. ૩
- માના વરણુદિક ગએ, રીકત કરી બયભીત;
 ચાર અનંત પદને વર્ષા, જીવ સકળ નામીત. ૪
- પારાપત ઉગારકો, ધારક માનાનંદ;
 નમીએ વલી હંસાસની, આપો વચન સાનંદ. ૫
- વચ્ચ ચરીત્ર તણો રચું, અધુરો જેહ સમંધ;
 આ કરણો વિકથા તજી. નિદ્રા જેતી બંધ. ૬
- સમજવે કમળા પ્રત્યે, ની શણે આગળ વાત;
 ભોભીની ઉત્તર કથા, બાણું તે જીવ્યા ધાત. ૭

॥ઢાળ॥૧ સી ॥ દેશી ॥ એણે સરોવરીયારી પાળ ઉભા
 દોય રાઉલા મારા લાલ.

જનપાળીત જનરક્ષને દેવી તે એમ બણે, મારા લાલ. કરજ્યો.
 સુધાનો આહાર એ ખેલજ્યો આંગણે. મારા લાલ. જે એમ કરતે
 કીલ્લમણુ ઉપજેતુમને, માં તો સહીજજ્યોરે પૂરવદીશાને ઉપવને. માં
 તુમ રતુ વરખા પૂલી મચકુંદની કળી, માં અંખ કદંબ પૂલી છે
 કેતકી ઉજળી; માં લેશે સુખ ઉઘાર તે દોય વીસવા વીશે, માં
 ન ઠરે ચીતતો જાજ્યો ઉતરને દિશે. માં ૨

જહાં હેમત શરદ દોય રતુ મન વસી, માં યદી તત્ર તુમ વિનોદ
 ન પામે નરરસી; માં તો સંચરજ્યો પશ્ચિમ દિશને કાનને, માં
 શોખવ સંતતણી રતુ સદાને વત્રને માં ૩

લેશે સુખ અનોપમ કહુંછું વાણુને, માં પણુ નવી જાજ્યોરે દક્ષિણુ
 દિશને કાનને; માં દ્રષ્ટિ વિખધર કાજો સર્પ રહે જહાં, માં ફરી-
 ફરી બાણું શેઠ ન જાજ્યો વન તીહાં. માં ૪

એમ કહી તે દેવી અંખરે ઉતપતી વેમથી, માં નીકળીયા દોય મીત્ર

તે ગન તે એકથી; ગાં આળ્યા ત્રણે વનને જોતાં રંગરયું, ગાં
ચિંતે એવા વનમેં જતાં કીરયું. ગાં ૫

જાતું તો ખરું આજ કે વાત સંસય પડી, ગાં દક્ષિણ દિશને કાનને
ચાલા ચડવડી; ગાં આળ્યા બાગ સમીપ કે દુર્ગધ ઉછળી, ગાં
દીધાં ધાણે વસ્ત્ર કે ચાલ્યાં આગળ વળી. ગાં ૬

હીંડી જાવે જાગ કે મુકી વાડને, ગાં તત દીધાં બહુ રાસ કે વ-
નમેં હાડને; ગાં મિત્ર થયા બય ભાંતકે, થરથર કાંપતાં, ગાં જાવે
આગળ નયણ થકી વિલોકતા. ગાં ૭

દીઠો એક મનુષ્યને શ્રુમે પડેલીઓ, ગાં કરતો વિલાપકે સૂરી કરે
ક્યાંથી આવીયો; ગાં આવીને પુછે શેઠ કે શ્રુલીના નર પ્રત્યે, ગાં કેમ
સખરાસએ શ્રુલીએ તમને કાણુ ઘટે. ગાં ૮

શ્રુલા પ્રેત પૂમાંનકે આહતિ વારતે, ગાં કાકંદી નગર છે માહારો
આગાર તે; ગાં ભરી કરીયાણાં વહાણુ જળમે ચલાવીયાં ગાં રત
નસાહર મધ્ય કે જામ તે આવીયાં. ગાં ૯

ભાગ્યા કમં અભાગ્ય કે દેવી કર ચઢયો, ગાં રહ્યો હું દેવીને પાસ કે
વિખયા રસ મઢયો; ગાં કિચ્ચિંદ વાંકડો મુજ લેષ શ્રુજે ધર્મો, ગાં
એ કહું સાચી વાત કે રૂદે અતુસરો. ગાં ૧૦

માર્ગો એમ અનેક એ પાપીણુ દેવીએ, ગાં તમે પણ આળ્યા હાથ
કીહાંથી ભાખીએ; ગાં હામે બંધવ દોષ કે વહાણુ ભાગીયાં, ગાં
પામી ફળ કહ જોમ કે તટ જઈ લાગીયા. ગાં ૧૧

તતખીણુ આવીએ સૂરીએ અમને બોલાવીયા, ગાં લાવી દીવ્ય આ
વાસ કે અમે પણ આવીયા, ગાં હવે તમે જીવીત કાઈ ઉપાય બતા-
વીએ; ગાં પડીયાં સાહયર દુઃખ કે પાર ઉતારીએ. ગાં ૧૨

શ્રુલા રોપ બણે શણે શેઠણ વાતડી, ગાં જીવીત ઈચ્છો તો જાઓને
પુરવ વાટડી; ગાં ત્યાં છે શૈલીક નામે યક્ષ મુહંદર, ગાં જો હોય
દુઃખ તો ફેડીને હું મુખ કર. ગાં ૧૩

એમ બોલેછે વાણુ કે પર્વ તણે દિને, ગાં અરવ કરો તમે શેઠ જ-
ઘને તેહને; ગાં તારશે તમને તેહ કે અવિચળ મેં કહ્યું, ગાં એમ
પ્રકાશ તે વાતકે તેણે મૃત્યુ લહ્યુ. ગાં ૧૪

સાંભળી વાતને ચાલ્યા તે પૂર્વ દિશાભણી, ગાં પહોંચ્યા યક્ષની પાસ
કે પૂન કરે ધણી; ગાં બીજે ઉક્ષાસે ઢાળ એ પહેલી ઉચરી, ગાં
રીખવ કહે પરગટ નીશણો રસ ભરી. ગાં ૧૫

॥ દુહાં. ॥

- વિધીથકે યક્ષને સેવતે, આઁયો પર્વનો દિન;
પરગટ થઇને ઉચરે, તાર જે હોય દિન. ૧
- તવ જોડ્યા દોય મિત્ર તે, કષ્ટ સમુદ્ર ઉતાર;
દુષ્ટ દેવાને કર પડ્યા. કરતું અગ ઉપગાર. ૨
- દિન વાણી શણી ધણી, જોડ્યો યક્ષ તે એમ;
દુઃખથી કહાડુ હું ખરો, પાણી નીશણો કહું જેમ. ૩
- તમને લાઇ જાતે થકે, જાણશે દેવી તેહ;
દોડી આવશે પાછળે, ધરશે પુરણ તેહ. ૪
- મધુર વચનની જામસે, કરશે અનેક ઉપાય;
તસ અનુરાગી જે થશે, તો જલહરમે કાય. ૫
- તે અનુરાગી નહીં હુએ, તેહને કુશળ ખેમ;
અંપાએ પહોંચાડીશું, પંખી વરને જેમ. ૬

॥ ઢાળ ૨ જી ॥ દેશી ॥ લલનાં કેરા જીએરે ચરિત્ર.

- દેવી વચનને સાંભળીહે કે, સાજન. નવી ખીશેરે લગાર કે નખળી
દેવીની હેકે કરશે લલનાં ચરિત્ર અપાર. આંકણી.
- એતું સત્યને જે ધરોહે કે, સાં ચઢો ખાધે સંચારકે. નં ૧
યક્ષ વચન અંગી કર્યોહે કે, સાં અસર પ કીધો તામકે; નખળી.
પીઠસે ગગને ચડ્યોહે કે, સાં ગયો મધ્ય દરિએ જામકે. નં ૨
તદનંતર મેંસાસુરીહે કે, સાં આવી વેગે ધામકે; નખળી.
- નીજ ધરમાં દીઠાં નહીંહે કે, સાં શોધ્યા દામો દામકે. નં ૩
જ્ઞાન પ્રયુજીને જીએહે કે, સાં અંપાએ જાતાં દીઠકે; નખળી.
- ખગ દધતી કેડે થઈહે કે, સાં દેખાતી દીહપીઠકે. નં ૪
કોપી જોડી દેવીકાહે કે, સાં વજો પાછા તમે ચંગકે; નખળી.
- નહીંતો એ અસીધારપીહે કે, સાં તુમચો કાતર પાંગકે. નં ૫
યક્ષ ભણો દોય શેઠનેહે કે, સાં છો આવે એ નજીકકે; નખળી.
- ધીર થાજો ચીતેયકીહે કે, સાં મુજ પીઠે નથી જીકકે નં ૬
જીનરક્ષને કહે દેવીકાહે કે, સાં તુજ ઉપર ધણો પ્રેમકે; નખળી.
- એકવાર જોને મુજ ભણીહે કે, સાં નહોર થયો તું કેગકે. નં ૭
વિષય સુખ બહુ ભોગવ્યાંહે કે, સાં જીણુજીણુ સાંભરે તેહકે; નં ૮
તુમ વિરહે દાડું ધણુંહે કે, સાં જાણે રૂલસી દેહકે. નં ૯

વચન સરાગને સાંભળીહે કે, સાં જોવે જીનરક્ષ તચ્છકે; નખળી.
 શૈલીક યક્ષે નાંખીઓહે કે, સાં સાયરમેં જળજચ્છકે. નં કં ૯
 અધર અહો તે દેવીઓહે કે, સાં ત્રીશજે વિંધ્યો દેહકે; નખળી.
 રાં પાપી મને વંચીનેહે કે, સાં તું જાવે કીહાં ગેહકે. નં કં ૧૦
 અંડ ક્યો અસી ધારથીહે કે, સાં ઝીણા સરસવ પ્રાયકે; નં
 જીન પાળીતને દેખીનેહે કે, સાં વીલપંતિ તે ધાયકે નં કં ૧૧
 શૈલીક વદે વાણી તદાહે કે, સાં જોષ ભોગતી એહકે; નખળી.
 નહોંતો હું ખીણ એકમાંહે કે, સાં પહોંચાડીશ ગેહ નેહકે. નં કં
 ચક્ષ વયણ નિશ્રુગ થયોહે કે, સાં મનમાં ધરતો ધીરકે; નખળી;
 શૈલીક સાનીંધથી ગયોહે કે, સાં ચંપા નગરે વીરકે. નં કં ૧૩
 તાત આર્ણીંગીને મળ્યોહે કે, સાં આશ્રુ ઝરતે ધારકે; નખળી.
 ખાંધવ વાત સવે બણોહે કે, સાં મુકી નીશાશ ઉદારકે. નં કં ૧૪
 શોક ધરે પરિવાર શુંહે કે, સાં સખનાં કીધાં કાજકે; નખળી.
 તાત કહે નિજ પુત્રનેહે કે, સાં લોભે ખુડયાં ઝાઝકે. નં કં ૧૫
 શોક માંકદી પુત્ર સ્યુંહે કે, સાં લીધો શુદ્ધ ચારિત્રકે; નખળી.
 જીન પાળીત દૂધર તપોહે કે, સાં કરીઓ ચીત પવિત્રકે. નં કં ૧૬
 વચ્છવદે માસી તમેહે કે, સાં નવી યાઓ ઝાઝાં શકે; નખળી.
 સમજી લોભની વાતનેહે કે, સાં મેલીધ્યો એ હકકે. નં કં ૧૭
 શ્રીશ્રીકુમર વચ્છરાજનેહે કે, સાં રાસને બીજે ઉલ્લાસકે; નખળી.
 દાળ એ ખીજી રચાડીહે કે, સાં ઋણમ કહે સુવીલાસકે. નં કં ૧૮

॥ દુહો. ॥

તજો કદામ્રહ માસીજી, નહીં કદામ્રહ કામ;	
બાળક દંગને છોડો, મન રાખો આરામ.	૧
સચ્ચીવાદીક દાખે ધણું, હૃદય ન બેદે કઠોર;	
રાણી તલપે મચ્છ જ્યું, પાગી સરની કોર.	૨
રૂદન કરે મેધની પરે, કળહજે બેઠી જોર;	
માને નહીં તલમાત્રને, રાજ દુઃખીઓ ઝોર.	૩
કુમર ભણે ધાત્રિશને, જાઈશ હું પરદેશ;	
ખટમાસે જો નવી મળે, તો કરું મય પરદેશ.	૪
ધીર ધરો તીહાં લગી, લાવું વચ્છી નીકેત;	

અવધ માસ ખટની સહી, રાણીને મુજ સંકેત. ૫

જૂપ કહે વચ્છરાયને, મકર પ્રતિષ્ઠા એમ;

એકલડો પરદેશમાં, તુજને મોકલું કેમ. ૬

॥ ઢાળ ૩ છ ॥ દેશી ॥ ચાંદલીયાની—

ફરી વચ્છકુમર તીહાં જોલે; વયણાં તે અમૃતને તોલે;

પરદેશ જવા મન લોલેરે. રાજંદાં ૧

તવ બેલી કમળા રાણી, સાંભળ કુમર ગૂણખાણી;

અમે વાત તે વાર માનીરે. રાજંદાં ૨

તું મારો વાલો સેણ, પડખું ખટમાસ લગેણ;

નાવીશ તો કહું વેણરે. રાજંદાં ૩

અમે અન્ન પાણી નવી લેશું, પછી વયણ નહીં માનીશું;

તારે માથે પાપને દેશુંરે. રાજંદાં ૪

હારે રાણી જો ખટમાસ, નાવુંતો ધરીય ઉલાસ;

કરજે મન માન્યું ખાસરે. રાજંદાં ૫

ઈણુ નિધ સંકેત વિચાર, રાએ પાંત દીચો કરસાર;

વચ્છ આવ્યો નિજ આગારરે. રાજંદાં ૬

માનાને વાત પ્રકાશી, પરદેશ જવા મતિ વાસી;

ધરે રહેજ્યો માયને માસીરે. રાજંદાં ૭

શણી વચન થઇ દીલગીર, વહે આંખે આંશુ નીર;

મૂકે નીસાશો જેવો ગીરરે. રાજંદાં ૮

પુત્ર હુંતો નહીં દેહ જવા, તુજવીણુ ધર ધાએ ખાવા;

ન મળે કીહાં પાપસ પાવારે. રાજંદાં ૯

વીજ્યંતી દીઠી ગાય, બાખે કુમર વચ્છરાય;

માતા મનં દુઃખ ન પાયરે. રાજંદાં ૧૦

પરદેશે નહીં તુમ કામ, વળી ફરવાં ગામો ગામ;

વેળાંએ ન મળ્યાં ધાગરે. રાજંદાં ૧૧

કોઈક દિન વગડે પડવું, નદી નાવે જળમેં ચલવું;

દુઃખ મોટું પરદેશે ફરવુંરે. રાજંદાં ૧૨

સાથે ભેતાં પગ બંધાય, માટે દિન બહુલા ધાય;

ખટમાસીની અવધી જાયરે. રાજંદાં ૧૩

- રહો માતા સુખે ઘેર, અનુગત દો રાખી ગહેર;
 ધણું શું ? બાપું ફેર ફેરે. રાજંદાં ૧૪
- માસીજીએ કીધો કલેશ, રાજાએ દીધો આ દેશ;
 પટ હેતે જવું પરદેશરે. રાજંદાં ૧૫
- રાખે અધીરે નહીં મન વિગળે, વહેલો આવું પાછો પગથે;
 ધણો કામ છે થોડે ડગથેરે. રાજંદાં ૧૬
- વચ્છ વયણે માતા હરણી, જળદાયક મોરના સરખી;
 અનુગત દીધી ઉત્તરખીરે. રાજંદાં ૧૭
- માએ રાંધ્યું સુંદર આજ, કુમરતું ઉલર્યું તન;
 ફરી ભોજન ભાવત મનરે. રાજંદાં ૧૮
- માસીની શીખ લહીને, ધર ભાળવી રાય કહીને;
 વાટ ઝાલી વેગે વહીનેરે. રાજંદાં ૧૯
- આપ્યો કુમર પૂર પોળે, શુભ શુકન હુઆ એમ બોલે;
 પોળાવા જન મળીયાં રોળેરે. રાજંદાં ૨૦
- શ્રી શ્રી વચ્છરાજને રાસે, ત્રીજી ઢાળ એ બીજે ઉલ્લાસે;
 કવિ ઋષભ વિજય પરકાશેરે. રાજંદાં ૨૧

॥ દુહો, ॥

- ધર સતમુખ જોઈ ચંદનું, ઢાલ ખડગમહી પાણુ;
 દક્ષિણ દિશના પંથમાં, કુમરે કીધ પ્રયાણુ. ૧
- ગામ નગર પૂર દેખતાં, જોતો કોતક વાત;
 અંધ કદંબની શુદ્ધલી, વાડી વન વિખ્યાત. ૨
- ચંપક કેતકી માલતી, સેતો વાસ ઉદાર;
 વનફળ વળી દાડગ કળી, કરનો કેલાદી અહાર. ૩
- ખડુ લંધી ધરણી ગયો, કોઈક ભૈરવ વન;
 નયણુ વિલોકી દોટને, ચિંતેલું ચિત્ર એ રન્ન. ૪
- ચડવડી ચાલ્યો ગઢભખી, આવી જુએ તે પાસ;
 ઉભા દરવાજો ખડા, દીઠા કુમરે દાસ. ૫
- એમ પુછે તે દાસને, કેનાં ધવલીત ધામ;
 કેકીડાને કારણે, દેવે કીધો ગામ. ૬
- ભદ્ર એ ભૈરવ વનમાં, ઉભો નર તું કોણુ;
 કે દાણુવ ભૂત પ્રેત છો? કહો સાચુ તે ગોણુ. ૭

॥ ઢાળ ૪ થી ॥ દેશી ॥ ઢોલામાડી ધડી એક

કરહોલ કાયહો.--

બોલ્યો તવ પડી હારતે, રાજંદમોરા દેખી દેવ સ્વરૂપહો;
 તેજે સૂરજ કીરણ જોસો, રાજં. લક્ષણ અંગ અનુપહો. નીશ્ચણો સુગળવાણ
 મુજ ગુણ ખાણ તુષ કુંવરજી રાજ. અમર સમાશ્રુચી દેહહો. આં ૧
 દેવે ગામન વાસીઓ, રાજં. અમે નથી ભૂત કે પ્રેત હો;
 નથી કોઇ નગરી રાજા હાં, રાજં. એતો છે શેઠની કૃતહો. નીશ્ચ ૨
 દુરથી તુમ આગે કહું, રાજં. કાંઇ એહનો અવદાતહો;
 નહોં પૂરે નહોં આસને, રાજં તિલકા નગરી સુગતહો. નીશ્ચ ૩
 ન્યાયે ધરમ ધુરંધર, રાજં. ત્યાં વૈરસિંહ નામે રાયહો;
 તસ નયરે બ્યવહારીઓ, રાજં. દત્તનો સુયસગ વાયહો. નીશ્ચ ૪
 તેને ધરે સુલક્ષણાપતી, રાજં. છે શિયળ વૃત ધારહો;
 ચોસઠ અતૂરાઇએ ભરી, રાજં. લખગી નામે નારહો. નીશ્ચણો ૫
 તેહની કુખથી ઉપની, રાજં. રૂપે રંભદ રાયહો;
 શ્રીદત્તા નામ છે સુતા, રાજં. જંગમ મોહની કદામહો. નીશ્ચ ૬
 જે દિન કીધી સુંદરી રાજં. પડીઓ ધડતાં હારહો;
 સેષ જ્ઞાઓ દોય કર્યો, રાજં. ચંદ્ર અને દિનકારહો. નીશ્ચ ૭
 બાળકતા ગઇ તરણતા, રાજં. પ્રગટી બાળાને દેહહો;
 પણ દોષે મહી સુંદરી, રાજં. દુઃખછે અતિશે તેહહો. નીશ્ચ ૮
 એ પાસે સેવક થઇ, રાજં. જેહ રહે નર રાતહો;
 શરીરે કારણ શર થઇ, રાજં. ખાએછે તસ ગાતહો. નીશ્ચ ૯
 જે દિન નાપે કોઈ માનવી, રાજં. તે દિન ગારેછે સાતહો;
 તિલકાનગરીમાં જાણીઓ, રાજં રાજાએ અતિ ઉતપાતહો. નીશ્ચ ૧૦
 એક દિવસ કહે શેઠને, રાજં વૈરસિંહ નામે રાયહો;
 શેઠ મુકા મુજ નયરને, રાજં વસોને તમે વન જાયહો. નીશ્ચ ૧૧
 તો તુજ કન્યા સદોષથી, રાજં. મીટે કહું નિરધારહો;
 પરદેશી કાય આવશે, રાજં. તે કરશે ઉપગારહો. નીશ્ચ ૧૨
 એં સાંભળી ધન પતિ, રાજં. માન્યું રાય વચનહો;
 સુ મહુરત લાઇ ધર કર્યા, રાજં. ઉજડ દારણ વનહો. નીશ્ચ ૧૩
 સેવક કહે વચ્છરાયને, રાજં. શેઠ તે સપરિવારહો;

આવ્યા એ વનમેં લઈ, રાજીં. ઉજાળ શેઠ આગારહો. નીશ્ચ ૧૪
 લઘુ ધર પાસે જે દીસે, રાજીં. તેમાં રહે પરિવારહો;
 ચોર રક્ષાને કારણે, રાજીં. ફરતો જોલ પગારહો. નીશ્ચ ૧૫
 દેશ વિદેશી અતિ મળ્યા, રાજીં. કીધા જાહુ ઉપચારહો;
 અહીં રહેતાં ઘણાં દિન ગયા, રાજીં. પણ નથી શુણુ તે લગારહો; ની ૧૬
 શ્રી શ્રી કુમર વચ્છરાયના, રાજીં. રાસની ચોથી ઢાલહો;
 ઋષભ વિનય કહે પુન્ય કરે, રાજીં. પુન્યે વિઘ્ન વિશરાજહો. નીશ્ચ ૧૭

—મહાનંદ—

॥ દુહો. ॥

જોજો છે નૃપ મંદિરે, તેમાં સર્વે નાગ;
 ચીઠી નીકળી જેહની, તે આવે ઇણધાગ.
 રાને હણે તે પુરપને, સુદત શેઠની કન્ય;
 તે કારણ ઇલાં ધર કરી, આવી વસીયા રન્ય. ૨
 કુમર નીશ્ચણી આવીયો, શેઠ તણે આવાસ;
 જોલાવી આદર બણી, ખેસાયાં નિજપાઝ. ૩
 તંમેજા પુંગી દેધને, પુછે કુમરને શેઠ;
 ક્યાંથી આવ્યા દોણુ પૂર, શું અહીં કારણુ જેઠ. ૪
 આવ્યો ઉજાળેણી યકી, કાંઈક છે મુજ કાગ;
 ફરતો રગતો શેઠજી, તમને મળીઓ આજ. ૫
 એમ વાતો કરતે યદ, ધરને એક પ્રદેશ;
 રાતો નર દીઠો તદા, સુંદર બાજે વેશ. ૬

॥ ઢાળ ૫ મી ॥ દેશી ॥ સાંભળરે તું સજની મારી આજ તું ક્યાં રમીઆવીજી.

પુછે કુમર તીલાં અવસર લહીને, એહ નરસું દુઃખ બારીજી;
 ઉતરીજી મુખ દીસે એવું, કેમ નયણો શ્રુંવારી. મન આણુંદેજી.
 મન આણુંદે શેઠ.
 સહુણા કહોને એ મુજ વાત, મન આણુંદેજી. આંકણી. ૧
 બેશ સદાર સજી કેમ ખેટો ! પડુતર દે વ્યવહારીજી;
 એહને વારો ચીઠી કરો, આજ કુમર ગૂણુ ધારીજી. મન. ૨
 મામીક યદને કુમરી પાસે, રહેશે રાયની આણુજી;

- તવબાળા કારણ શરૂ થઈને, રાત્રે હરશે પ્રાણુજી. મન. ૩
- પ્રતિહારે જેમ ધૂરથી દાખી, શેઠે તેમ પરકાશીજી;
- કુમર કહે ચિંતા હવે મ કરો દુઃખ સધળો જાસીજી. મન. ૪
- મૃપ નંદન મન કરણુ આવી, કહે એ માટે આજજી;
- કુમરી સન્નીધ રાત્રે જઈને, રહેશું આપણુ રાજજી. મન. ૫
- શેઠ કહે શ્રીજી રાજકુમારજી, એવું કામ ન કરીએજી;
- વાણુ મ બોલો ચાલ્યા આવો, લાજ અમે પણ ધરીએ. મન. ૬
- કુમાર વહે અહો શેઠ ચતુર નર, એતો પરઉપગારીજી;
- પરઉપગારે શરોર વિટંબ્યા, પૂરવે બહુ અધિકાર. મન. ૭
- પરઉપકાર ન કીધો જેણે, બારબૂતળ અવતારજી;
- તિર્યંચ ગોવાંદે પણ કરતાં, હીણો મનુજ ગમાર. મન. ૮
- શેઠ કનેથી કુમાર તે ઉડ્યો, શમમે ધરી અસી સીખરીજી;
- ઉપર અટાંલે ચઢીઓ દેખે, કુમરી જાણે અમરી. મન. ૯
- પુરાણચંદ બધું વદન વિરાજે, લોચન આતિ અણીયાળીજી;
- તે દેખી મૃગના સેવનમેં, અધર રંગે પરવાળી. મન. ૧૦
- થણુ બર ઉપર આવી લોટે, લટછૂટી શીર ફેરાજી;
- જાણે પચાલડી નીકળી નાગણી, પુજણુ આ એ મહેશ. મન. ૧૧
- નાશા તિલણુ દીપક સરખી, વેશર વાળી લટકેજી;
- કટીતટ ઉપર મેહલ શોહે, નીલવટ ટીલડી ચળકે. મન. ૧૨
- દંત મનોહર દાડમ કળીયાં, સોના ચૂડી હાથેજી;
- શશિદલ બાલ બીરાજે જાણે, સાપ ચૂડામણી માથે. મન. ૧૩
- કંચનવાન કોમલ દલ અંબુજ, કોકીલ બોલ વદતેજી;
- પગને ઉર કીકણી રણકંતી, લાલનયણે ને અંતે. મન. ૧૪
- લક્ષ્મી રંગજ્યું કરે પય તળીયાં, ઉત્પત નખસે નેહાજેજી;
- એકા વળા વાણુવ હારા, હૃદયે કુલની માળા. મન. ૧૫
- છત્રાદિક કર રેખા માંહે, બત્રિશ લક્ષણ વંતીજી,
- ચુંદડી પહેરી તન દીસંતી, કમળ વિવિધની ભંતી. મન. ૧૬
- તેનાં લક્ષણ કાંતી પૂરણતા, કવિશ્વરથી ન ગવાયજી;
- અંગ ચીકુર જો લક્ષ્મી દેખે, તો તે પણ પલટાય. મન. ૧૭
- એના સ્વરૂપે દેખી બાળાં; ચિંતે વસ્ત્ર કુમારજી.
- કારણ સંહને અવલંબી, વિણુ સાડધો અવતાર. મન. ૧૮

શ્રીકૃષ્ણ નંદસ દેશ જન્મને, બાળાને બોલાવેછું;
પાંચમી ઢાળ એ બીજે ઉદ્ધવાસે, રીખવ કવિશ્વર ગાવે. મન. ૧૯

॥ કુહો. ॥

ઉઠી કન્યા ધસમસી, આવતે કુમરને દેખ;	
આસન દીધું બેસવા, કરતી વિનય વિશેષ.	૧
૩૫ કુમર દેખી કરી, કન્યા ભોલે તામ;	
આહો હું પુન્યે પાતળી, જે હણું નર અભિરામ.	૨
સુદતાત્રી તવ બણે, જાણે કોઈ અન્ય દાય;	
રાત્રે હણુશે વ્યંતરી, કહુંછું લાગી પાય.	૩
કુમર કહેજે વીરનર, તે કેમ બીશે એમ;	
સાંભળ પૂરવે પશુ બહુ, દુઃખ મીટાડયાં જેમ.	૪

॥ ઢાળ ૬ ઠી ॥ દેશી ॥ અબ્બ ધેર આવોરે રંગસાર ઢોલણા.

ભરત ખેતર માંહે વસેરે, ગોરી કનકાપૂર આતિવામ.	
નીશ્ચયોને બાળારે નાણો મન ચોલણા—આંકણી.	
રાજ કરે રાજા તિહારે, ગોરી, કનક નામે ગુણુ ધામ	નીં ૧
તસ સુસીલા પટરાગ્યનીરે, ગોરી કનકાવતી ગૂણુ માળ.	નીં
સર્વ ગૂણે શ્રદ્ધા ધરી રે, ગોરી, ગતી આગે સુમરણ;	નીં ૨
વસે રતન વ્યવહારીઓરે. ગોરી, રતનચુલા તસનાર;	નીં
તેહની કુખથી ઉપનોરે, ગોરી, નંદન ધનક કુમાર.	નીં ૩
તીણુ નગરે દુમ કરહેરે, ગોરી. એક સિદ્ધ અભિધાન;	નીં
રસ લાગ્યો યુવદા તણોરે ગોરી, તેરમે નિત્ય નિદાન.	નીં ૪
કોઠી શું ખેલે પ્રભાતથીરે ગોરી, તેહને એવ્ય વસાય;	નીં
ગોપુર સનીડા સૂરા સૂરીરે ગોરી; પુખ્તરચે સુખદાય.	નીં ૫
એક વાસર મંદ બાગ્યથીરે ગોરી, નલહયો વીત પ્રકાર;	નીં
રહ્યો કહે સૂરીતનોરે ગોરી, અરચુ ઉગે દિનકાર.	નીં ૬
માટે પ્રગટ થઈ દેવીકારે ગોરી, આપો મુજને નિદાન;	નીં
રાંક ઉપર કોપી હુઓરે ગોરી, અમરનો નીઃસ્વાન.	નીં ૭
રે! દુગક માઠા ગતીરે ગોરી, શું કરે ? મહાચાર;	નીં
આપું કોઈક થકી બીજીઓરે ગોરી, સુંખો નહીં ભંડાર.	નીં ૮
આજ નથી કાંઈ માહરેરે ગોરી, જીવટીઓ કહેવાયુ;	નીં

ભાગીશ મૂરતી તાલ્લીરે ગોરી, જાલી કર પાપાણ.	નીં ૯
ચિંતે દેવ્યા યરહરીરે, ગોરી, કરશે ખંડીત દિણ;	નીં ૦
વારણહારો કો નહીંરે ગોરી, ખીણ નર કશ્યા હીન.	નીં ૧૦
દેવું ઘટે છે એહનરે ગોરી, લાખી હૃદય વિવેક;	નીં ૦
ગાંધા મધ્ય લખી તે શુંરે ગોરી, દીધું પાદકુ એક.	નીં ૧૧
તે દેખી રોશે ચઢ્યોરે ગોરી, ખોલ્યો યુવકીઓ તત્ર;	નીં ૦
રે રંડે દંદારકારે ગોરી, શું કહે ? લેષ એ પત્ર.	નીં ૧૨
ભાખે પુનરખી દેવીકારે ગોરી, આપે હનર હિરણ;	નીં ૦
વિક્રયકર ચોટે જમરે ગોરી, દેજે તેહને પણ.	નીં ૧૩
લીધું પાંદકુ હાથમેં ગોરી, દુમક મન અલ્હાદ;	નીં ૦
નગરીને બનરગારે ગોરી, આવી પાડે સાદ.	નીં ૧૪
કોઇ નવી રાખે પત્રનેરે ગોરી, પહોંચ્યો ધનદને હાટ;	નીં ૦
તે અહી વાંચી અક્ષરારે ગોરી, દીઠી કરમની વાટ.	નીં ૧૫

ચતઃ

જંચ વિહીણાય લહીયાં તંચીય પરીનમદ સયજ લોચસ્સા ॥

હય જાંણે ડવળી ધીરા ॥ વિદરે વિનકાય રાહુતી ॥ ૧ ॥

પુર્વ ઢાળ.

પુછે રાંડને શેહજરે ગોરી, દાખો એહનો મોત્ર;	નીં ૦
સહજ દીનારો જોદીઓરે ગોરી, તેહને આપું અમોલ.	નીં ૧૬
સોનૈયા ગણી સામટારે ગોરી, આપ્યા ધનદે તાગ;	નીં ૦
ગાંધા પત્રીકા અહીરે ગોરી, દુમક ગયો વિસરામ.	નીં ૧૭
વારે વારે વાંચતેરે ગોરી, હાટે આવ્યો તાત;	નીં ૦
પાંદકુ દેખી પુછીયુંરે ગોરી, લાલ વહેપારની વાટ.	નીં ૧૮
શ્રી શ્રી કુમર વચ્છરાજનેરે ગોરી, રાસને ખીજે ઉલ્લાસ;	નીં ૦
દામ અનોપગ વાતનીરે ગોરી, ઝખભવિજય પરકાસ.	નીં ૧૯

॥ દુહા. ॥

રતનસાર પુછે તદા, નિજ નેદનને આપ;	
શું ? કરીયાણા વેરીયાં, શો કીધો ? તમે વ્યવસાય.	૧
સમીપે ખેડા ખોલીયા, ધનદત્તના જે મીત્ર;	
આજ કમાયો અતિ ધણો, કીધો જનમ પવિત્ર.	૨

સહજ દીનારાં દેખને, લીધું પાંદડું એક;
 દળીદ્ર ગયો હવે તુમતણો, નયણુ નિહાળો નેક. ૩
 હાસી વયણાં સાંભળી, કોપી બોલ્યો તાત;
 મુખ અદીઠ કરી તાલ્યું, જા પરદેશ વિખ્યાત. ૪
 સુતથી ધર સુતો બલો, ધનદર નવી વેઠાય;
 પુરહ અપમાને થકી, ધનદ મને દૂહવાય. ૫
 ઉડી હાટને આંગણે, ચિતવી ગાથા ધૂર;
 રોશે ભરીયો નીસર્યો, સંધ્યાધમતે સૂર. ૬

॥ ઢાળ ૭ મી ॥ દેશી ॥ આવો આવોરે સયણાં ભગવતી સૂત્રને શૂણીએ.

ચંડવી આલ્યો ઉતર દીશાએ, પડીઓ ગહન કંતાર;
 ફીકું સરોવર જળસું ભરીયું, ચંબ્યો પાળે કુમાર.
 શૂણી ચીન ધરીએરે દૈવ ન ચૂકે ટાણું. આંકણી ૧
 પીધું પાણી ખેદ ઉતારી, ગાથા વાંચે શેઠ;
 પાસે નીચુંહ તરને દેખી, આવી બેઠો હેઠ. મુણી ૨
 મુકા પત્રનો કરી સંચારો, સૂતો મુખભર નીસી;
 તદનંતર તેહ ઇજ કંતારે, જોહ હુવે તે કહીસી. શૂણી ૩
 દોડયો વ્યાધી મૃગની કેડે, સાસે ભરીઓ તન;
 તોડો મૃગલો નજર ન ચઢીઓ, આવ્યો ધનદ આસન. શૂણી ૪
 નિદ્રાને વશે શેઠનો દારક, સંચારે સંચરીઓ;
 પત્ર રવ નીશૂણી મૃગ બ્રાંતે, વ્યાધીએ ધનુશર ધરીઓ. શુ ૫
 સ્વર અનુસારે નાંખ્યો બાણ, લાગ્યો ધનદત ચરણે;
 શોર કરી ઉઠ્યો તત્કાળે, ગાથા બણતો વયણે. શુ ૬
 નરની ભાષા કાને નીશૂણી, ખેદ ભરાણો અતિહે;
 હા હા કોષક સૂતે હણીઓ, નરને મેં દૂર મતિએ. શુ ૭
 ઈણુ પાપેથી નરકે જશું, એમ ઉભો તે વિરાહે;
 ધનદ સમીપે આવી હેસી, બોલાવે ઉછાંહે. શુ ૮
 પાટો બાંધી દિલગીર થઈને, હીંસક ગયો ત્રિસરામ;
 સૂતો પાછો ધનદ સંચારે. પણ નિદ્રા નહીં નામ. શુ ૯
 પાછલી રાત પડોડીએ ઉઠ્યો, તેહવે ભારડ આલ્યો;
 ચાંચેમેં લીધો રૂધીરને દેખી, ઉડી અગને ચલાવ્યો. શુ ૧૦

મુક્યો જળધર દ્વિપ વીચાળે, ખાવા લાગ્યો જામ;
 દીઠો સજીવન કાંઈક ચિન્હ, પંખીનાંડો તામ. ૭૦ ૧૧
 શિતળવાએ સ્વેદન થયો, આડું ચાલ્યું બાળે;
 ભોમ ખીલામણી ગતુષ્પ વીહણી, મહદ અંદાજી નિહાળે. ૭૦ ૧૨
 ઉડ્યો સાહસ ધરી મનમાંડે, શિતે કપે દેહ;
 ફરતે ફરતે તેહજ દિપે, દીઠું છરણ ચેહ. ૭૦ ૧૩
 તેહ સદેશે કુંપક દેખ્યો, કાઢ્યું પાણી વિમળે;
 મુખ પખાળી તરશ નિવારો, કાયા કીધી અમલે. ૭૦ ૧૪
 વનુકળ અહાર કેળાદીક કીધો, રચણી જગમેં વ્યાપી;
 કાઠીક ગિરીવર નીકટે આવી, બેઠો ચિત થીર થાપી. ૭૦ ૧૫
 શિત દેખી નિજ ખુદ નીપાવી, અરણી કાષ્ટ અદ્રાલી;
 વિધાનર પાડી તિણ કામે, શિતતા દેહ નિકાલી. ૭૦ ૧૬
 રચણ વીહાણી દિનકર ઉગ્યો, અગની તાપે ધરણી;
 ધનદત્ત ઉઠી જામ નીહાળે, પ્રગટી કંચન વરણી. ૭૦ ૧૭
 રત્નસાયર સુત તવ મન ચિતે, એતો સોવન દ્વિપ;
 તો હવે પાડું કનકને નિધીએ, રૌરવ ઢાળું ખીપ. ૭૦ ૧૮
 ખીજે ઉલ્લાસે ઢાળ એ પૂરી, સાતમી શ્રેય કરનારી;
 રીખવવિજય કહે તતવ બોધે, ફરશે પર ઉપગારી. ૭૦ ૧૯

॥ દુહા ॥

સંધ્યા કરી ઇંટના, હગવાળે ધનદત્ત;
 સમ તપાવે જે હવે, હેાવે કંચન પત્ત. ૧
 વૃક્ષ ફળ ભક્ષિ કરી, ફરે એકાદી વન;
 ગિરીવરથી કાઢી કીચો, મોટો રાસ રચન. ૨
 તે સમે શેઠ સુદત્ત ઘણાં, ભરી કરીયાણાં પોત;
 વાળે તેહ પ્રદેશ મેં, ધરતો માન મહોત. ૩
 ખીડાં જળ જન નીદીયાં, તે ભરવાને કાજ;
 દીપને કાઢે આવીને, થંભાવે તે ઝાઝ. ૪
 ખીડાં જળને જોળવા, શેઠે મુક્યા દાસ;
 સેવક પચુ તે દ્વિપમાં, પહેાંચ્યા ધરી ઉલ્લાસ. ૫
 જગતીમેં જળ જોળ તે, દીઠો ધનદત્તે જામ;
 દાસ તે પુછે તેહને, કાણુ નરતું? અભિરામ. ૬

ભદ્ર કહું વનચર અણુ, વાસો એહીજ રાત;
સેવક કહે પુરુષોત્તમા, દેખાડે જળ ઢાણ.

૭

॥ ઢાળ ૮ મી ॥ દેશી ॥ ભુલ્યો મન ભમરા
તું ક્યાં ભમ્યો.

- ધનદ બહો આવો પુંડે, અલ્યા જોવાને પાણી;
કૂપ સસી મેં લાવીઓ, દાસે વસુ ઢગ જાણી.
લોભ ભુંડારે સંસારમાં, લોભે લક્ષણ જાય. લોભ ભુંડારે—આંકણી. ૧
- વિન દેખી ક્રિકર તણા, ધણું મનમાં ચળીયાં;
જળ નીચ વેખણને કરી, આવી શેઠને ગળીયાં. લોભ. ૨
- શેઠને કહે ધન્યના પ્રભુ, ઢગલાં અમે દીઠાં;
કુપક પાસે એક છે, તેમાં પાણી છે મીઠાં. લોભ. ૩
- વયણ શૂણી સારથપતી, આપે જોવાને મલીયો;
સેવક સાથે તેડીને, આવી ધનદને મળીઓ. લોભ. ૪
- રત્ન શિશુપથ વિનયથી, દેખી મળવાને ઉઠ્યો;
આલીંગીને બેહુ મળ્યા, સાર્યપ નેહુ જુડો. લોભ. ૫
- લટપટ માંડી તેહથી, રહી વાતને પુછે;
કેમ રહો તમે વને એકલા, એવું ધન એ કેનું છે? લોભ. ૬
- ધનદ કહે શૂણો શેઠજી, એ છે સધળું અમાર;
જો ભરો પાનમેં ધન પ્રત્યે, તો કંઈ અરધુ તમાર. લોભ. ૭
- માહરે પણુ નિજ દેશમાં, આવવાની છે ઇચ્છા;
ભાખો થાર મન રાખીને, જેથી તમતણી સ્વીચ્છા. લોભ. ૮
- કપટને રાખી અભ્યંતરે, બોલ્યો સારથ વાણી;
વહાણુ છે એ તુમાહરાં, ધનદત્ત પ્રમાણી. લોભ. ૯
- સુખે ભરો એ દ્રવ્યને, ચાલોને અમ સંગે;
અમથી થાશે જે આકરી, કરશુ બહુ રંગે. લોભ. ૧૦
- લલિત વચનને સાંભળી, રચણું પનર જર;
ઇંટો દશ સંખ્યા ભરી, હાટક મનોહાર. લોભ. ૧૧
- આરથે ચાકર તેડીયાં, છાતું કહે કપટાદ;
ધનદને નાખે જે કુએ, દેહે વંછીત ભાદ. લોભ. ૧૨
- શેવક કહે શૂણે શેઠજી, એમાં છે શું કરવું;
જળધર તરીયાને એતો, અંજળી જળ તરવું. લોભ. ૧૩

શેઠનો કાજ સમારવા, આલ્યા નૃગ કરાર;	
ધનદને વચને ભોળવી, લાવ્યા કુપ કનાર,	લોભ. ૧૪
કપટે બોલ્યા ક્રિકરા, સાંભળને સલુણા;	
ભય ધણો લાગે કાઢતે, એતો કુપક જૂના.	લોભ. ૧૫
પાણી આ કરળી હીઓ, શેઠ કપટ ન જાણે;	
મેલે બાજન જળથી ભરી, જોહવું કરે તાણે.	લોભ. ૧૬
પાઠળથી સંકેતરયું, કુપક ગાંઠે નાંખ્યો;	
પડતાં સંભારે પત્રને જાળીએ થીર રાખ્યો.	લોભ. ૧૭
સુદત આલ્યો ઇંદા થકી, ભરી ધન્યના તે વાળુ;	
ધનદ કુપક ગાંઠે રહ્યો, ધરનો અરીહાતું ધ્યાન.	લોભ. ૧૮
શ્રીશ્રીકુમર વચ્છરાજને, રાસને બીજે ઉઘાસે;	
રીખવવિજ્ય કહે પુન્યથી, સધળાં વિદ્ય પ્રલાસે.	લોભ. ૧૯

॥ દુહો ॥

કુપક ગાંઠે શોધના, લાધ્યું વાતાયન એક;	
હાર ઉઘાડી આગળે, દીઠાં સોપાન અનેક.	૧
રયાણુ સોપાને ઉતરી, આલી આધો જાય;	
તેહવે દીઠું દેહરું, ધ્વજ છંદાં લલકાય.	૨
આશ્રમ લેવા કારણે, જેટો આવી સગ;	
સોને ધડીત શિખર ધર્યું, ઝળકે તે રાસનૂર.	૩
હયડે હર્ષ ધરત તે, ચઢીઓ સીધ સોપાન;	
ગરહા રૂઢ ચક્રાયુધે, તેજે જલદલ ભાણુ.	૪
દીઠી દેવી ગકેસરી, જઈ નખીઓ તસ પાય;	
કરજોડી કરે વિનતી, હવે તુમ સરણે ગાય.	૫
દૂઃખ દોહગ દૂરે ગયાં, શશિસમ વદન નિહાય;	
ખરતણ થઈ કહે આગળે, જતાં મંગળ માલ.	૬
રમણી માંહે જાગીઓ, દિવસે શનિ ઉગ્મેય;	
દરિશન આપે દેવતા, તે નિરૂપણ નવી હોય.	૭
હું તુઠી તુજ ઉપરે, માણીમાસ વદન;	
ધનદ બણે સહુ પામીઓ, જે થયું તમ દરિશન.	૮
પરસન થઈ ચક્રસરી, દીધાં પાંચ રતન;	

નિખ અપહારીક એક છે, બીજું કપટ હરન. ૯

સહાય કરણ ત્રીજું કહ્યું, ચોથું શ્રી દેનાર;

પાંચમું રોગારીઅ છે, રતન ગૂણ ઉપમાર. ૧૦

છણુ પરે જુજુ ઝોળખી, લીધા હાથ પસાર;

દેવી અલોપ થઈ ગઈ, આગે ચલીઝો કુંગાર. ૧૧

॥ ઢાળ ૧૦ મી ॥ દેશી ॥ આશાઉરી.

પંથ માંહે વહેતાં મન રાગે, એક બૂમી પરદેશરે;
દીઠી વૃણસં રોહિણી ધનદે, કાંઈ ઝોખધી માંહે સરેસરે. પંથ. ૧
લાંધી ધનદે તે નિજ હાથે, પરખીને મન માંહેરે;
સ્વંથ જાનુ વીદારીને રત્ન, અજ પાંચે ધાસે ત્યાંહરે. પંથ. ૨
દીઠાં જાહુલા ત્યાં પાતાળે, વીકસીત તર આરામરે;
અંખ ઉગર કીર કોયલ જોલે, તીહાં દેખ્યું વનપૂર ગામરે. પંથ. ૩
ઝોટ આગે ઉજડ નગરે, હાટ શ્રેણી મનોહારરે;
પણુ નર જાનુ એક ન દીસે, ઝોગ આવ્યો તે દરબારરે. પંથ. ૪
મહેલ અટાસે ધનદત્ત ચઢીઝો, ગયો સાતમેં માળેરે;
કુંચન ખાટ ઉપર રોમંતી, તવ નારી એકલી બાજેરે. પંથ. ૫
પ્રેમ વીલુધા ભમરા ગર્ધે, ખેસે પદમણી ચીરરે;
પ્રેમગ્નસાર સુગંધ વિસ્તારે, તેનો પદમણીનું શરીરે. પંથ. ૬
પદમણી નિંદ્રા એક પહોરની, હસ્તીની નાર બે ચામરે;
ચીત્રણી નિંદ્રા ત્રણ પહોરની, જાહુ ઘોરે સંખણી નામરે. પંથ. ૭
પદમણી કંઠ પદમ સરહંસ, હસ્તીની ગંભીરે સાદરે;
ચિત્રણી કાગ પંખીની વાણી, સંખણી જાણો ખર નાદરે. પંથ. ૮
કમળા સાસી પદમણી નાર, ચંપક હસ્તની કહીએરે;
મયકુંદ સાસે તીજ ગહિલા, ગચ્છગંધી સંખણી લહીએરે. પંથ. ૯
પાસે રહ્યા હારી પદમણી જોલી, કોક શાસ્ત્ર મોઝારરે;
હસ્તની ચરધો સેર ચીતરણી, સંખણી પળમાં સોવારરે. પંથ. ૧૦
પદમણી વેણુ લાંબી લગે પાની, ઘુટીએ પહોંચે હસ્તણીરે;
ચિત્રણી વેણુ જ્યું ભગરા કાળા, હુંડી જેણુ તે સંખણીનીરે. પં. ૧૧
પદમા સુંદરી વંક પયોહર, દુજ મોહી સતનનરે;
ત્રીજી સ્યામ ઉરોજે મહીલા, કાંઈ સંખણી લંબ કુવનરે. પંથ. ૧૨
સમય પંગિત શ્રદ્ધ દાઢીમ દશણે, બીજી ઉંચા દંતરે;

ચિત્રણી શુભ નીકદશણ કહાવે, ચોથીને લંબ અત્યંતરે. પંથ. ૧૩
 પહેલીને ગતી હસ સમાણી, ખીજી દંતી ઉદારરે;
 ત્રીજીને સોહાકર હોવે, સંખણી નીવીરએ અપારરે. પંથ. ૧૪
 હસ્ત નીહાર વહાલો લાજેનો, પદમણી પાનસુ વેશરે;
 ચિત્રણી ચીર વહાલો બહુ રંગે, સંખણીને વહાલો કલેશરે. પંથ. ૧૫
 ઇણુ પરે ધનદ વિચારી દર્ષતા, આવ્યો તેહને પાસરે;
 તિલકસુંદરીએ આસન આખ્યું, પોતાને અભ્યાસરે. પંથ. ૧૬
 શ્રી શ્રી કુમર વચ્છરાજને રાસે, ભાખી એ નોમી ઢાળરે;
 ખીજે ઉદલાસે મન સુવીલાસે, વળી નીચણો બાળ ગોપાળરે. પંથ ૧૭

॥ દુહા. ॥

ધનદ પ્રતિ બાળા કહે, કેમ આવ્યા બય માંહ;
 કીણુ વિધ કુપમાં ઉતર્યાં, એ મુજ અચરજ આંહ. ૧
 રાજ ભૂવનમાં પદ ધર્યાં, પણ મનડે બહુ ખેદ;
 જીવ જશે અહીં તમ તણો, મેં કહ્યો છાનો ભેદ, ૨
 ને જીવીત ઈચ્છો મને, તો જાવો થળ અન્ય;
 ગદ ગદ વાણી બોલતી, ધનદને ભાખે કન્ય. ૩
 શેઠ કહે લલના તમે, મકરો ખેદ લગાર;
 ઉજડપૂર અહીં કોણુ ઇં; તે ભાખો અધિકાર. ૪

॥ ઢાળ ૧૦મી ॥ દેશી ॥ કસીયાને તંબુહો સિદ્ધલરાએ

ખડા કીયારે મારા સાહેબા.

રસીયાને આગે હો ભાખે તિલકસુંદરીરે, મારા સાહેબા. જે થઈ ઉજડ
 નગરીની વાત, વિસમય પામી રૂપને ધૈર્ય દેખીનેરે, મારા. કહેવા
 હરખી સાતે હોવાત. રસીયા૦ ૧

ઇણુ બરતે વાસે વસે હેમપૂરી નાસગીરે, મારા. નામે શ્રીતિલકાપૂર
 સાર; જહાં સુંદર ઓકેલોકવસે સુખીયા બણારે, મારા. નિજ નિજ ધરમી
 વરણુ અદાર. રસીયા૦ ૨

† ચાર મુળવર્ણુ.—૧ બ્રહ્મ. ૨ ક્ષત્રી. ૩ વૈશ્ય. ૪ શુદ્ધ.

નવ નાડવર્ણુ.—૧ કુંદોર્ઠ. ૨ કાછીયો. ૩ કુંભાર. ૪ માળી. ૫
 મદનીયા. ૬ સુતાર. ૭ કડીયા, ૮ તંબોળી ૯ મુદીક,

પાંચ કાડવર્ણુ.—૧ ધાંચા. ૨ છીપા. ૩ લોહાર. ૪ મોચી. ૫ દરજ
 (યહ અદાર વર્ણુકી સંખ્યા લીખી હૈ.)

ગાહેદ્ર નામે રાજ છે મારો પીતારે, મારા. દાને જાણેજળ ધન વ્રીષ્ટ.
એકદા તે રાજ તાજ સીમાંડું પરમવ્યારે, મારા. વેર વસાવ્યો
સમ્રાજા સાથ ઉલ્લીપટ. રસીયા૦ ૩

એ હવે મન બાવ્યો આવ્યો કોએક વ્યંતરારે, મારા. કહેવા લાગ્યો
ભૂપને એમ; પુરવ ભવનો મિત્ર છું રૂઠો તાણસેરે, મારા. મુખથી
માગો આપું જે પ્રેમ. રસીયા૦ ૪

રાજ તવ દાખે રાગી દેવને આગળેરે, મારા. પરીસર રાજ વેરી ક-
યોં વશ; કે તેહને મારો સાયને રાગો મુજ તનેરે, મારા. કેવળી શ-
ત્રુ જાવેરે નશ્ય. રસીયા૦ ૫

વ્યંતર જોલ્યો મુજથી જળીયા દેવ છેરે, મારા. તસ રક્ષાણુનારે કર-
નાર; પણ હુંતો રાજુ આપુ તન તુજ અને પૂરીરે, મારા. મારે તો
એ જળનો ઉપમાર. રસીયા૦ ૬

તે સુર રોહી લાગ્યો ઇહાં રાજ પ્રગરે, મારા. તેણે પાતાળપૂરી
વાસીરે એહ; મારગ કીધો સીધો દ્વીપને મધ્યમેરે, મારા. છાનો કુ-
પની જળી ગૂણુ ગેહ. રસીયા૦ ૭

ધાનને લાવે જેસી નાવે વાણીયારે, મારા. ઇહાં મળે સહુને જે જો-
ઈએ વસ્ત; કાંળને ગગાવે સુખે દિનજાવે નર તણારે, મારા. કીયા-
ણા પણ આવેરે સરત. રસીયા૦ ૮

તવ કોઈક કરતો રાક્ષસ આવ્યો ભયંકરારે, મારા. ઉતરી કુપની જ-
ળી સોપાન; નર લે જાવે નિરંતર આવે નીશાયરે, મારા. અને
કરે કુપક જળનોરે પાન. રસીયા૦ ૯

દાઢે લાગ્યો માંસને ખાતા લાગ્યો માનવીરે, મારા. એમ ખુટાડયા તે
છોરે નર કેય; જેસીને બહાણે કેઈક તો પલાઈયારે, મારા. ધર ધર
પરીધલ વસ્ત મેલેય. રસીયા૦ ૧૦

ધણુ પરકારે નગરી થઈ એ નર વિનારે, મારા. સુંદરી આખી રાખી
છે એક; સાતમેં દિનતે અને કહી ગયોરે, મારા. દાખું તે તુજનેરે
વિવેક. રસિયા૦ ૧૧

મેંસાહારી દાણુવ નારી હું અણુરે, મારા. એતો માર્યા મેં પૂરના લોક;
રાખી છે નારી તુજને પરણવા કારણેરે, મારા. જેસી રહે જે તું ઈણુ
ઓક. રસીયા૦ ૧૨

લમન છે લલના લાગે દિન સાતમેંરે, મારા. તેમ કોઈ જાવું મો-

ટરે ગામ; વીવાહની વિધી લાવું વસ્તુ તે આપણીરે, મારા. પરણી રહીશું સુખેરે એ હામ. રસીયા૦ ૧૩

ધીરજ ધારી સાતમે દિન તે આજ છે રે, મારા. આવ્યા નાતસવા- નો છે પાય; હણુસે સોભાગી દાણુવ આવીને તનેરે, મારા. જવો કોઈક ખીજેરે હાય. રસીયા૦ ૧૪

વઢે ધન બાળા તું મન માંડી ખીસાંરે, મારા. ખાપી મન્શે તે મુજ હાથ; રહો છીપાઇ ખડગ આપું મુજ ખાપનુંરે, મારા. સુંદરી કુછે રાખીને સાથ; રસીયા૦ ૧૫

તુજને બતાવું વાલા એક ઉપાયનેરે, મારા. સેજે મરશે પાપીરે સેહ; વિદ્યા પુજન કાલે મારે સિદ્ધે જોરશ્યુંરે, મારા. સાહસ મનમે દ્રબ રાખેહ. રસીયા૦ ૧૬

શ્રીશ્રી કુમર વચ્છરાજના રાસનીરે, મારા. ખીજે હિલ્લાસે મુરીએ ઢાળ; દસમી ભાખી પુર કમ નીચ વાલુનીરે, મારા. ઝખખ વખાણે પુન્યે વિશાળ. રસીયા૦ ૧૭

॥ દુહો ॥

બાળા મુખથી સાંભળી, ધનદ હુઓ પરસન;

તામ પવાહને અમવનો, દીઠો નયણે ગગન. ૧

હાય મહી મડદું અણું, વાહનની પરે ધાય;

કાલા તનથી લાછઓ, કાજળ દિપે જાય.

॥ ઢાળ ૧૧ મી ॥ દેશી ॥ જગજીવન જગ વાલહો.

યગ સેવકપરે દીસતો, રાક્ષસ તે ભયકાર લાલરે;

નખતે જણે પાવડા, મુખ કરતો હું હું કાર લાલરે. જોજ્યોરે કૌતક વાતડી. આંકણી. ૧

કર્ણ સુપડની ઓપમાં, ધ્રુમવતે કાય લાલરે

બળતી જણે તાપણી, નયણુ ઈસી ડોલાય લાલરે જોજ્યો ૨

શિર ઉપરના વાળ જે, તેનો જણે આડ લાલરે

હતંગ તે તર તાડર્યો, ઉપડ્યો જણે પહાડ લાલરે જોજ્યો ૩

દાતં તે દંતાળી પરે, સહુ દારણુ દેહાર લાલરે

દેખી ધનંદ પલાદતે, નાચ્યો હથી અપાર લાલરે જોજ્યો ૪

આજ્ઞા હાલી ચાલીને, ભક્ષણ મળીઓ ત્યાર લાલરે

ખેડો પૂજ કારણે, ધનદે અહી તરયાર લાલરે જોજ્યો ૫

પાસે આવી એમ બણે, રે દાણુવ પાપીઠ લાલરે
 હવે નહીં છેડુ તુજને, તારો સંભાર તું ઈઠ લાલરે જોજ્યો ૦ ૬
 ક્યો ખડગ પ્રહારતે, પ્રહોંચાડ્યો સમ ધામ લાલરે
 તિલકસુંદરી તે દેખીને, હર્ષાત હુષ તામ લાલરે જોજ્યો ૦ ૭
 તેહજ વેળા તે ઘડી, પરણ્યાં ઉજ્જડ પૂર લાલરે
 કહેતાં એક દિન તીલ્લાંકણે, ભોગવી સુખ મંધુર લાલરે જોજ્યો ૦ ૮
 સાર વસ્તુ લઇ નીકળ્યાં, આવ્યાં દેવીને હામ લાલરે
 ચક્રેસરી નમી ચાલતાં, ક્યો કુપક વિસરાગ લાલરે જોજ્યો ૦ ૯
 એહવે પુન્ય પ્રયોગથી, આવ્યાં દોઠક વાણુ લાલરે
 કાઠ્યાં સ્ત્રી ભરથારને, જાણી પુન્ય સુખણુ લાલરે જોજ્યો ૦ ૧૦
 પુછે વ્યવહારી ફરી, કેમ પડીયા? જળકુપ લાલરે
 ધનદ કહે તમે સાંભળો, કરમના ખેલ એ મુવ લાલરે જોજ્યો ૦ ૧૧
 ભરતક્ષેત્ર વાસી ભસો, ભરી કરીયાણાં અનેક લાલરે
 પુડ્યાં એહ સમૂદ્રમાં, મુજ વાહણુ ઉદેક લાલરે જોજ્યો ૦ ૧૨
 ફલકહ પામી નીસર્ખાં, હાંપે આયુષને જોર લાલરે
 તરસ્યાં યયાં જળ ખોળાતે, અમે આવ્યાછણુ ડોર લાલરે જો ૦ ૧૩
 જળ જો તે કુપે પડી, નારી રાગ વસેણુ લાલરે
 મેં પણુ તવ ઝંપા ભરી, પુઠેગી વીલ પેણુ લાલરે જોજ્યો ૦ ૧૪
 કુપમેખલ ગાંહે પડ્યા, તીલાં તુહી જળદેવ લાલરે
 રણણુ આણુપણુ આપીને, કહે ચિંતા મ કરેણુ લાલરે જોજ્યો ૦ ૧૫
 વાહણુ આવે જલ હરે, જાજે તેહને હાર લાલરે
 તે હવે તું આવ્યો ઇંહાં કીધો અમ ઉપગાર લાલરે જોજ્યો ૦ ૧૬
 દેવદત્ત કહે ભરતે વસુ, દિગ કટાહુ જ્યાંય લાલરે
 પાછો વળીઓ ધર બણી, ચાલ્યો તમે સમુદ્રાય લાલરે જોજ્યો ૦ ૧૭
 દંપતિ બેઠાં યાનમેં, સાથે લઇ સહુ માલ લાલરે
 ખીજે ઉલ્લાસે અગ્યારમી, ઋષભવિજય કહી ઘાલ લાલરે, જો ૦ ૧૮

— + —
 ॥ દુહો. ॥

સારથપતી ચાલ્યો હવે, ધનદત્ત સાથે લેય;
 નિજ પરિવારે પરવરી, સાગર યાન ધરેય.
 સુંદર ધનદની સુંદરી, સાર્થક ચિતે દેખ;

- જો મજે ગહીલા ઐ મુને, તો સહી પુન્ય વિશેષ. ૨
 ઐમ ચિંતવતે યામની, પડી સુતા જન તામ;
 દેહ ચીતા કુમર ગયો, તરી મંચીપર જામ. ૩
 દેવદત્ત અવસર લહી, નાખ્યો જળધી મઝાર;
 યાન ગયાં જવ વેગળાં, તવ કીધો પોકાર. ૪
 જાગો ! જાગો ! હે જના, ધનદત્ત વલ્લભસેણ;
 શરીર ચીતા કારણુ ગયો, કેમ નાખ્યો હથ્થુ તેણ. ૫
 કે પડ્યો સલીલ અગાધમે, મોઢ્યો સાર્યપ વાણ;
 તિલકસુંદરી સાંભળી, લાગ્યો બાણ સમાણ. ૬
 કાંન્ટા આવીને જુએ, દીકો નહીં ભરથાર;
 કાયા હૃદયની કામની, નેત્ર ઝરતે ધાર. ૭
 પીહરીઓ શૂનો થયો, સાસરીઓ અગ્નણ;
 મધ્ય દરિયામાં મેલીને, ચાલ્યો કંથ મુગ્ધણ. ૮
 રૂદન કરતા ગઇ યામની, મ કરો ઐમ વિસાપ;
 દેવ દયા આણે નહીં, કેમ સંતાપો આપ. ૯
 થા તું સુંદરો માલ્હરી, તીશ્ણી શેઠ વચન;
 તૃપ આદેશે તે થશે, કાંતાં સમગ્ર મન. ૧૦
 મારો પતિ મઠિ મતિ, ગાર્યો મુજ સોભેણ;
 શિશવંધીસી ઐહને, રાખું વચણ વલેણ. ૧૧
 ગનમાંહે ધીરજ ધરો, કાલે યારો કામ;
 કાળે ફળતર નીપજે, કાળે ઉજ્જડ ગામ. ૧૨

યત્ત:

ક્ષણે ન લભ્ય તે યામો, યામે ન લભ્ય તે દીને॥
 દીને ન લભ્ય તે કાલં, કાલઃ કાલો ભવિષ્યતિ ॥૧॥

ધણીપરે વચને ભોળવી, રાખે શેઠને નાર;
 ધનદત્ત દરિયામાં પડ્યો, તેહ સંબંધ વિચાર. ૧૩

॥ ઢાળ ૧૨ મી. ॥ દેશી ॥ ધવલશેઠ લઈ ભેટણું.

ધનદ પડ્યો જવ સાલારે, લાધ્યું ફળકતે યાનરે;
 ગાહું મુરસે બીડીયું; ઉલો લેલું જુમાનરે. ધનદ૦ ૧

જળ વાટે વહેતાં તટે, આબ્યો પાંચે દિનરે;	
હવે મૂખે નજરે પડી, નીજ નગરી આસનરે.	ધનદ૦ ૨
મીને મળ્યો જતે આગળે, ધનદને ફલકસ ધાતોરે;	
નરક સગાની બેદના, જોળ્યો કર્મની વાતોરે.	ધનદ૦ ૩
દેવી રમણ પ્રભાવથી, અખવહી આવ્યો તીરરે;	
મચ્છ અહો મચ્છી જળમાં, કાઢ્યો બાહીર નીરરે.	ધનદ૦ ૪
કાંટે લાવી વીડારીઓ, તવરે ગતુષ્ય દીઠરે;	
ચીત્રીત હુવા સહુ ધીવરા, એ શું? અચંબ હડીઠરે.	ધનદ૦ ૫
નવરાવ્યો જળધી જળે, લાવ્યા રાગ સગાઓરે;	
કાણુ નર તું? કાણુ જાતીએ? પૂછ્યું પહેલું રાઓરે.	ધનદ૦ ૬
જાત વર્ણુક યાન ભાગીયાં, મધ્યે ફલકને ગળીઓરે;	
આવ્યો એ નગરી કને, તેહવે મચ્છે ગળીઓરે.	ધનદ૦ ૭
સાંભળી રાય આણંદીઓ, મચ્છોદર ધર્યું નામરે;	
રાએ થગીધર થાપીઓ, કરતાં સહુ પરણામરે.	ધનદ૦ ૮
સુદત જે વ્યવહારીઓ, છટા ધન લેઈ આવ્યોરે;	
બેટ લખ મળ્યો ભૂપને, બહુ માને બેસાવ્યોરે.	ધનદ૦ ૯
મીઝણાં કરી બહુ ભાતથી. બેટા પરખદા માંહિરે;	
દિનકરની પરે દીપતો, ધનદને દીડો ત્યાંહિરે.	ધનદ૦ ૧૦
શેઠ ઉઠ્યા ચંચળ ગને, પુછે જમ દરવાનરે;	
એહ થગીધર કાણુ છે, તે કરે અગને જાણરે.	ધનદ૦ ૧૧
મચ્છ ઉદરથી નિસર્યો, એ નર દુઃખીઓ ભાઈરે;	
રાયે થગીધર પટ દીઓ, ખીજું ન જાણું ભાઈરે.	ધનદ૦ ૧૨
શેઠ પૂછી આવ્યો વહી, આવે ઊતારે પોતાનેરે;	
ટોળે હુંજ મળી આવીને, રાગ આલાપે તાનેરે.	ધનદ૦ ૧૩
સોના છટ દમ આરને, શેઠ ભણે ગાતંગરે;	
રાય થગીધરને તમે, બાંધવ કરો મન રંગરે.	ધનદ૦ ૧૪
લાલચી હુંજ તે આવીયા, રાગને દરખાસરે;	
રાગ આલાપી રીઝવ્યો, બોલ્યો નૃપ તિણીવારરે.	ધનદ૦ ૧૫
મુખ ગાગો તમને હીંચું, હવેરે કાવ્ય ગાતંગરે;	
આંહુ જશ અમે તમતણો, તેહ કરોને અભંગરે.	ધનદ૦ ૧૬
તસ યશ વૃદ્ધીને કારણે, ધનદને બાપે રાયરે;	

તંબોળ આપો એહને, મોટો ગાયન કહેવાયરે.	ધનદં ૧૭
ખાંન ખીડું લઇ હાથમાં, થગીધર દેવા જાયરે;	
બાળંત્ર નાંખી કુંબ તે, કંઠે વળગ્યો ધાયરે.	ધનદં ૧૮
ભાઇ ભલે ભેટચો તને, સહુ જ્ઞેતા હતા વાટરે;	
બહુ દિવસે વિરહો ટળ્યો, આજ ગીટયા ઉચાટરે.	ધનદં ૧૯
દીઠો ભૂપે કુંબને, આંખે આંશુ ઝરંતરે;	
ધનદને પુછે એહ શું? ભાખો સાચો જતાંતરે.	ધનદં ૨૦
મચ્છોદર મન ચાંતવી, બોલ્યો બુધ્ધી નીપાયરે;	
એ જાંધવ છે માલ્હરો, પણ નીશ્ચિન્નને રાયરે.	ધનદં ૨૧
ઈણકનકા પુરીએ વરયાં એના એક છે તાતરે;	
ગીત નૃત્યે ગાલો ઘણા, અમ દોય જુદી માતરે.	ધનદં ૨૨
વલ્લભ નહીં વીતા મને, માલ્હરી માતા જોહરે;	
તેમ હું પણ નથી વલ્લહો, કેણુ ન માને તેહરે.	ધનદં ૨૩
શ્રીશ્રી કુમર વચ્છરાયના, રાસની ખારગી દાળરે;	
ઋષ્યવનિજ્ય કહો આગળે, સાંભળો વાત રસાળરે.	ધનદં ૨૪

॥ દુહાં. ॥

એની માયને ઉપરે, રાખે નેહ અથાગ;	
મુજ ખીતાને સાહેબા, જાંધવ રયું અતિરાગ.	૧
પાંચ રતન દીપાં મને, ધાલ્યાં ઝંઘ વિચાલ;	
કાઠી દેખાડે તે સમે, એ જુગો નયણુ નિહાલ.	૨
વાલો હતો એ તાતને, ગાડીને મન ચંગ;	
તે કારણ સહુ શરીરમે, રતન છે અંગા વંગ.	૩
રયણુ દેખોને ભૂપતી, કહે ચરને તેણી વાર;	
ચીરો કુંબ શરીરને, મકરો વાર લગાર.	૪
કુંબો શૂણી તે વચનને, બોલ્યો તવ માતંગ;	
સાહેબ ગરીબ ન ગારીએ, રયણુ નહીં મુજ અંગ.	૫
દંભે દૂઃખ નીપાવીઓ, જેમ ચોરી કરનાર;	
રાજ પુછે કુંબને, તે દાખે આધિકાર.	૬

॥ ઢાળ ૧૩ મી ॥ દેશી ॥ હારે મારે કામ ધરમના
સાદી પચવીસ દેશજો.

હારે કાંઇ કરીયાણા લઇ આવ્યો શેઠ સુદત્તજો, શોભેથી તેણે તે મૂં

જાને ભોળાઓએ લોલ. હારે ડુંગ કલંકની દીધી એણે મતજ્ઞે, મેં પણ આવી એના કુળને ઝોળાખ્યોએ લોલ. ૧

હારે એને નયણે ઝોળાખુ નહીંય લગારજ્ઞે, કુણ દેશે કુણ માતા એનો તાતછેરે લોલ; હારે આવી મેંજે ડુંગ કયો નીરધારજ્ઞે, તે સહુ જાણે સાહેબ જુડી વાતછેરે લોલ. ૨

હારે ગરીબ ન મારો જ્ઞે નવી માનો વાતજ્ઞે, તો લાવ્યોછું એહની સોના ઇંટીકારે લોલ; હારે મોઢલી દાસ મગાવો હજી અખીયતજ્ઞે, દેશેરે મુઠ્ઠા ઘેરે જાણે બાળીકારે લોલ. ૩

હારે સાંચું સાંભળી રાએ દોડાન્યા દાસજ્ઞે, લાવ્યારે ઇંટો સોનાની નીરમળીરે લોલ; હારે બૂપે જ્ઞેયું ધનદભણી ઉઘાસજ્ઞે, તવ બોલ્યો મઝછોદર અવસર અટકળીરે લોલ. ૪

હારે અક્ષર વાંચો રાજન નેત્ર નિહાળજ્ઞે, એ ગાંઠે છે લખીયું નામ-જા માણરે લોલ; હારે કરવા સાચને જ્ઞેવે જામતે માલજ્ઞે, સત્ય ઉતરીયું તવ અંગરથી પાઘરે લોલ. ૫

હારે શેઠ બોલાવ્યો પ્રેમી દાસ ઉદારજ્ઞે, ડુંગ સંધાને હણવાની આ-પી રજ્જરે લોલ; હારે લાવે સેવક જ્યા નગરી બજારજ્ઞે, તવ છો-ડાવ્યો એકી સહુ હોઠ પ્રજ્ઞરે લોલ. ૬

હારે વડાણકેરો માલ હનો જ્ઞે રાયજ્ઞે, લાવ્યોએ દરબારે ધનદત્તણે કહેરે લોલ; હારે શેઠ સુદત્ત તે ગયો નિજ ઘર ઠાયજ્ઞે, મઝછોદર પણ સુખવિલસે તૃપને ગ્રહેરે લોલ. ૭

હારે એક દિન પુછે ધનદત્તને તિહાં ભૂપજ્ઞે, ક્યાં ઉપન્યો ? કુણ ન-ગરે તાન છે તાલ્યોરે લોલ; હારે બાખ્યુ આઘયકી નીજ સકળ સ્વ-રૂપજ્ઞે, ધણુ નગરીએ સહુ કુટુંબ તે માલ્યરે લોલ. ૮

હારે તદ્દનતર વેવારી દેવ સુદત્તજ્ઞે, તે પણ આવ્યો સનીડે તૃપને બેઠવારે લોલ; હારે ગળીહળી બાખે કરે તૃપને વિનિતજ્ઞે, આવ્યોછું અગડાના દૂષને મેટવારે લોલ. ૯

હારે દરિયામાંથી લાધી છે એક નારજ્ઞે, તે પરણું જ્ઞે આપોતો મુ-જને રજ્જરે લોલ; હારે પુછી જ્ઞેવે નારીને મહીધારજ્ઞે, બોલીરે કરી હુઘટ પરીયત્રમાં ભજરે લોલ. ૧૦

હારે એછે પાપી શેઠ કુણુદિધી અપારજ્ઞે, નાંખ્યોરે દરિયામાં મુજ પ્રતિ રાતમાંરે લોલ; હારે હુતો એની સ્ત્રી નથી થાઉં લગારજ્ઞે, પડ-

ખાવ્યો મેં વાન કળાએ વાટમારે લોલ. ૧૧
 હારે નયકરા બનશું એ સાચું સહી જાણુજો, તવ મેળાવીઓ રાજ-
 એ ધનદત્તનેરે લોલ; હારે ધ્રુવપૂરીના દેખાડે અથ દાણુજો, ગાન્યુંરે
 દ્વધતાએ જાણી તહત્તનેરે લોલ. ૧૨
 હારે હરખ્યા દગાતે નાઠા દુ ખ લંઝલજો, સુખ વિવસે સૂરપતીજ્યું
 રાજનને ધરેરે લોલ; હારે એક દિન મચ્છોદરને તે ગહીપાળજો, મળ-
 વાને નિજ તાતને મંદિર પદધરેરે લોલ. ૧૩
 હારે પુરવણીથી ગાથાનો વારતતજો, નીચણીરે તે શેઠ આલીંગીને
 મળ્યોરે લોલ, હારે ગાંઠામાંહેતસ પરિવાર મીલંતજો, પુત્ર બળાવી
 રાજ ગહેલ બળી વચ્ચોરે લોલ. ૧૪
 હારે ભૂપતી કુગરને કુસુમે ડંકયો નાગજો, રચણ પ્રભાને વિખધર
 વિખ કીધો પરેરે લોલ; હારે દેવરતનથી કીધો નારી રાગજો, શ્રુલ હ-
 ચો રાજનો રોગ તે આકરેરે લોલ. ૧૫
 હારે અરથ વિશેષી જોજ્યો અંચે ખાસજો, ધનદત્ત નરને ઉપગારી
 તે યહુ થયોરે લોલ; હારે છેલે વયવૃત લીધું ગુરની ખાસજો, પુન્યો-
 દ્યથી કલ્પે સૂર સુખ પામીઓરે લોલ. ૧૬
 હારે શ્રી કુમર વચ્છ રાસની નેરમી દાળજો, પુરીએ હુર્લ સહી મંગળ
 માળીકારે લોલ; હારે શ્રોણે શૂળનાં પ્રગટે બુધિ વિશાળજો, ઝ-
 ખમતણે ઘટ પ્રગટી જ્ઞાનની દીપીકારે લોલ. ૧૭

॥ દુહા, ॥

સૂર સોકેથી તે ચવી, જશે ક્ષેત્ર વિદેહ;
 શ્રુધ ચણુ સદાથી, પરમ નંદ પદ મેહ. ૧
 બયમાં નાસે જે નરા, તેનો કાયર કાગ,
 પણ પન્દૂઃખર્ભજના સૂગ, હોએ વિરલે ધાગ. ૨
 કુમર કહે જં કન્યાકા, તે કેમ? નાહા જનય;
 કામ પડે કુળ જાળમે, લોક કહે મુખવાય ૩

॥ હા. ૧૪ મી ॥ દેશી ॥ મોતીદાની.

હત્તમ જની દાત્રિ કહાતું, કરે જગદીશનો દોષ હરાતું;
 શૂણીએ મુજ વાત રસાળી, માનની લટકાળી—આકણી
 લેશ રિકર મન ગત કર બાળા, મંત્ર શૂરા સગમાં કરવાલા. શ્લ ૧.

કુમરને વયણે હરખી નાર, નૃપ નંદન પણ કરે ઉપગાર; શૃં ૭૦ માં
 સંધ્યા સમય પ્રગટી દિપજ્યોત, નિશાએ શશિહર થયોરે ઉદ્યોત. શૃં ૭૧
 સુતીશ્રીદત્તા જઈ સુખ સેજે, નિદ્રા લહીને એકલહેજે; શૃં ૭૨ માં
 વચ્છકુમર તવ હેઠળ આવ્યો, એહ દાર મહા ગોખે ચઢાવ્યો. શૃં ૭૩
 કુમર સમીપે સેજે પહોઢ્યો, ઉજવળ ઉપર વસ્ત્ર ઓઢાડ્યો; શૃં ૭૪ માં
 દીપ અંધારમેં બેઠો છીપાઈ, ચતૂર ચિતારે જ્યું ચિત્ર લખાઈ. શૃં ૭૫
 ખડગ ઉઘાડોને ચિત્ર લગાવી, વાતા યાનમે નજર ઠરાવી; શૃં ૭૬ માં
 તવ મનુષ્યાકૃતી ઘેખે દેખે, થયો સાવધાનપણે તે વિશેખે. શૃં ૭૭ માં
 હીરા જડીયા કનકની જાતી, સુદ્રી અંગુલીએ ઝલકે સોહાતી; શૃં ૭૮ માં
 સોને ઘટીત મઢ્યો છે ચૂડો, પેડો એકર કર ગોખે રૂડો. શૃં ૭૯ માં
 વહી બાંધી હોય ઓખધી હાથે, કરીને જડા દવરક સાથે; શૃં ૮૦ માં
 ધુન્ન વિદ્યા એક ધ્યાને સમારે, ધીમે ધુન્ન થયો હુંકારે. શૃં ૮૧ માં
 ધુમવટા મેં નયણો ભરાણી, કુમરે વ્યંતરી નિશ્ચે જાણી; શૃં ૮૨ માં
 જાળને સેજમાં નરને નિહાણે, તવ એક સુંકું કાઢને ભાળે. શૃં ૮૩ માં
 યજ્ઞ કોપાતુર વ્યંતર રાણી, ઉડ્યો કુમર તરવાર લે પાણી; શૃં ૮૪ માં
 સાહસ દેખી નાહી જેવે, ધાવ કર્યો પાછળથી તેવે. શૃં ૮૫ માં
 બાંધી દવરક સહીત તે જુટી, તે કરથી પડી તામસ ત્રુટી; શૃં ૮૬ માં
 હીધી વચ્છે ઓખધી જ્યારે, વ્યંતરી પેખી નાહી તે વારે. શૃં ૮૭ માં
 કેડ દરી વચ્છ બોલે ઉઘાસી, રે! રે! નાસેછે શું દાસી; શૃં ૮૮ માં
 જીવલે દોડી જડી ન સંભારી, મરણસમો ભય નહીં જગભારી. શૃં ૮૯ માં
 પાછો વળ્યો વર વીર કુમરજે, આવી બેઠો કુમરી સુખ સેજે; શૃં ૯૦ માં
 થયો પ્રભાત ઉગ્યો દિનવારે, જાગી શેઠની કન્ય ઉદાર. શૃં ૯૧ માં
 વચ્છ તન આપું પેખીને હરખે, ઘણુ દમ્પતા તે વીર નર પરખે; શૃં ૯૨ માં
 માઈ જો પુન્ય હેશે ફિરતાર, તો એ પામું આ ભવભરથાર. શૃં ૯૩ માં
 એવે દાસી દાતાણુ લઈ આવે. કુમરીતણે પાસે મન ભાવે; શૃં ૯૪ માં
 દીઠી અક્ષર નર નારીની બેઠી, શેઠને પાસ જઈ નૃગી દોડી. શૃં ૯૫ માં
 સાંભળ શેઠ સંતુણા સોભાગી, હવે તુમ પુન્ય દશાને જાગી; શૃં ૯૬ માં
 રથણી વસ્ત્રો જે તુમ ધુન્ન પાસે. બેઠો વિદેશી મુખ વિકાસે. શૃં ૯૭ માં
 ભાગ્યવંતો નર તુજને ભેટ્યો, કારણનો દૂખ સધળો મેટ્યો; શૃં ૯૮ માં
 વીકસે પામી જેગ જળમેહ; કદંબ કુસુમપરે હરખ્યો તેહ. શૃં ૯૯ માં
 આવ્યો મંદિર ધસગસ સીધો, દેખી વચ્છને પ્રણિપત કીધો; શૃં ૧૦૦ માં

વાણી વહે ધમ તું જગતીર, આમી તુંતો બળીઓ વીર. શૃ૦ મા૦ ૧૭
 લવણસમો જળ બરીઓ દરિઓ, બાખો વ્યંતરી દુઃખ કેમ તરીઓ; શૃ૦
 સાહસીકુ બોલ્યો રહી એકાંત, કહ્યો રજનીતો સહુ વીરતંત. શૃ૦ ૧૮
 વચ્છવ્યતીકર શૂણી હરખંત, કરજોડી દોય શેઠ વંદંત; શૃ૦ મા૦
 પ્રાણવલ્લભ મુજ એક અનેક, પરણીને રાખો કુળ ટેક શૃ૦ મા૦ ૧૯
 બોલ્યો કુમર તવ અવસર બાણી, નવી ઓળખો મૂજ જાતીકુલાણી; શૃ.
 કેમ આપો? કુમરી ચિત સાખે, વળતી ઈચ્છતે વચ્છને બાખે. શૃ૦ ૨૦
 બાણ્યો મેં વચ્છ ઉત્તમ શુણવંત, ન કરો તમે હવે તાણુ અત્યંત; શૃ૦
 કુમર કહે જાતું પરદેશ મારે, વળતાં આવીશ ઈણુ આગારે. શૃ૦ ૨૧
 માતો અરજ એ વાતછે ઉડી, મેંતો કીધી પ્રતિજ્ઞા ભૂંડી; શૃ૦ મા૦
 ખટમાસી અવધીએ નીકળીઓ, છાછે માસે ઇંહાં તુમ મળીઓ શૃ૦ ૨૨
 ઓછા માસમાં બનું છે ઘેર, માટે મુજપર રાખો મહેર; શૃ૦ મા૦
 નહીં જાતુંતો મુજ માસી અટારી, કલહને કરશે ચિતા ભારી. શૃ૦ ૨૩
 સાંભળી શેઠે લીધો લગન, સજ્જન સાખે દીધી કન્ય; શૃ૦ મા૦
 દાન આબુખણુ દીએ લખકોડ, શેઠજી સુસરો એકરજોડ. શૃ૦ મા૦ ૨૪
 કુમર રહે સુસરા ઘર વાસ, હુઓ પુરો બીજો ઉલાસ; શૃ૦ મા૦
 ઋષભવિજય દિવ ચરિત્રની સાખી, દાળ એ ચૌદગી પૂરી ભાખી. શૃ૨૫

વચ્છકુમરનો રામ, ચૌદે ઢાલે દ્વિતિય ઉલ્લાસ; ॥
 જેમજેમ વાત કરું પ્રકાશ, તેમતેમ આપે અધિક મીઠાશ. ॥
 ર્જાત દ્વિતિયઉલાસ પ્રાકૃતપ્રબંધેન વચ્છરાજ ચ-
 રિત્રન ॥ માતૃથાર્યેપુનઃ પરદેશે નિર્ગમન ॥ ૧ ॥ શેઠે
 મીલન ॥ ૨ ॥ મહીલાગ્રે વાર્તાકથન ॥ ૩ ॥ તમ વ્યંતરી
 દૂઃખહરન ॥ ૪ ॥ અમી ચતુર્ભીકલાદૃતો દ્વિતિય પ્રસ્તાવ
 સંપૂર્ણમઃ

॥ દુહો. ॥

- સુખદાયક ખાવીસમો, રાખુલનો ભરથાર;
 બ્રહ્મચારી સમર્થ સદા, શિવપુરનો દાતાર. ૧
 પ્રણમું વામાનદેવો, સંજેશ્વર ધણી જોડ;
 જરાહરી કેશવ તણી, અતર જંગી તેહ. ૨
 સરસ્વતીમાત ગયા કરી, દેવો વચન વિલાસ;
 હવે ત્રીગ્ગ ઉલાસનો, આદર શું અભ્યાસ. ૩
 નમીએ માયને તાતને, બંજો દીધો અવતાર;
 જ્ઞાન ગુર નમશુંનિધે, ધર્મ દેખાવણ હાર. ૪
 વચ્છ કહે નીજ નારને, સાંભળસનેહી મુજ;
 જાવાને પરદેશમાં, આણુ માયું તુજ. ૫
 થીર મને રહેજ્યો તમે, દેવ્યો દાનસુપાત્ર;
 નિર્મળ શિયળને પાળજ્યો, કરજ્યો નિર્મળ ગાત્ર. ૬
 પ્રિતમ ગમનને સાંભળી, નારી હુધ દિલગીર;
 જાણે શ્રાવણ મેહ ગયું, વરસે આંખે નીર. ૭
 સધળું દુઃખ ખમીએ પ્રભુ, પણ વિરહો ન ખમાય;
 વિરહાનળની બાકજો, પિયુવિણુ નહીં ઓલાય. ૮
 જો પ્રીતમ આલો તમે, તો મુજ તેડો સંગ;
 સેવા કરશું તુમતણી, જોશું દેશ તરંગ. ૯

॥ઢાળ ૧ લી॥ દેશી॥ જુઓ આગમ ગતી પુન્યનીરે

- વચ્છ કહે નારી શણેરે, તુમશું ચોળ સનેહરે;
 લાગ્યો તે છોડું નહારે, મ કરે મનસંદેહરે. વાલીમ વાત એ પ્રેમનીરે;
 હરને ગૌરી વહારે, રગણીને વળી ચંદરે;
 ગોવીંદને કમળા છસારે, કમળ વિદાશી દીજુંદરે. વાલીમ ૦ ૨
 નારી દેહ સુરંગનેરે. વરવર તે ધર રાજરે;
 પીકને સૂરતર મંજરીરે, ઉત્તમ અંતર લાજરે. વાલીમ ૦ ૩
 તરસ્યાંને જળ મીઠારે, સારીંગને સારીંગરે;
 સુદલભ બોધી પુન્યનેરે, તમ અમ પ્રેમ એ મંગરે. વાલીમ ૦ ૪
 તવ બોલી નારી તીહારે, તું મુકતાદળ આહારરે;
 મળીઓ સુરપતિ સારીખેરે, ફળીઓ પુન્ય અપારરે. વાલીમ ૦ ૫

- મુજ ભાગ્યેથી આવીયારે, કારણ દુઃખ કયો દુરરે;
ચિંતામણી મુજ કર ચઢ્યોરે, પ્રગટ્યો પ્રેમ અંકુરરે. વાલીમં ૬
- સાચી સગાઇ તુમસું કરીરે, પાલવ બાંધી મુજરે;
જીવીત સુધી સાંધીઓરે, નેહલો સાથે તુજરે. વાલીમં ૭
- નાખી પાસે પ્રેમનેરે, કેમ જાવો પરદેશરે;
નારી નીરાશ ન કીજીએરે, તુમ જોળે શીર કેશરે. વાલીમં ૮
- દેવભૂવનના સારીખારે, મંદિર સુંદર નારરે;
કેમ મુકો ઇણુ અવસરેરે, નિનિશાસ્ત્ર સંભારરે. વાલીમં ૯
- જી ધન સુત રાજ્યનેરે, રાખે નહીં શ્રુના ઓહરે;
આતુર નર ભૂલે નહીરે, શ્રુને વિધટે તેહરે. વાલીમં ૧૦
- તેમ તુમને કહું વિનતીરે, આતમના વિશરામરે;
નારી સાથે લીજીએરે, તેહથી બરશ અભિરામરે. વાલીમં ૧૧
- કંઠ વીઢુણી કામનીરે, રજની ઘેર અંધારરે;
કંથ વિના શિખગાર નેરે, તેનો ખપર અંગારરે. વાલીમં ૧૨
- લાખ લોકે મંદિર બર્ચારે, નાદવોણનીકાં જાણરે;
ભોજન શીકાં ધૃત વિનારે, તેમ જીવીત આ પ્રગાણરે. વાલીમં ૧૩
- ખાળા ધન અતતારનેરે, બરશ મંદિર ભરથારરે;
વીણુ પુને મીંગ થયારે, અખળાની કરો સારરે. વાલીમં ૧૪
- તુમથી રૂઝ પંખીયારે, અજ્ઞાને બર્ચા દેહરે;
જેસે આવી બેઠલેરે, તરૂં હાળે નિજ બેહરે. વાલીમં ૧૫
- ચાર પહોર અંતર પડેરે, તો ખગ ઝુરી જાયરે;
તો તું યુદ્ધિ આગજોરે, કેમ નીસનેલી થાયરે. વાલીમં ૧૬
- પ્રીત બાલી પારેવડારે, ગાયા રાખણ મોરરે;
મીઢુણુ તજે નહીં કુબડીરે, નરની જાતી કહોરરે. વાલીમં ૧૭
- કેતકી વિરહ પડ્યો યદારે, લાગશે મન અડળાયરે;
જાતી અનેક છે ધ્રુવનીરે, પણ તસ સમીપ ન જાયરે. વાલીમં ૧૮
- કોય કહે દોય વાસડરે, સુખ દુઃખ સહીએ સરીરરે;
જ્યાં લગે મોરીની કેલકારે, ત્યાં લગે જોઈ કરીરરે. વાલીમં ૧૯
- પુરથ બળી દહાં કેતકીરે, તીર્થ લગે લોકું છારરે;
કાય ભમરની સ્યામળીરે, પ્રીતમ નેહ વિચારરે. વાલીમં ૨૦
- કેડ ન મેલું તુમતણોરે, કાયા સાથા સંગરે;

તુમ સાથે અમે આવશુંરે, એ મુજ વાણ અભંગરે. વાલમં ૨૧
 શેઠ સુતાએ ઈણીપરેરે, પીઉને વિનતી કાધરે;
 વૃષ નંદન પણ સાંભળેરે, માયા જાળ વિલુહરે. વાલમં ૨૨
 શ્રી શ્રી કુમર વચ્છરાયનંરે, રાસને ત્રીજે ઉલ્લાસરે;
 દાળ એ પહેલી મન ધરેરે, ઝાળબવિજ્ય કહે ખાસરે. વાલમં ૨૩

॥ દુહો. ॥

વચ્છ વહે નારી પ્રત્યે, સાંભળ તું ગુણજેહ;
 પ્રાણ જીવન તું મુજ અછે, હું કેમ દેખશ છેહ. ૧
 પાલવ આંધી તાલરે, દોમન કેમ ધવરાય;
 રાખું જો તુમથી આંતરે, તો મુજ પ્રભુ દુહવાય. ૨
 તે કેમ ? કંઈ સુંદરી, તુમથી દિલ બદલાય;
 દેખી પેખી મક્કીયા, જીવીત કેમ મલાય. ૩
 સાથે તમને તેડતાં, નથી પુરવતું મન;
 નારી તે પગ આંધણું, કહુંછું તે પડી વન. ૪
 મત જાણે તું હૃદયમેં, પ્રિતમ દેશે છેહ;
 દોય તિન માસને અંતરે, આવીશ હું સસનેહ. ૫
 ધર મેલીને નીકળ્યો, ઉતરી અંગરકાજ;
 ખટ માસે જો નવી મળે તો ન રહે મુજ લાજ. ૬
 માસીને મેં એગ કહ્યું, આવું ચીવરને લેય;
 નવ લાવું તો માલિકે, શરીર ચિતામેં દેય. ૭
 શીખ બાળામણુ ઇણીપરે, સુદતાને દીધ;
 હવે આગળ જવા બાળી, વચ્છે મહુરત લીધ. ૮
 આદેશ પામી શેઠનો, નીકળ્યો વચ્છ કુમાર;
 વેળાવા સહુ સંચર્યા, મિત્ર કુટુંબ તેવાર. ૯

॥ ઢાળ ૨ જી ॥ દેશી ॥ સુઅરીયાની માએ સુઅર વારીઓરે—

નારી બજેરે કંથ આગળેરે, વાલાગારા, વરસતી આંશુની ધારે,
 પીયુજ પૂરણ પ્રીતડીરે વાં મત મુકળ્યોજી વિસારે.
 જાહેખીયા મારારે, સાંહેળ મારા વેલેરે તું ઘેર આવે—આંકણી

- પ્રાણુ વક્ત્રમ નહીં વીસરોરે, વાં અર્ધ ધડી આતમરામ;
રતિ પ્રીતિ દોષ નારીનેરે, વાં જ્યેમ મન વસીયોરે કામ. સાં ૨
- પણુ પ્રીતમ તુમ પાછજેરે, વાં તજ્યારે સરસ સવાદ;
કંકુ કાજળ સાહેબારે, વાં તજ્યારે ગીતના નાદ. સાં ૩
- પ્રિતમજી તુમે સિદ્ધ કરોરે, વાં મંગળીક હોજ્યો વિસ્તાર;
એમ આસીશને દેઈનેરે, વાં વોળાવ્યોરે ભરથાર. સાં ૪
- શીખ લહી સુસરાદીનીરે, વાં કુમરેરે કીધ પ્રયાણુ;
જોતાં સહુ પાછયાં વળ્યારે, વાં સાજન ગુણુ ગણી ખાણુ. સાં ૫
- ચાલ્યો તેહીજ વનમાંરે, વાં ઢાલ અહી તરવાર;
મોટા ચીહુ દિશ ડુંગરાંરે, વાં પડેરે નીઝરણાની ધાર. સાં ૬
- ઝાડી મળી જહુ ઝાંખરાંરે, વાં આયડે ભીઝાની ધાડ;
ગયંદમદ ગાતા શીરેરે, વાં પુંડરીક કરતારે રાંડ. સાં ૭
- શશક જોલે ચીહુ પાખજેરે, વાં અજગર મોટા શીરંત;
મણીધર તારે જહુ ફણી ધરાંરે, વાં વાંદર હુકક કરંત. સાં ૮
- ભયંકર વન દેખતોરે વાં હીડે દેતારે દોટ;
જાતે સનમુખ પેખીઓરે વાં રમ્યક નગરીનો કોટ. સાં ૯
- મંદિર ગોખ અટાલીકારે, વાં ધરતેરે દેવ વિમાન;
ઉપર પતાકા ફરદરેરે, વાં જહાંરે મુખ અસમાન. સાં ૧૦
- આવ્યો નગરની ભાગજેરે, વાં દીહુરે સરોવર નીર;
હાથ ધોવા પગ વહુનેરે, વાં બેઠારે તેહને તીર. સાં ૧૧
- કર ચરણુ કરી નિર્મળારે, વાં ઉભોરે તેહને પાજે;
તેહવે ટોળાં નારીનાંરે વાં આખ્યારે નીરને કાજે. સાં ૧૨
- રૂપે રંભા સગાનનેરે, વાં ઝાંઝરનો ઝમકાર;
ગત ગયંદપરે ચાલતીરે વાં અલકેરે અલંકાર. સાં ૧૩
- દેખી સૂરપા જાળનેરે, વાં ચગડ્યો તે હૃદય મોઝાર;
કોણુ નગરીએ અપૂરવારે, વાં તતખીણુ કરેરે વિચાર. સાં ૧૪
- પુછે વચ્છ એક નારનેરે, વાં કેનીએ નગરી સુજાણુ;
કોણુ? ભૂપતી ઇંહાં વરતપેરે, વાં કેમ રહો તુમે રાણુ. સાં ૧૫
- કીધી નગરી એ વ્યંતરે, વાં કીડારે કાજે કુમાર;
તપી ઇંહાં કોઇ ભૂપતીરે, વાં પકુતર દેરે તે નાર. સાં ૧૬
- ફરી ભાખે વચ્છરાજ તેરે, વાં એવડો યું કરો નીર;

બોલી તન તીહાં વ્યંતરીરે, વાં સાંભળ ગારારે વીર. સાં ૧૭
 અગ વ્યંતરી એક આગીનેરે, વાં ગમ હતી કોઈક ઠાણ;
 ત્યાં કોઈ પુરૂષ આકરેરે, વાં ક્યો વજરનો તે ધાય. સાં ૧૮
 તે પીડા બહુ આકરીરે, વાં રાત દિવસ નવી મનય;
 તલપે ગચ્છતણી પરેરે, વાં દેખત નવી સહેવાય. સાં ૧૯
 શાંત થવાને કારણેરે, વાં પાણી સીચારે તે બોહે;
 તવ પીડા ઓછી હુએરે, વાં તે વિધ કરીએરે આહે. સાં ૨૦
 પણ વેદના સગતી નથીરે, વાં દણ્ણગે તેહીરે ભગાર;
 તેમાં ઘડી ઘડી પાણીનેરે, વાં ભરીએરે રાજ ઉદાર. સાં ૨૧
 કહે કુમર તુમ વ્યંતરીરે, વાં તેનારે વિદ્યાના જ્ઞેર;
 કેમ ન મટારો શરીરનીરે, વાં વેદના દુઃખ અધોર. સાં ૨૨
 શણુ સાંગાગી રાકિયારે, વાં વ્યંતર હુધરે સતુઠ;
 વિદ્યા દોય આપી ખરીરે, વાં વાત એ સત્ય ન જુઠ. સાં ૨૩
 પહેલી તણુ સરોહણીરે, વાં દુણુ ધુમોખધી તાગ;
 તે લમ હરખે વ્યંતરીરે, વાં બાંધી એક કર તાગ. સાં ૨૪
 ગમ જીહાં કીડા કારણેરે, વાં તીહાં ક્યો નરવર ધાય;
 પડી ઓખધી દોય મહીયલેરે, વાં આવીરે વ્યંતરી ધાય. સાં ૨૫
 ખીજી પુરી હાળ છેરે, વાં સૂરીએ ત્રીજે ઉઘાસ;
 ઋષભવિજય કહે આગળેરે, વાં બાણુરે વચન વિશાસ. સાં ૨૬

॥ દુહો. ॥

બોલ્યો વચ્છકુમર ફરી, હું છું વૈદ મનુષ્ય;
 ઓખધ બુડી જ્ઞેગથી, કરું તુમ આગીની શુભ. ૧
 તે મૂજને આપે કીશ્યું, જાતું પુછી જ્ઞેય;
 હું ખેડો તટ ઉપરે, પુછી કહેજે મોય. ૨
 ધારી વચન કુમરતાણું, ચાલી સહીયર સાથ;
 ઘર જમ કહે વ્યંતરી મલે, દશ નખ જોડી હાથ; ૩
 વૈદ એક આવ્યોગ છે, ખેડો સરોવર કોર;
 દુઃખીયાનાં હું દુઃખ હરું, એમ પાડે છે શોર. ૪
 કહોતો તે લાતું ધંદા, વૈદકશાસ્ત્રના બાણ;
 પણ ગાજે ધન આગળ, તે વૈદક નીચણ. ૫
 બોલી વ્યંતરી તેહનો, લાંબો મકરો વાર;

મુખ માગ્યું દેશું પછી, જો મુજ થાશે કરાર.	૬
કુમરે મન ચીતી તીહાં, કીચો એક પ્રકાર;	
જોખધ ભરીને જોળીકા, પ્રગટ કરી શ્રીકાર.	૭
મેલી મધ્ય દોય જોખધી, બેઠો થઈ નચિંત;	
તેવે આવી તેડવા, સાતત ખીણુ બોલિત.	૮
પરસન થઇ તુજ હપરે, કહુસ્યે માંગ વદન;	
તપ તું લેજો માગીને, તે કહું શાળીએ વચન.	૯
કન્ય યુગલ અટાલીએ, દેવ તુરંગ એક સેજ;	
લેજો તું જુલીશનાં, કહું છું આણી હેજ.	૧૦
જોણી પરે શીખવી આગળે, તેડી લાવી ધાગ;	
વેદને આવ્યો દેખીને, હરખી વ્યંતરી તાગ.	૧૧
જેસાચો આદર કરી, સુખ સેજે તિજવાર;	
દીડી વચ્ચે વ્યંતરી, જોખળી મન મોઝાર.	૧૨
જે કર જોડી આદરે, જોલી વ્યંતરી તાગ;	
જો તું નરનો વેદ છે, તો કરો સીદ્ર આરામ.	૧૩

॥ ઢાળ ૩ ॥ દેશી ॥ કુકડ દેખી કુંડને મન
માન્યું લાલ.

છોડી કુમરે જોળીકા, મન ચીતે લાલ; કહાડી જડી સુખકાર; અતિ
મન ચીતે લાલ;

જવ દીઠી તે વ્યંતરી, મનં જો મુજને હણનાર.	અતિં ૧
સુદતાને મંદિરે, મનં હું ગઇ કીડા કામ;	અતિં ૦
ધાવ ક્યો મુજ બાહુડે, મનં જોખધી રહી તે ધાગ.	અતિં ૨
નાહી જડીત સાંભરી, મનં તે સદી એણે લીધ;	અતિં ૦
વેદના સધળી મુજને મનં એવડી એણે દીધ.	અતિં ૩
કીડા કારક ધર માહરૂં, મનં ટાળ્યું એણે દામ;	અતિં ૦
મેં જો પુરૂષને પારખ્યો, મનં પણ કેમ દહીં નામ.	અતિં ૪
કેમ બાખું હવે મુખડે, મનં કહેશે સત્ય કે જુઠ.	અતિં ૦
લેણાથી દેવું પડે; મનં જો મન હોવે રૂઠ.	અતિં ૫
કુમરે પ્રણસે રોહીણી, મનં ફેરવી વ્યંતરી જોર;	અતિં ૦
ધાવ પુરાયો શરીરનો, મનં બાખ્યું વ્યાધીનું જોર.	અતિં ૬

બોલી વ્યંતરી તેહવે મનં વિનય કરત મન જોડઃ	અતિં
કહેજ્યો પુરૂષ સત્યામજો, મનં પુછવાનાં મન કોડ.	અતિં ૭
મુજને ધાય ક્યો પ્રભુ, મનં તે સહી તુમ ચો હાથ,	અતિં
એ ઓખધી દોય ગાહરી, મનં કહો સાચુ મહીનાય.	અતિં ૮
વચ્છ કહે શણા વ્યંતરી મનં તે સહુ સાચી વાત;	અતિં
સાચુ નીશણો વચનને, મનં વ્યંતરી અતિ હરખાત.	અતિં ૯
કહે કુમરને નાર ને, મનં આપું ગાગે જોહ;	અતિં
કહે કુમર દેવ્ય અશ્વજે, મનં કન્ય યુગલ સસનેહ.	અતિં ૧૦
સેજછે દેવને ગાળીએ, મનં સર્વ કારજ કરનાર.	અતિં
જો તુડી મુજ ઉપરે, મનં તોધ્યો એ નિરધાર.	અતિં ૧૧
સાંભળી કુમરના વચાજુને, મનં હૃદયે કરેરે વિચાર;	અતિં
શું જાણે? ધર ભેદને મનં કોઈકે ભાણ્યો કુમાર.	અતિં ૧૨
જા દીધી સોભાળીયા, મનં એ સહુ વરતુ તુજ;	અતિં
પણ એક ચીને ધ્યાનરયું મનં નીશુણો વિનતિ મુજ.	અતિં ૧૩
વૈતાહ્ય શૌરે સુંદર, મનં ચગર ચંચાપૂર વાસ;	અતિં
નાંધવા હન અગરાજીઓ, મનં સહુ અગ તેહનો દાસ.	અતિં ૧૪
મદન વેગા રાણી ભલી, મનં દ્વિતિય સુવેગા તાસ;	અતિં
રમણી દોય રૂપક્યતા, મનં અતિ સુંદરછં ઉજસ.	અતિં ૧૫
તેહની કુખચી ઉપની, મનં રતન ચુલા આભરામ;	અતિં
મદન વેગની દીકરી, મનં મદન ચુલા ઈતી નાગ.	અતિં ૧૬
વાધતે ધીજના ચંદ્રજયું મનં પામી યોવન સાર.	અતિં
દેખી તરણ તે જાળને, મનં ઉપન્યો અમ્મા વિચાર.	અતિં ૧૭
કેને દેશું જાળએ, મનં કોણ હોશે બરથાર;	અતિં
યુમણ આંગણે આવીયા, મનં મહા તપશી અણુગાર.	અતિં ૧૮
અમ એ દોય જાળાતણો, મનં કોણ? હોશે બરથાર	અતિં
પિધા ધર પુછે તદા, મનં કહો શ્રામી અણુગાર.	અતિં ૧૯
તવ જોહ્યા મુનીશ્વર, મનં શણ મુજ વચન પ્રમાણ;	અતિં
વૈરસીંહ સુત પરણશે મનં વચ્છ કુમર અભીધાન.	અતિં ૨૦
આયુછે તુજ દુકડો, મનં લગન કન્યાનો દુર;	અતિં
તે સાંભળ ખેચર પતિ, મનં નૃપતિ જનેવી સુર,	અતિં ૨૧
તુમ ભગની ઉપર ફરી, મનં પરણ્યો દુજ નાર.	અતિં

રાગ ધરે તસ ઉપરે, મં જાગ્યો શોકનો ખાર.	અતિં ૨૨
કહ અગ્યાન કરી લીઝો, મં વ્યંરીનો અવતાર;	અતિં
સોડમ ગરીને ઉપની, મં શ્રી સુદત્તા નાર.	અતિં ૨૩
તસધર પેસી નર હણે, મં પૂરવ વૈર સંભાર;	અતિં
શેઠ સુતાને જે વરે, મં તે કન્યા ભરધાર.	અતિં ૨૪
એમ કહી મુની વીચરતા મં ગયા કોઠક અન્ય ઠાણુ;	અતિં
વિધ્યાધરે સુંપી ગને, મં આયુ માસનું જાણુ.	અતિં ૨૫
કાળ કરી વિદ્યાધર, મં હુઝો વ્યંતર ખાસ;	અતિં
સિધ્યા તુરંગ દીધા ગને, મં કરવા સાસરવાસ.	અતિં ૨૬
ઝોખધી દોય તુઝે હાથમેં, મં તુહીજ વચ્છકુમાર;	અતિં
મુની વચને મેં જોળખ્યો, મં ધન ક્ષત્રી અવતાર.	અતિં ૨૭
પરણાવી જહુ મોચ્છવે, મં વચ્છને વ્યંતરી ત્યાંય;	અતિં
દોય સ્ત્રી શું સુખ ભોગવે, મં રહે સુખભર સોઘાંહ.	અતિં ૨૮
શ્રીશ્રી કુમર વચ્છરાસની, મં ઠાળ એ ત્રીજે ઉદ્દાસ;	અતિં
ઝખખવિનય ભાળે જહુ, મં જેહને જ્ઞાન ઉભસ.	અતિં ૨૯

॥ દુહો. ॥

કરજોડી વ્યંતરી પ્રત્યે, કરે કુમર તે અર્જ;	
જયું હવે નિજ દેશમેં, આપો મુજને રજ.	૧
વચ્છતણું મન પારખી, યોલી વ્યંતરી તામ;	
નત્તો સધાવો નીજ ધરે, કરજ્યો રૂડાં કામ.	૨
પુત્રીને જહુ વિધપરે, દેઘ શીખાગણુ સાર;	
એહાં દૈવની સેજમાં, વચ્છ નારી તોખાર.	૩
મંત્ર પ્રયોગે સેજતે, હાંકે પ્રાત ઉદાર;	
દેવ સાનીધના જોગથી, ચાલી ગગન તે વાર.	૪
આવી ઠરી શેઠ મંદિરે, જહાં સુદત્તા નાર;	
ઉધ્યો દિનકર સુંદર, દેખે નિજ ભરધાર.	૫
ઝોળખીતે પાએ પડી, શ્રી સુદત્તા નાર;	
હરખી પુછે પ્રેમથી, પંથતણો સુવિચાર.	૬
કુમરે સધજો જે કહો, શેઠે નીશ્ણયો તેહ;	
સુખ વિલસંતે ચોકદા, સાંભરીયું નીજ ગેહ.	૭

મ ઢાળ ૪ થી ॥ દેશી ॥ કેશર વરણા હોડે કાઠી કસં-

બો મારા લાલ.

કુમરતે ચિંતે હોડે નીજ ધરં જનવું, મારા લાલ. પટને આપું હોડે તો સુ-
ખ પાવું; મારા લાલ; તે મુગ ચિંતા હોડે હૃયડે શાલે, માં સોવન
સરખું હોડે તન પરજળે. મારાં ૧

વેદક શાસ્ત્રે હોડે એહવી વાણી, માં નાડે ચીતે હોડે ધાતની હા-
ણી; માં સુસર પખ્યે હોડે એહવી વાણી, માં હારય કરાવ
હોડે પ્રભુતા ખોવું. મારાં ૦

દૂર જમાઈ હોડે રમણુ અમેલો, માં ગામ જગાધ હોડે બંબર
બોળો; માં ઘેર જગાધ હોડે ટાકર ટોળો, માં દેશ જમાઈ હોડે
સોવન તોલો. મારાં ૩

શેઠને પાસે હોડે, વખતે આવી, માં હવે ધર જઈશું હોડે વાત
જણાવી; માં રખે તમે મુકો હોડે નેહ ઉતારી, માં કાગળ લખજ્યો
હોડે દૂરી સંભારી. મારાં ૪

મારા અવગુણ હોડે તમે મત જોજ્યો, માં તમેછો મોટા હોડે
બારી હોજ્યો; માં નીશણી સસરો હોડે દિલગીર થાવે, માં રહો
કુમરજી હોડે બહુ પરચાવે. મારાં ૫

શેઠ સમજાવે હોડે ધણે ધણે વાને, માં નિજ ધર મોલો હોડે તે
નવી માને; માં પર આભુષણ હોડે મનને ગમતા, માં શી
તે ? ઉપર હોડે ધરવી ગમતા. મારાં ૬

એણીપરે ચિંતે હોડે કીધ સબઈ, માં દંપતી બાપે હોડે શણીએ
જગાધ; માં અમે તમ સાથે હોડે કરી છે સગાઈ, માં પુત્રી અ-
મારી હોડે લાડકવાદ. મારાં ૭

બાળપણથી હોડે પોસીપાળી, માં પ્રાણુ અધિક હોડે અગને વહા-
લી; માં ગૂણુની પેટી હોડે તમને આપી, માં છેદ ન દેશો હોડે
એહને કદાપી. મારાં ૮

નવનવી પરણો હોડે દુજી નારી, માં રખે નવી મેલો હોડે નેહ
ઉતારી; માં શોક્યને ખારે હોડે કજીઓ કરસે, માં કાંધ નવી ક-
હેજ્યો હોડે કરીને રીસે. મારાં ૯

અગવેર કીધી હોડે એણે લીલા, માં તમે છો મોટા હોડે રાય ર-
સીલા; માં અમ એહ વાલી હોડે જેસી આંખડલી; માં કહો કોણુ

ધાલે હોકે આડી જીભલડી. મારાં ૧૦
 પ્રીતમ સાથે જતાં હોકે નારી જતી, માં દુર દેશાંતર હોકે એ મોહલ-
 તાં; માં મન નવી આલે હોકે પણ શું કરીએ, માં પ્રથમ તિ-
 થેકર હોકે આણા ધરીએ. મારાં ૧૧
 વળી ફરી આવી હોકે અમને ગળજ્યો, માં ધણું શું દાણું હોકે વડ
 પરે ફળજ્યો; માં હૃદય ભીડી હોકે નેહ જગાડી માં નિજ સુતાને
 હોકે દાખે ગાડી. મારાં ૧૨
 સપ નીરવણે હોકે રીસ નવ કરજ્યો, માં નિજ બેનીને હોકે પરે તે
 ગણજ્યો; માં ધ્યાન મન ધરજ્યો હોકે, અરીહા કેરો, માં એહથી
 જગમાં હોકે નહીં કેા અનેરો. મારાં ૧૩
 પિયુના લયણાં હોકે આગળ રહેજ્યો, માં દાન સુપાત્રે હોકે વળી તમે
 દેજ્યો; માં આપણ કુળની હોકે વાટે ચલજ્યો માં તત્વ ચુરની હોકે
 પાસે શ્લુજ્યો. માં ૧૪
 ધરમ આદરજ્યો હોકે જીવ દયાનો, માં તે છે રડો હોકે પાપ ગયા-
 નો; માં સાતે નીશ્ચણી હોકે આંશુ લાવે, માં સાગા સાગી હોકે
 કાટ મીલાવે. મારાં ૧૫
 સુદતાને હોકે શ્રીફળ આપી, માં આતપીતાએ હોકે વચ્છને સુંધી માં
 દાય વળી કન્યા હોકે વિદ્યાધરની, માં વચ્છકુમરની હોકે તેને ધ-
 રણી. મારાં ૧૬
 તુરંગ સંધાતે હોકે ગનને હેજે, માં આણા લહીને હોકે બેઠા સેજે;
 માં દાળ એ ચોથી હોકે ત્રીજે ઉઢાસે, માં ચરીત્ર નિહાળી હોકે
 ઋખભ પ્રકાસે મારાં ૧૭

॥ દુહો ॥

શીખ ભવામણ દેઈને, હાંકી સેજ તે પ્રાત;
 ક્ષીણ એકમાં આવી ઠરી, જહાં છે મારી માત. ૧
 વિમળા ધારણી દેખીને, મિંતે એ કોણુ ખાટ;
 કુંણુ સુતું છે બેનડી, ધરખી ધાય કુવાટ. ૨
 તુરત ઉઠી તે ધારણી, જઈને ખેંચે વચ્છ;
 નીરખ્યો નીજ સુત નારસે, લાજ હેડે તચ્છ. ૩
 પાછું ઓઢાડી વચ્છને, ઓસરી પાછે પાય;

- બેઠી તવ વચ્છરાજ તે, ઉઠ્યો ગન સુખદાય. ૪
જમ નમીઓ ગાય માસીને, પડી સહુ નારી પાય;
વડ જ્યગ વિસ્તરજો સદા, એમ આશીશ દે માય.
માતા માસી આગજો, ભાખ્યો વિદેશ વિચાર;
પર્યંક પાસેથી લીઓ, ઉતરી ચંચર સાર. ૬
રત્ન જડીત તે લેછને, પડાંચ્યો ભૂપ આવાસ;
કરી પ્રણીપત ને વચ્છ તે, બેઠો તેહને પાસ. ૭
વચ્છ દીધું રાજ કરે, દેખી કમળા તેહ;
આવીને બોલાવીઓ, વચ્છકુમર સસનેહ. ૮
ભૂપે પ્રીયાને વચ્છ તે, સોંપ્યું હાથો હાથ,
રોમાચીત રાણી હુધ, જાણે રાજ અનાથ. ૯
આભરણાદી કુમરને, તે સતકાર વીધાય;
પરદેશાની વાતડી, પુછે રાણી રાય. ૧૦
કુણુ યાનકીએ લહ્યું. ફરીયાં કુણુ કુણુ ઠામ;
પર્યંક તુરંગમ વિના, કુમરે સકળ કરી જાણ. ૧૧
વનનો દેવ પ્રગટ હુવો, તેહવું કીધું કાજ;
હરખી અંજર આપીઓ, એ મુજને મહારાજ. ૧૨
એમ કહી વચ્છ તે આવીઓ, નિજ ઘર મન આનંદ;
સુખ વિલસે સૂરપતીપરે, વૈરસિંહ તપ નંદ. ૧૩

॥ઢાળ પ મી ॥ દેશી ॥ થારા મહેલા ઉપર

મેહ ઝપુકે વીજળી.

હવે સુખ ભોગવે મહેલ માંહે જાહુ રંગચું હોલાલ. માંં અપસરા સ-
રખી નાર તિને સંગસુંરે હો. તિ. આવે નિત્ય સભામાંહે રાજને કને, હો.
લાલ રા. વસીઓ પુન્ય વિશાળકે માસાને ગને હો લાલ. મા. ૧
ન્યાય જતાવીને કજીઓ ચૂકાવે સેજમાં હોલાલ. ચુ. લડતાં આવે લોક તે
જાવે મોજમાં હોલાલ. મો. દેખી બુદ્ધિ નિધાન પ્રધાન દૂરે રહ્યાં હો-
લાલ. દ્. બેઠો દીસે વદન જાણે રાહુ ગ્રહા હોલાલ. જા. ૨
કરો ધમધમીયા ધણું, ચિખહરનીપરે હોલાલ. વિ. પણજશ પુન્ય સખાઈ
તે ઉપર શું કરે હોલાલ. તે. નગરી લોક વખાણે કે બુદ્ધિ નિર્મળી હો-
લાલ. બુ. અભયકુમાર થકી વળી એ ભતિ આગળી હોલાલ. એ. ૩

રોહાનીપરે તુરત જવામે રૂચડો હોલાલ. જ. પરદેશે જઈ દેવનો ભાગ્યો
 લુખડો હોલાલ. લુ. અંધારે કરે તેજ કે મણી માણીક જડ્યો હોલાલ.
 મ. રાજ્ય સભા માંહે આજને પુન્ય એવડો હોલાલ. પુ. ૪
 ચોરે ખોલે લોકને ચોટે વાણીયા હોલાલ. ચૌ. ન્યાય પ્રસંસે સકળ વિચ-
 ક્ષણુ પ્રાણીયા હોલાલ. વી. નૃપ વચ્છરાજને સાથે બાઝી પ્રીતડી હોલાલ.
 બા. દૂર નવી છંડે પાસથી તેને એક ધડી હોલાલ. તે. ૫
 માયામેં જહુ કાળ ગયો સુખે ધણીપરે હોલાલ સુ. તવ રાણી કમળા તે
 પહોંચી યમધરે હોલાલ. પહોં. મરણુ કારણ સર્વે સાચવી અતિશે દુઃખ
 ધરે હોલાલ. અ. તામ કુમારતે એણીપરે વયણું ઉચરે હોલાલ વયણુ. ૬
 મકરો ખેદ મોટા છો મન વીહારીએ હોલાલ મ. એહ અનાદીનો
 પંથ કે શોક નીવારીએ હોલાલ. શો. સગવસરણુ માંહે બેઠા વાણી
 પ્રકાશતા હોલાલ વા. કોડા કોડી દેવ મળીને સેવતા હોલાલ. મ. ૭
 આહારાદિકથી અતિશય ચોત્રીશ દાખીયા હોલાલ. ચો. બવીયણુને
 હિતકારી કુણે નવી રાખીયા હોલાલ. કુ. ખટ ખંડ પૃથ્વીને ભોગવે
 રાગ ચક્રવે હોલાલ. રા. વાસુદેવને મંડલીક કાળે તે ચવે હોલાલ. કા. ૮
 શશીહર સૂર્ય અંબર માંહે અજવાળું કરે હોલાલ. અ. ધ્રુવગણુને વળી
 નક્ષત્ર તારા પણુ મરે હોલાલ. તા. સડણુ પડણુ પુદ્ગળનો સ્વભાવ
 છે એહવો હોલાલ. સ્વ. હોવે સંધ્યા રાગ વાદળના જેહવો હોલાલ વા. ૯
 ઉતરાધ્યયને છનવર ગણુધરને કહે હોલાલ. ગ. અનીત્ય પદારથ સહુ
 સંસારે નવી રહે હોલાલ. સં. ડાભ અણીજળ ચંચળ આયુમણુ અનુ
 હોલાલ. આ. ફાયણે પાંડુર પત્રનું ખરતું તણુ અનુ હોલાલ. ખ. ૧૦
 રોગ હરે જેમ રોગીને આખધી લીછએ હોલાલ. જો. તેમ શોગીને
 શાંતીએ ધર્મને કીછએ હોલાલ. ધ. એમ વચનામૃત ભાખીને બૂપ
 પ્રમોદીઓ હોલાલ. ભૂ. વચ્છકુમારે શોક મહા વ્યાધી છેદીઓ હો. વ્યા. ૧૧
 સાતે ક્ષેત્ર *પુન્યનો ઠામ જતાવીઓ હોલાલ. ઠામ. દરખ કરીને કુમાર
 તે નીજધર આવીયો હોલાલ. ની. નારીને કહે એમ કે મદિપતી તે-
 ડીએ હોલાલ. મ. જો રૂચે તુમ વાતતો ઘેર જગાડીએ હોલાલ. ઘે. ૧૨
 બાળા ખોલે તામકે આપ વિચારીએ હોલાલ. આ. એનો પુન્યના કામ
 કે અમે કેમ વારીએ હોલાલ. અ. વિધુમે ભાખ્યો ચાડીઓ નૃપ મં-
 ત્રિસરો હોલાલ. ત. સૌવર્ણુ કાર ધુકારીને છડો વિખ ધરો હો. છ. ૧૩
 કરીએ કોડ પ્રકાર એતા નહીં આપણા હોલાલ. એ. નૃપ નવી લાલે

ઘેર પ્રીતમજી અમતણા હોલાલ. પ્રી. યોડી મનની વિધાતાએ ઘડીઓ
કામની હોલાલ. ધ. તે પણ નસી જાવે પડે જવ જામની હો. પ. ૧૪
ફરી બોલ્યો વચ્છરાજ તમે સાચી કહી હોલાલ. ત. ગહિપતી નાવે
ઘેર આપણને જશ નહીં હોલાલ. આ. મંદિર તેડીને એકવાર ભોજન
આપીએ હોલાલ. ભો. તો સુજ મન સુખ પાવે નારી આલાપીએ હો. ના.
કંઘી દેખી રમણીનું રૂપ સોહામણું હોલાલ. ર. મોટા ચળીયાં શ્વામી
હું શુ બાપું ધાણું હોલાલ. પાર્સવાગમને અગને નયણ ન પાડશે હો.
ન. જો નવી ગાનો વાતનો વેર જગાડશે હોલાલ. વે. ૧૬
શ્રી વચ્છરાજના રાસની ઢાળ એ પંચમી હોલાલ. ઢા. પુરી હુઈ ખાસ
સુજન મન સંકમી હોલાલ. સુ. કાપકાવિન્ય કહે સાંભળો આગે
કાવિન્યા હોલાલ. આ. દષ કાનર્થુ ધ્યાન રસીકની કેતના હોલાલ. ૨. ૧૭

* પ્રથમ ક્ષેત્ર—વિતરાગ દેવના પ્રસાદ કરાવે, જીજ્ઞાસુશ્રી
દ્રવ્ય ખરચે, તે સુપાત્ર ક્ષેત્ર. ૧

બીજું ક્ષેત્ર—શ્રી વિતરાગ દેવના બિંબમણીમે, સુવર્ણમે, રત્ન-
મે, કાષ્ઠમે, પાપાણુમે, ઉપામે, પીતળમે, શ્રીજીનના બિંબ ભરાવે તે
રૂપાત્ર ક્ષેત્ર. ૨

ત્રીજું ક્ષેત્ર—પુત્રકની ભક્તિ કરે, જ્ઞાન લખે લખાવે લ વી
ભંડારે મુકે, પુસ્તક લખાવી માધુને પ્રતિવાભે વળી પાઠા, ગાણ,
ઠગણી, કવણી, ગોકરવાળી, સાપડા, સાંપડી, પારી, લેખણ, કાળગા,
કાંચળી, પ્રમુખ જ્ઞાનની ભક્તિ કરે. તે સુપાત્ર ક્ષેત્ર. ૩

ચોથું ક્ષેત્ર—સાધુની ભક્તિ કરે વિનય વેચાવચ કરે. પારણ
હિતર વાળે હાથ જોડી આહારની ખચર લીએ વળી ઔષધ, વેખન
વચ્ચ પાત્ર પ્રતિવાભે તે સુપાત્ર ક્ષેત્ર. ૪

પાંચમું ક્ષેત્ર—સાધવીને પણ એમજ તે સુપાત્ર ક્ષેત્ર. ૫

છઠું ક્ષેત્ર—શ્રાવકને મુખે દ્રવ્ય વાવરીએ. શ્વામી વત્સલ પ્રભાવ-
નાદી કરીએ તે સુપાત્ર ક્ષેત્ર. ૬

સાતમું ક્ષેત્ર—શ્રાવીકાને જગાડે, ધર્મો પગરણ આપે, તે સુ-
પાત્ર ક્ષેત્ર. ૭

(૫૬ સાત ક્ષેત્રકી હકીકત લીખી હૈ)

॥ દુહા. ॥

- પ્રિયા વયણુને સાંભળી, બોલ્યો વચ્છકુમાર;
વિધીના અક્ષર પાડીયાં, તે કાણુ ટાળનહાર. ૧
- નીચે પારધીઓ ખડો, હોલા ઉપર સીચાણુ;
અહીં ડંકે બ્યાધી લગ્યો, સીચાણુને બાણુ. ૨
- પુન્યે અરીઆણુ આંધળા, પુન્યે પાપ ઠેલાય;
પુન્ય પ્રગળ જો કીજીએ, તો સતી વિધન પલાય. ૩
- તિણુ કારણુ હે સુંદરી, જો દીધો પ્રભુ આય;
જગણે હાથે પુજીએ, તો તે આવે સાય. ૪

॥ ઢાળ ૬ ડી ॥ દેશી ॥ આધા આમ પધારો પુજ્ય

અમ ઘેર વોરણુ વેળા.

- ઉડી કુમર આવે નૃપ મંદિર, બેઠો પ્રણમી પાસે;
વિનય કરી બહુ સાકરની પરે, બોલે મુખથી મીઠાશે.
મોહન મેહર કરીને રાજ અમ ઘેર બોજન લીજો. આંકણી ૧
- પરીકર સાથે રાજ પધારો, મંદિર પાવન કરવા;
આબોધું કહેવાને કાજે, સંધ્યા જમણુ આચરવા. મોહન ૨
- વચ્છ કહી ગયો શરણે સીધો, નોતરું નૃપને દેવ;
હારય વિનોદે બાળા સાથે, ક્રીડા કરે નન કેધ. મોહન ૩
- તેજે રાગન મન આનંદે, વેત્રીધરને બોલાવે;
વચ્છકુમર સદને પેળીને, રસનતિ ખગર મગાવે. મોહન ૪
- પાછો આવી વાત જણાવે, તીંહાં નવી દીસે કોઈ;
ધરમાં દામો દામે જોયું, પળુ નવી દીડી રસોષ. મોહન ૫
- વેત્રીધર મુખ વચણુ શણુને, રાગન કરેરે વિચાર,
શું કીધું સાચું કે હારયું, કેમ નથી કરતો અહાર. મોહન ૬
- તેહવે વચ્છકુમર તીંહાં આવે, સાંજે તેડણુ રીજો;
આલો પ્રભુજી બોજન કરવા, અમધર પાય ધરીજો. મોહન ૭
- વચ્છ આબૂવણુ પહેરી અંગે, સહુ પરિવારે સર્લાયો;
ગાનુ તારા ગણુની સાથે, ચંદ વાદળથી નીકળીઓ. મોહન ૮
- વચ્છને સદને આવી ભાંજે, કંચન મંડપ સારો;
મનચિંતે કારીગર એવો, નથી જગમાં કરનારો. મોહન ૯

- રયણુ જડીત કુંદનસે કંચન, આસનને મંડાવે;
નૃપ પરીવારે મંડપ ગાંઠે, વચ્છકુમર બોલાવે. મોહન૦ ૧૦
- આદર દષ્ટ જળ પાપ પખાળી, યાજ કચોળાં લાવે;
યુક્તિથી સધમાં બેસારી, મુખ મુખ આગે ધરાવે. મોહન૦ ૧૧
- નૃપમંડપ પરીકર સંયુક્તે, બેઠા શોઢે અપાર;
બાણું સરગ વિમાન લે સાથે, આબ્યો ઇંદ્ર પરીવાર; મોહન૦ ૧૨
- મોદકને કળી ખાજાં ઘેબર, જરથી પેંડા સાર;
સક્રરપારાને પ્રીસાવે, શાક વિધ વિધ પ્રકાર. મોહન૦ ૧૩
- શાલ દાળ ઘૃતાદિક ઉપર, ગોરસ લાવી ધામે;
ખાંરાં ખાટાં તીખાં બ્યંજન, જગતાં નૃપ તન પામે. મોહન૦ ૧૪
- ચીને વદને વિધશું કરીએ, પણ એ સ્વાદ ન આવે;
અન્યો અન્યે જીહ વખાણે, દેવતણી છે ભાએ. મોહન૦ ૧૫
- રાજાદિકને વચ્છ કુમાર, નાખે પખે વાત;
મન આત્રોએ નવી કાંઈ શોઢે, નારી વિનાએ પાંત. મોહન૦ ૧૬
- મંદિર ઉપર બોમે સીયો, ગયો નિજ વલ્લભ પાસે;
નૃપનો વિનય કરો તમે આવી, એણીપરે વચ્છ પ્રકાશે. મોહન૦ ૧૭
- પિયુ વચણુ હવે કેમ ઠેલીજે, આપણુ કુત્રણી નાર;
એમ ચિંતીને ત્રણે જણીઓ, શોળ સજે શીણુગાર. મોહન૦ ૧૮
- ગજ ગતી ચાલે પાંતે આવે, પ્રીસી પાછી વળીઓ;
નવ નવ વેશ કરીને લાવે, જેમ વાદળ વીજળીઓ. મોહન૦ ૧૯
- પણુ જીનારી દેવ કન્યાને, રૂપ અનોપમ દીડી;
કાગાતુરથી ભોજન વિસર્જો, મનમાં લાગી મીઠી. મોહન૦ ૨૦
- ખાધું ન ખાધું કરી નૃપતિએ, ગન દુગનો કરી ઉઠ્યો;
અસનીઓ થઇ બેઠો સેજે, જાણે જગદીશ રૂઢ્યો. મોહન૦ ૨૧
- ચેતી તે ચતૂરા ચિતગાંઠે, જોયું નૃપમન બગડ્યું;
તવ પ્રીતમને ભાખે પ્યારી, ચેતો હીતને ઉઘડ્યું. મોહન૦ ૨૨
- વચ્છ કહે જે પ્યારી યાશે, જ્ઞાનની વાત નીહાણી;
ઋણભવિજ્ય ભણી ત્રીજે જિજ્ઞાસે, છડી ઢાળ રસાણી. મોહન૦ ૨૩

॥ હુહા. ॥

ભોજન ઉપર આપીયાં, સોપારીતંબોળ;

વચ્છે સધળાંને કર્યાં, કેસુડાં રંગરોળ.

નૃપ રાજીને કારણે, બેઠા વચ્છ સમીપાય;

દે પૂંગી ચૂરો કરી, પણ વીકસીત નવ થાય ૨

॥ ઢાળ ૭ મી ॥ દેશી ॥ ચીત્રોડા રાજરે.

રાજને પરીવારરે, દેઈ બોજનસારરે, ચિત ઉદાર કરે પહેરામણીરે.
૧ રચણ વચ્છ અમોઝરે, બોલી મધુરા બોલરે, આપી ભંભોલને રાય
વેલાવીઓરે. ૨ છત શત્રુ નામરે, આવ્યો મહેલે જામરે, કાગ ઉ-
દ્ધામ પીશાયતે લાગીઓરે. ૩ મચ્છીમદ લપટાયરે, તેમ મન લલ-
ચાયરે, ચિંતામેં રાગ અનંગે ઝુરીઓરે. ૪ પરવશ થઈ દેહરે, બોલે
ઝહીલજીયું તેહરે, ન ગમે ગેહ મસાણુ પરેભયોરે. ૫ ખીણુ મંદિર
આવેરે, ખીણુ બાહીર જાવેરે, અન્ન ન ભાવે કામવશે પડયોરે; ૬
ન ગમે ધૂલની સેજરે, ન ગમે નારીનાં હેજરે, કૈા અચરજ લાગી
જાણે તત્રમારે. ૭ ન ગમે પાન અંધોલરે, ન ગમે વચ્છ અમોલરે,
મેનાં તોલ સ્ત્રી ઉપર મન ભમેરે. ૮ ક્ષત્રિ પ્રજાપાળરે, છતારી મચ્છ-
રાજરે, થયો વીકરાણ મદે પૂરો ભયોરે. ૯ નારી ભૃગુટી બાણુરે,
માયો નેત્રનો બાણુરે, મુરછે લાગ્યો રાણુરસા પડયોરે. ૧૦ તવ પા-
ચ્યો અચેતરે, જાણે લાગ્યો કેતરે, રાયનીકેત સચીવને તેડીયારે. ૧૧
સચિવાદીક ધાયારે, સિંધ મંદિર આયારે, નૃપ ને બોલાવ્યા પણુ બો-
લે નહીંરે ૧૨ જાણ્યા જોશી વિશેશરે, પટા ખાતા મહેશરે, તેડ્યા
જોશ ઓખધને જાણુતારે. ૧૩ દોડ્યાદાસ અગવંરે, જાણુપ્રવિણુને
સર્વરે, લાગ્યા સગવં વચણુને બોલતારે. ૧૪ ભરડા ભૂપા જેહરે, કાઢે
કારણુ તેહરે, આવે ભૂપનો નેહ વધારવારે. ૧૫ જડી પુટીના જા-
ણુરે, ગાડી જે પ્રમાણુરે, લાવે પ્રધાન જે મોહરા નીકળ્યારે. ૧૬
વીરા વળીજે કહાયરે, હનુહાકગમ્યરે, જ્યોતીની પાયને શગતી ઉ-
પાસનીરે. ૧૭ ભગત વંરાગી ધાયારે, લાંબા ટીન્ના બનાયારે, તૈહીસ-
વાયાં દંભી વિશ્વમારે. ૧૮ એમ મળીયાં લોકરે, પેટકારણુ ફાડરે, થો-
કા થોક રાજને સ્થાનમારે. ૧૯ નીજનીજ કળા દાખેરે, કાંછ છાની
ન રાખેરે, મંત્રીને સાખે લેવા દ્રવ્યનેરે. ૨૦ બોદ્યા જોશી વાણુરે,
વરતી ભૂવન પ્રમાણુરે, ઝહપીડા એ જાણુ પડી મનેરે. ૨૧ તે માટે
કરો હોમરે, જાએ રોગનો જોમરે, આપો ભોમ બ્રાહ્મણુને દાનમારે.
૨૨ જાપ જપો સવાલક્ષરે, ઝહહાએ પ્રત્યક્ષરે, કરે રક્ષાએ સજની

સરેરે. ૨૩ કહે ભગતજ એ મરે, માત્રો વિદ્યુત જંગરે, કરેને તેમ
હમણાં નૃપ બોલશેરે. ૨૪ બહુ પેટમાં ભારે, અજીર્ણ આહારે,
દુઃખ અપાર એ વૈદ તે બોલીઆરે. ૨૫ એ તો ગાંઠનો રોગરે, પી-
ઓ છળીનંગરે, થાણુ અમોઘએ કાને સાંભજોરે. ૨૬ ભુખા ભાખે
જગીશરે, મંત્રી મોટા ખવીશરે, પીરવાવીશ લાગ્યો છે કઠણુ થઇરે.
૨૭ ધૂણે ધૂણાવે શિશરે, પાડે બહુલી ચીશરે, આપે રીસ કરી દા-
ણાં તીક્ષરે. ૨૮ ગાંડયા ગાંડલા ક્યરે, બેઠાં ડાકલાં લેયરે, બહુ વિધ
કરેયને લેખે નાવીયારે. ૨૯ જંભે કહ્યું જે જંગરે, નેણે ક્યું તે તે-
મરે, ખરમ્યું એમ ધણું ચિત નવી વળ્યુંરે. ૩૦ એમ અનેક ઉપાયરે,
૨૩ મોટા કહાયરે, કરી કરી રાયને સહુ કોરે રહ્યારે. ૩૧ જડી યુટી
ના જાણુરે, ગાદી ઝહીઝહી પાણુરે, મુકી માનને વાત કરે તદારે.
૩૨ સંત સન્યાસી કાણુરે, ગળીયાં પાળી જ્યું લુણુરે, કહેતાં નીપૂણુ
અમે જન આગળેરે. ૩૩ વીરા વળી હતા જેહરે, ગાને ભરીયા દે-
હરે, સધળા ગેહ ગયા તે વળીવળીરે. ૩૪ તદા મંત્રી એકરે, જાણે
શાસ્ત્ર વિવેકરે, રાખવા ટેક પોતાની મનોદરે. ૩૫ જહાં પોચો રા-
યરે, તીહાં આવ્યો ધાયરે, ગરમી વાયતળી નાડી જુએરે. ૩૬ લાધ્યો
નાડીનો બેઢરે, મંત્રિ પામ્યો ઉમેઢરે, કરે મનખેદ એ કામ જરેરે ન-
ડ્યારે. ૩૭ મુઠ્ઠા લહી તેણે જંગરે, પુર્વ કર્મના ભોગરે, જાણ્યો પા-
ગમે એતો નારીનોરે. ૩૮ એજ પ્રગટ્યો રોગરે, તે શું જાણે દો-
કરે, અંતર દોહગ કહો કોણુ લહેરે. ૩૯ કમ ઝંર અથાહરે, નૃપ
લાગ્યો માદરે, જાનો દાહજે ધરમાં કોણુ ઝહેરે. ૪૦ એમ ચીંતી
ત્યાંભરે, મંત્રી ઉઠ્યો ઉઠ્યાંભરે, ગયો ધરગાહ નૃપનારીને કનેરે. ૪૧
શીખુગારી સારીરે, પહેર્યા વસ્ત્ર તે ભારીરે, સાતમી છાજ વિચારી જ-
ખખ બજેરે. ૪૨

॥ દુહા ॥

રાણી આભુપણુ પહેરીયાં, મધ્ય હોરા ઝળકંત;
રમઝમ કરતી આવીઓ, જહાં અચેતી કંથ. ૧
આત્મીંગન યુગ્મન દીએ, કામની કંચન કાય;
પવન કરે રંભા દત્તે, એલાંસે અવધાય. ૨
પંખળી નારને જીપવા, કોકે શાસ્ત્ર નીપાય;
તસ અનુસારે તે કરે, કામ અનેક ઉપાય. ૩
એક દો ધડીને આંતરે, ચેતન આવ્યો હાય;

કાગ જવહર હળવો થયો, આંખ ઉઘાડી રાય.	૪
સેજે જેઠો થીર થઇ હરખી સધળી નાર;	
મંત્રીવર તવ જશ લહો, વરત્યો જ્યજ્યકાર.	૫
રાજા મન ખુશી થયો, દેખી ખુદ્ધ નિધાન;	
સનમાન્યો મંત્રી સરો, દેધ બહુલો ગાન.	૬
મંત્રી પુછે રાયને, એ કારણ થયું કેમ;	
કહો અંતરની વાતડી, જાણી જાવે જેમ.	૭
કહ્યા વીના કેમ જાણીએ; પર મનડાંની વાત;	
સાચું જોલો ભૂપતી, જે થયો તુમ અવદાત.	૮

૥૬:૭ ૮ મી ૥ દેશી ૥ વેધક જગ વીરતા.

રાય કહે મંત્રી તુને દાખું, તુજથી કાંઈ છાની ન રાખું. સાંભળ સસનેહી.
તું થયો મારા દુઃખનો જાણ, તુંછે મારો પરમાનધાનરે. સાં. ૧
દાર્ઠણુ આજે ઉઠર છીપાઈ, કહો કીમ કરી જાનો રાઈ; સાં.
નાડી દેખાંને ભેદ તે જાણ્યો, હડવાદ જાએ કેમ તાણ્યોરે. સાં. ૨
આપણુ જમવાને ગયા જ્યારે, વચ્છરાજ તણુ આગારેરે; સાં.
સોવન મંડપ રયણુ જડીયો, નર અતુર તણુ નવી ધડીઆરે. સાં. ૩
મન ગમતી રસવતી પ્રીસાવી. એતી વારમેં કોણુ નીપાવીરે, સાં.
પાંતમે પ્રીસવા આવી આત્રી, મૃગા નયણી મહા રૂપાળીરે. સાં. ૪
કે રંભા કે ઉરવશી નારી, કિન્નરી કે નાગ કુમારીરે; સાં.
કમળા કે વિધ્યાધરી કોઈ, દણુ માંહેલી કોણુ હાંચરે. સાં. ૫
રંભા ઉરવશી અંબર શાશી, તે ઇંદ્ર ધરે રહેવાશરે; સાં.
કિન્નરી નાગકુમારી નામે, સુખવાસી પાતાળને ઠામેરે. સાં. ૬
કમળા હેમંત પદમાં દ્રહાશી, ખેચરી વૈતાલ્યની વાશીરે; સાં.
જોપમ જે દેતા હતા જાયા, ગણી રૂપ તણી જશ કાગારે. સાં. ૭
તેતો દુર વસી છીપાઈ, તે કરતે એ દીસે સવાધરે; સાં.
એહવી સ્વરૂપા વચ્છને સદ્ને, હું તો દેખી ભૂલ્યો ભોજનનેરે. સાં. ૮
કોષક વેળાની આવી વશી મન, મુઠાંને પામ્યો તનરે; સાં.
કાગાતુર પરખી રાજન, મન ચિંતે તીહાં પરધાનરે. સાં. ૯
ઉપનય દાખી લાવું ઠેકાણુ, કહે શુભીએ પ્રભુ એક ધ્યાનેરે; સાં.
જંઘુદિપના દક્ષિણ દીશમેં, સોરીપૂર છે ભરતજેતરમેં. સાં. ૧૦

રાજ્ય કરે દ્રઢધર અહારાજ, શરવીર માંહે ધણી માળરે; સાં.
 શિળવતી છે તસ પટરાણી, શિળવંતીને સિતળ વાણીરે. સાં. ૧૧
 તસ સંગે સુખ વીલશે ભૂપાળો, ગુણધરમા થયો એક બાળોરે; સાં.
 વાધે હાથે હાથ સંવારે, ધૂલે ધૂલે જ્યું ભર પ્રચારેરે. સાં. ૧૨
 શૈશવતા ગઈ શાસ્ત્ર અભ્યાસો, ખોતેર કળાસુ વિલાસીરે; સાં.
 રૂપ વિચક્ષણ ગુણ સંજુતો, એમ તારણ વચને પોતોરે. સાં. ૧૩
 સરલ સ્વભાવી સોભાગી શૂરો, એકે વાતમાં નહીં અધુરેરે; સાં.
 એહવે વસંત પુર પટણ વામા, રાય ઇશાન ચંદ્ર તે નામારે. સાં. ૧૪
 શિતળતા અતિ દ્રષ્ટી જોહની, બેટી કનકાવતી છે તેહનીરે; સાં.
 એક દિન રાયને અંકે શોહાવી, દેખે ચિતે યોવનને ખામીરે. સાં. ૧૫
 પુત્રી વરને તું કેમ વરસી, કુમરી કહે વરશું નીરખીરે; સાં.
 સંવવરા મંડપને વીરચાવે, નૃપ નંદન બહુ તેકાવેરે. સાં. ૧૬
 રાજકુમાર રૂપે ક્રમે બલીયા, કન્યા વરવાને મળીયારે; સાં.
 ગણધરમાં વર મંડપ આવ્યો, દેખી કનકાવતી મન ભાવ્યારે. સાં. ૧૭
 તેહની દ્રષ્ટી તેહશું લાગી, પ્રીત પુરાતનની જગીરે; સાં.
 સનમુખ રાગની નજરે જોતી, નૃપ કન્યા મોમે પોતીરે. સાં. ૧૮
 રાજહસીનો રૂપ ચીતરીઓ, રંગ વિવિધ જતીલો ભરીઓરે; સાં.
 કુમર સમીપે નૃપની બેટી, દેઈ ચિત્રને પેળા ચેટીરે. સાં. ૧૯
 દાસી કુમરના હાથમાં આપે, ગુણધરમા દ્રષ્ટી થાપેરે; સાં.
 ગાથા લખી એક ચિત્રના હેઠી, જોતે નિજ નયણે દીઠીરે. સાં. ૨૦

યત:-આદૌદ્રષ્ટીપ્રીયેસાનું, રાગાસૌકલ્યંસીકાં;

પુનસ્તંદર્શનંસાઘ્ર, વાંચ્છતેવચરાંક્યહો. ૧.

પૂર્વ ઠાળ-તેહનો અર્થ લલ્લો મનરંજ, લખી હેઠે પોતાની ખીજરે.સાં.

યત:-કલહસોપ્પમૌમુપ્તો, ક્ષણંદ્રષ્ટાનુરાગવાન;

પુનરેવપ્રીયાદ્રષ્ટો, મહોવાચ્છત્યનારતં. ૧

ચીત્ર સુંપે પાછો રાજકુમાર, દીએ દાસીને સોનાનો હારરે. સાં. ૨૧

મુખની વાત કહે વળી તાજ, તુને વરવા કન્યા રાજરે; સાં.

પણ એક વાત જો તેની રાખે, વરમાળા કડે નાખેરે. સાં. ૨૨

હું વર તુજને પ્રાતસકાળે, સેવું મન ઇચ્છીત કાળેરે. સાં.

હરખી પાછો હસી વળી, હસી ગઈ કુમરી યોગિને. સાં. ૧૬
માંડવે મળીયા કુમર સવારે, નૃપ બેઠી આવે તે વારે; સાં.
પ્રતિહારી રાખી છે સાથે, વરખાળા ઝાંઘી હાથે. સાં. ૧૪
આલે રાજકુમર મન હરતી, પ્રતિહારી વખાણુ તે કરતીરે; સાં.
ગુણધરમા તે વચન સંકેતે, વરખાળ ગળે ઠવે હેતેરે. સાં. ૨૫
બંદી બોલ્યા જય જય વાણી, તાતે વર વરીયો જાણીરે; સાં.
બોજન આપી હરખીત યાવે, નૃપ નંદન અવર ઘોળાવેરે. સાં. ૧૬
કનકાવતી વર વરીઓ પરખી, લોક બાળે બેડી સરખીરે; સાં.
અખબલિજય કહી વચન વિલાસે, હાળ આઠમી ત્રીજે ઉલાસેરે. સાં. ૨૭

॥ દુહા ॥

પાણી મહણુ ઓચ્છવ કરી, દીર્ઘ કન્યા રાય;
ગુણધરમા પણ લેધને, નીજ નગરે તે આય ૧
એક દિન બેઠાં માળીએ, ગુણધરમા કહે મુજ;
ઉત્તર આપે હે પ્રીયા, જે કહું ગાથા ગુપ્ત. ૨

યત-સ્થલેજાતાંજલ્લસ્વૈરં, પાતીતેનનપૂર્યતે;

જનપ્રતારણાનિત્યં, વદમુંદરીકાસ્વસૌ. ૧

કનકાવતી કહે જ્ઞામીને, ગાથા અમારી સાર;
તેહનો અરથ કહો તમે, હૃદય કરી સુવિચાર. ૩

યત પયોઘરાધરાકાન્તા, તત્ત્વંતીગ્ણસંયુતા;

નરસ્કંધસમારૂઢ. કાપ્રીયાત્યબલંચિના. ૧

એમ સમસ્યા પદ બોલતે, આવી કહે પડીહાર;
અદ્ભૂત જોગી આવીઓ તુજ મંદિરને દાર. ૪
ગુણધરમા કહે દાસને, આણો તે આવાસ;
જોગી લેડી લાવીઓ, રાજકુમરની પાસ. ૫
આસન દેઢ બેસારીઓ, પુછે કરી પ્રણામ;
અમ ઘેર કેમ? પધારીયાં, કે કાઈ છે વળી કામ. ૬

॥ હાળ ૯ મી તહેશી ॥ કીસકે બે ચેલે કીસકે બે મુત,

આતમ કીકીલા હૈ અખધૂત જીઉ અણુલે.

જોગી બણે તુંમ્યા અમ કામ, પડીયા તવ આપાતમધામ; આગુનજલે.

ભેરવા ભૈરવ નયર, ઉદ્ધાન, બેઠે નારીજન ધરતાં ધ્યાન. બાબુ ૧૦
એતા અલખકા પાને સવાલ. બાબુ ૧૦ આંકણી. ૧

આ વાહન કરણ તુજ હાથ, સીધ ચલો લે જઈ સાથ; બાબુ ૧૦
કાળની વેદક બોલે કુમાર, હમણે ની આતું કાલ સવાર. બા. એ. ૨
હઠી જોગી વનધર પાય, થયો પ્રભાતને કુમર તે જાય. બાબુ ૧૦
બાધ ચરમ ઉપર કીચો ઠાય, નીચી દ્રષ્ટીએ ધ્યાન લગાય. બા. એ. ૩
દેખી અદ્ભૂત રૂપે કાય, રાજકુમર જઈ પડીયો પાય; બાબુ ૧૦
કુમર કહે કર દાખો કાળ, વચણ પ્રકારે જોગીરાજ. બા. એ. ૪
આઠ વરસ લગે મહેનત કીધ, પણ હમ મંત્ર ન પામે સીધ; બા. ૧૦
જો તમે આવો રજની એક, તો એ મંત્ર ફળે રહે ટેક. બા. એ. ૫
ગુણધરમા હેને કુણ રેણુ, પરીવાજકનો હુજો ખેણુ; બાબુ ૧૦
કાળી ચૌદશ કે રાતમે જોગ, સળ નગરીકા સોવે લોક. બા. એ. ૬
આપણુ દોનું જઈ શમસાન, ખડગ બ્રહ્મી ગહો દૂર કરમ્યાન; બાબુ ૧૦
સાધન વેળા વિધન નિવાર, તમજેસા નાહું ઇણ સંસાર. બા. એ. ૭
ઈણુ વિધ જોગી આણુધાર, ગુણધરમા ગયો નિજ આગાર. બાબુ ૧૦
તદનંતર સુખમે લયલીન, આવ્યો તે કાળી ચૌદશ દિન. બા. એ. ૮
એકત્રીસ લેખ ખડગ સુજાત, વિધી સમેતા જોગી સંગાથ. બાબુ ૧૦
દોનું ગએ વન પ્રેત મેદાન, બોમી શોધન કરે તાંસુ વિધાન. બા. એ. ૯
ચીડુ દીશ ચોકી દેવ ઠરાય, મધ્યે બેઠો જોગી અપાય. બાબુ ૧૦
ઉત્તર સાધક કુમર વદંત, મકરે બીક તું સાધે નચિંત. બા. એ. ૧૦
સળમુખ ઉપર મંડળ માય, અગ્નિ પ્રજ્વળે કુમરતે ત્યાંહ. બાબુ ૧૦
કરવા લાગ્યો જોગી હોમ, શબ્દ થયો માંહી પહોંચ્યો વ્યોમ. બા. એ. ૧૧
બૂમી દ્રાટીને દીધો ગાગ, રૂપ બાયકર બોલતો વાધ. બાબુ ૧૦
નીકળીઓ વિકરાળ પાતાળ, મેધ સ્વરો નામ ક્ષેત્રપાળ. બા. એ. ૧૨
રે! પાપી દિવ્ય કાંતા પ્રેમ, સરલ કુમારને છેતર કેમ. બાબુ ૧૦
ક્ષેત્રને દેવે નાદ વીહીત, જોગીને શિષ્ય થયા ભયભિત. બા. એ. ૧૩
કુમર કહે તુમ ફાક પ્રયાસ, જુદા છાછેતો આવો અમ પાસ. બા. ૧૦
દેવને દીઠો આયુધ્ધ હીણ, ખડગ દૂરે કરે ન્યાયે પ્રવીણ. બા. એ. ૧૪
બાહુ બળે બાંધ્યો સય મેવ; સાહસ દેખી તુઠ્યો દેવ. બાબુ ૧૦
જે મુખ માએ આપું તેહ, છોડી દે મુજ પકડ્યો દેહ. બા. એ. ૧૫
કાતે સાંભળી, વચણ નીગર્વ, ગુણધર ગાંધ મુક્યો સુપર્વ. બાબુ ૧૦

માણ અલખની પૂરો આશ, કનકાવતી યાવે મુજ દાસ. બાંએ૦૧૬
અદ્રશ્ય વિધ્વા આપો અમોલ, ક્ષેત્રપાળે તે કીધું કબૂલ. બાણુ૦
છમ વર આવીને ગયો સૂર, જોગી હરખ્યો મન ભરપૂર. બાંએ૦૧૭
જોગી પ્રસંશે દુનિયાસાર, ધન્ય હે ક્ષત્રિકા કુળ અવતાર. બાણુ૦
સત્ય પુરૂષ કામોલ પ્રમાણુ, કહે કરજોગી ગયે નિજ દાણુ. બા.એ.૧૮
નૃપનંદન ઘેર આવ્યો હેજ, તે વીર વેશ તાજ સૂતો સેજ. બાણુ૦
અખખવિન્ય કહ્યા રાગ બંગાળ, ત્રીજો ઉલ્લાસે નવમી ઢાળ. બા.એ.૧૯

॥ દુહા ॥

વળી બીજો દિનરાતનો, વિત્યો પહોલો વામ;
અદ્રશ્ય રૂપ કરી આવીયો, કનકાવતી ધર વામ. ૧
સા કહે દોયદાસી પ્રતિ, બેની કટલી રાત;
દોય પ્રહર વેળા હુઈ, શીણુગારો તમે ગાત. ૨
મનોહર વેશ રચી તીહાં, મુખમાં લીધો પાન;
વિદ્વાધર વિદ્વા જળે, તુરત નીપાયો વામ. ૩
ચંચળ ચીતની કામની, જાવાને થઇ તૈયાર;
ચઢી બેઠાં વૈમાનમેં, દેખે તાંમ કુમાર. ૪
ક્યાં જાવે એ શું કરે, એમ મનઘરી સંદેશ;
અદ્રશ્ય રૂપે યાનમેં, બેઠો એક પ્રદેશ. ૫

॥ ઢાળ ૧૦ મી ॥ દેશી ॥ લીલાવત કુમર ભલો.

કનકાવતી ચાલી હવે, સાથે થયો નીજ કંથહો; સુખણુ.
ઉત્તરદિશ ભણી ચાલતે, કાપ્યો કંઈક પંથહો. સુખણુ. કુમર મન
અચરીજ થયો. ૧
મહા સરોવર પેખીઓ, ભરીયો નીરમળ નીરહો; સુખણુ.
નવ પક્ષવ તરવર ધણાં, વાડી છે તસ તીરહો. સું કું ૨
એક વિધ્વાધર તર તળે, નયણુ વીલોકીત દાસહો; સું
કનકાવતી પણ ઉતરી, પ્રણમી બેઠો પાસહો. સું કું ૩
ગોરી ત્રેણુ અવર મળી, કાને કુંડળ લોલહો; સું
હૈયે હારને ખહેરીયાં, લાલ અધર રંગચોળહો. સું કું ૪
ચુઆ ચંપેલ લગાડીયાં, કંઠે કુલની માળહો; સું
અંજ આણુપણુ શોભતો, તિલકતે જાલો ભાળહો. સું કું ૫
અન્ય વિધ્વાધર આવીયાં, વનખંડે તર ઢાંચહો; સું

જિજ્ઞાસુ નિજ વાત મળી કરી, તેહની મન ઉછાંચહો.	સુ. કુ. ૬
ઈશ્વર કુણ મગેક છે, પ્રથમ જીજ્ઞાસુ પ્રસાદહો;	સુ.
હેમ સોપાન મણી જડયાં, જોતાં મન અલ્પાદહો.	સુ. કુ. ૭
રતન થંભે મણી પુતળી, કરતી નાટારંભહો;	સુ.
રૂપે દેખી ઉપજે, રંભાને અચંભહો.	સુ. કુ. ૮
દેવ વિમાનના સારીજો, તેહમાં વળીયાં તાગહો;	સુ.
કનકાવતી ઉઠી નાચવા, કરી ખેચરને સલામહો.	સુ. કુ. ૯
નાટીક કરતે કાંકણી, કરી મેખલથી ગીરાયહો;	સુ.
તોય ન જાણે તેમ ગ્રહી, અદ્રશ્ય રૂપી રાયહો.	સુ. કુ. ૧૦
નૃત્ય તે ખોલી હેમની, ક્રિકણ ન ચઢી હાથહો;	સુ.
દાસીઓ સાથ ધરે ગર્ભ, પણ નવી જાણ્યો નાથહો.	સુ. કુ. ૧૧
કનકાવતી વિદ્યા બજે, કાધો વિમાન અલોપહો;	સુ.
પાછલી રાતે પોઢીયાં, વાત કરી સહુ ગોપ્પહો.	સુ. કુ. ૧૨
મતિસાગર નામે કરી, મંત્રી પુત્ર છે મિત્રહો;	સુ.
પ્રાતઃસમે દીયે તેહને, ક્રિકણ ચિત્ર વિચિત્રહો.	સુ. કુ. ૧૩
સારી પાસા જઘ રમું, હું સહચરીને સંગહો;	સુ.
તું આવે મુજ દેખતાં, ધુગરીએ તસ યંગહો.	સુ. કુ. ૧૪
એણીપરે શીખવી મિત્રને, આવ્યા દોય આવાસહો;	સુ.
કનકાવતી ઉઠી દીઓ, આસન મન ઉલ્લાસહો.	સુ. કુ. ૧૫
રમવા લાગ્યો સોગઠે, ગુણધરમા કુમારહો;	સુ.
ક્રિકણી આભેસા કરે, મતિસાગર તે વારહો.	સુ. કુ. ૧૬
કુણ થાનકથી એ જડી, પુછે વારોવારહો;	સુ.
તે થાનકને બતાવશું, એમ કહે ભરથારહો;	સુ. કુ. ૧૭
સારી પાસા ખેલીને, વાત કરી વીનોદહો;	સુ.
ચિત્રને સાથે લેધને, ગયા નીજ આશ્રમ મોદહો.	સુ. કુ. ૧૮
ખીજે દિન મધ્ય રાતનો, દાસી જણાવે કાલહો.	સુ.
ખમ્મજી આલો ઉતાવળાં, જઘએ જોવા ખ્યાલહો.	સુ. કુ. ૧૯
કનકાવતી તે સાંભળી. રસીયો થાન અનુપહો;	સુ.
કુમારે પણ આરોહીઓ, અદ્રશ્ય કરીને રૂપહો.	સુ. કુ. ૨૦
જઘને નાટીક માંડીઓ, વિધ્યાધર ભઠી આણહો;	સુ.
નખનંદે મતિ કળવી જાંઘર લીધું પાણહો.	સુ. કુ. ૨૧
ખોલ્યું પણ લાધ્યું નહીં, આભાં સઢને ધાપહો.	સુ.

હીંધું સવારે મિત્રને, દોયજણ સાધર આપહો;	સુ૦ કુ૦ ૨૨
વાત કરંતે બોલીયો, મતિસાગર શૂણ્ય મિત્રહો.	સુ૦
પ્રાણ સમાને ઉર ગયું, જાણ્યું બણીએ નિમિત્તહો.	સુ૦ કુ૦ ૨૩
હાસી સંગે મધ્ય રાતમાં, ગમ્મ દૂર રમવા કાજહો;	સુ૦
તીહાં જઈને ઉર પાડીયું, દીધી કીણે કે આજહો.	સુ૦ કુ૦ ૨૪
વાત એ કાષ્ઠક પ્રકારથી, જાણે છે ભરથાર હો;	સુ૦
ચિતિ કહે આપો કીંહાં, બોલો સત્ય લગારહો.	સુ૦ કુ૦ ૨૫
મિત્રને પાસે અપાવીયું, ફરી પૂછે નરપાળહો;	સુ૦
ઝખમચિજ્ય દસમી કહી, ત્રીજે ઉલ્લાસે ઢાળહો.	સુ૦ કુ૦ ૨૬

॥ દુહો. ॥

કૂણુ થાનીક એ પાડીયું, કૂણુ નર દીધું આજ,	
કનકાવતી કહે પીયુ કહો, મહેર કરીને રાજ.	૧
કુમર અણુ બોલ્યો રહ્યો, તરણી ચિંતા થાય;	
ડાબોદર ગાલે ધર્યો, બોમી નજર લગાય.	૨
કુમર કહેરે માનની, દિલગીર મત કર મન;	
અગની તપાવે આકરો, રંગ ધરે સોવન.	૩
હાસી વયણુ પ્રકાશીને, અખળા કરી પરસન,	
મિત્રને સાથે આવીયો, મહિપતિ પુત્ર સદન.	૪
મમનતણી વેળા જશે, ખેચર કરશે કોપ;	
આલો જઈએ શ્વામીની, આણુ થાશે લોપ.	૫

॥ ઠાળ ૧૧ મી ॥ દેશી ॥ વાત મ કાઢો હો વ્રતતણી.

હાસીનો બોલ કાને લહી, મુક્યો દીર્ઘ નિસાસરે;
સખીએ કામ વિખમ થયો, કહે મન કરીને ઉદાસરે.

જુઓ જુઓ નારી ચરિત્રને. ૧

અંબરે પંખી ચરણુ ગણે, કાષ્ઠ જળમાં મીન પાયરે;

પણ કાષ્ઠના ચરિત્રનો, પાર ન લીધો બચરે. જુઓ ૨

સમ દીધા તેણે આકરા, મુજ આજ્ઞા વીણુ નારરે;

ચરણુ પશુ શેવે નહી, જે મંગે તુજ ભરથારરે. જુઓ ૩

નિત્ય પ્રતે તુંહી આવજે, શતે કરી વિમાનરે;

ઝંઘડુ આજ્ઞુ વિધાવરે, તે મુજ ભવન પ્રાણરે. જુઓ ૪

શાવન વય પીતરા મંદે, પરણી એ વૃષ નંદરે;

- જાણે કોઇક પ્રકારથી, આંખણના સહુ હંદરે. જુઓ ૦ ૫
- રખે વક્ષમ હણે માણરો, પ્રીતમ દેખીને ખારેરે;
- કે અથવા મૂળને હણે, તે શંકા મન મારેરે. જુઓ ૦ ૬
- હું થઈ ભાગ્યની પાતળી, આંખે આંશ્રુને લાવેરે;
- દાસી કહે તમ ધર રહો, આણુનો દિન ભાવેરે. જુઓ ૦ ૭
- જાતું હું તિહાં એકલી, આપો કરીને વિમાનરે;
- ઉત્તર દેષશ એહવો, જેહથી વધશે માનરે. જુઓ ૦ ૮
- કનકાવતીએ કરી દીઓ, દાસી મધ્ય આરોહણે;
- અરૂં પી નાટીક દેખવા, જાવા મનહું મોહરે. જુઓ ૦ ૯
- કુમરે પણ આરોહીયો, ચાલ્યો ગગને આનંદરે;
- દેખે દેવને દેહરે, મળીયા ખેચર વૃંદરે. જુઓ ૦ ૧૦
- સનાત કરે જીન આગળે, તેહવે દાસી તે આવીરે;
- જીનવરને ચરણે નમી, ચોખે લાજે વધાવીરે. જુઓ ૦ ૧૧
- વેળા એવડી કેમ કરી, કનકાવતી નવી દીસેરે;
- કેમ ? લાવી નહીં તેહને, ખેચર કહે કરી રીસેરે. જુઓ ૦ ૧૨
- દાસીએ ઉત્તર વાળીયો, ખેચર ભરીયો દેસેરે;
- જીણુહર બાહીર લાવીયો, જાલી ચેડીને કેસેરે. જુઓ ૦ ૧૩
- છોડું નહીં હવે તુજને, સમરતું વહાલો દેવરે;
- પ્રથ જીણુંદ મને વાલહો, જે છે દેવનો દેવરે. જુઓ ૦ ૧૪
- મરણુ શરણુ ભૂવનમેં, નથી કોઇ રાખણુહારેરે;
- આરય સુત શરણો હજ્યો, શ્રીગુણધરમા કુમારેરે. જુઓ ૦ ૧૫
- હવે કહે આરજ સુત કીઓ, સઘળા ભૂપની સામેરે;
- માણરો શ્રામીનીષ વસ્યો, બીજે કોણુ તસ પાખેરે. જુઓ ૦ ૧૬
- દિનવચણુ નીજ નામને, સાંભળી ક્રોધ ભરાઈરે,
- રૂપ પ્રગટ અસી કરચહી, કુમર ગયો તીંહાં ધાધરે. જુઓ ૦ ૧૭
- પાપી નારને શું હણે ? તું યાને મુજ સામેરે;
- નીર ઉતાઈ હું નાદનો, ભાંયુ તુજ બળ હામોરે. જુઓ ૦ ૧૮
- વિદ્યાધર તવ બેલીયો, તું પણ વેરી છે મારેરે;
- ધર થકા ઉંહાં ભલે આવીયો, મરણુ આંચો દીસે તારેરે. જુઓ ૦ ૧૯
- સામાસામી તે દોયને, અતિ રોથ ભરાણુરે;
- ખેચર સુધુ યધ એકમના, મોટો યુધ્ધ સંકાણુરે. જુઓ ૦ ૨૦
- વિદ્યા હજ કરી મારીઓ, વિદ્યાધરનો ત્રાધરે;

તે દેખી ભય પામીયો, નમીયો કુમરને સાથરે. જુઓ ૦ ૨૧
 ગુણધરમાએ આસ્વાસીયા, ખેચર મન નવી ખીજ્યોરે;
 આવી એ વન દેહરે, જીનની ભક્તિ કરેજ્યોરે. જુઓ ૦ ૨૨
 અત્રાંતર ચરણે પડી, ત્રણ કન્યા તૃપ આળરે;
 ત્રીજે ઉઘાસે અગ્યારમી, ઋષભ વિજય કહી ઠાળરે. જુઓ ૦ ૨૩

॥ દુહાં. ॥

આળા એણીપરે ઉચરે, સ્વામી તુમ યળભૂર;
 વિકાધર પાપી હણ્યો, વિખય લતા અંકુર. ૧
 ઈણુ પાસેથી છોડીયાં, હરખ્યાં હવે અમ ચીત;
 કનકાવતી પણુ આવતી, ખેચરને ભય નિત. ૨
 ગુણધરગા પુછે તદા, તમે છો કેતી કન્ય;
 ત્રણ જીણીમાં એક તે, બોલી કરીલા વણ્ય, ૩
 ભરત ખેતરમાંહે વસે, સંખપૂરી અતિ વામ;
 દુર્લભરાયની દીકરી, કમળવતી મુજ નામ. ૪
 ખેચર ભેખે નવી ક્યો, માલ્યરો હજી વિવાહ;
 પરણે તો માંડે તને, સાથે પરણ્યો નાહ. ૫
 કુટી મતલથી અપહરી, લાવ્યો દુષ્ટ એરાંન;
 રસના ઝાલી માલ્યરી, બોલ્યો એહવી વાણુ. ૬
 દૈવ વિમાન રાતે કરી, આવે નિત્ય ઉમેદ;
 તો મેલું હું જીવતી ન કરું રસના છેદ. ૭
 જીવીત લોભે સમલીયા, આવું એ વન નિત્ય;
 સહુને એણે શીખ્યું, નારીક ગાવા ગીત. ૮
 દોય કન્યાને અપહરી, વાત બની મુજ રીત;
 પરણી નહીં એ આપડી, ખેચર પાળે પ્રીત. ૯
 રાગે રાગ ન નીપજે, કાપે વસીયો રાગ;
 વિકાધરને મારીઓ, મુખ થયું તુમ ભાગ્ય. ૧૦
 ધાત્રીશ નંદન સાંભળી, પ્રેખી નિજ નિજ ઠામ;
 એડી સજ્જાને ચઢી, દોય ધર આવ્યા તામ.

॥ કાળ ૧૨ મી ॥ દેશી ॥ વાલોજ વાય છે વાંસળીરે-

ગુણધરમા મન ચિંતવેરે, નારીયો ઠાસીઓ તેહ;

કુડને ક્ષેત્રની કાચળીરે, આપે દૂરગતી ગેહ. ધિક્ક ધિક્ક નારીના
નેહનેરે. ૧

- એક હશે એકરથું મળેરે, રાખે અવરસ્થું પ્રીત;
ચિત્ત ધરે બળી અવરનેરે, એ સતીની રીત. ધિ૦ ૨
- કનકાવતીએ મને છેતર્યોરે, આગળ દેઈ વિશ્વાસ;
ખેચર બોલને પાળવારે, પાડે જેમ મૃગ પાસ. ધિ૦ ૩
- સ્વયંવરા મંડપમાં ગયોરે, એ વરવાને કાળ;
દાસીને સાથે વરાવીયોરે, સંદેશો કહે સુણુ રાજ. ધિ૦ ૪
- તુને વડે પણુ સેવું નહીંરે, તે મન ઇચ્છતકાલ;
જે માને તો હું પ્રભાતમારે, નાણું ગળે વરમાળ. ધિ૦ ૫
- નારીના બોલથી જાણીઓરે, એણે જે રચીઓ દંભ;
તે શું સંભારે હવે વાતનેરે. શું એને દેઉં ઉપલંભ. ધિ૦ ૬
- ઓખધ વિતાયુ મંત્રનેરે, છાના એ સુખ દાતાર;
ગોરીતું ગુપ્ત પ્રકાશતોરે, લઘુતા આપ વિચાર. ધિ૦ ૭
- કુમરને દેખી કનકાવતીરે, પુછ્યું દાસીને એમ;
કંથ કીંહાંથી વિમાનમેરે, ત્યાં હકીકત બની કેમ. ધિ૦ ૮
- તેહ કહે વન આવીનેરે, ખેચર હણીઓ મહંત;
પૌરખ નાથની વાતનેરે, જાણીને મન હરખંત. ધિ૦ ૯
- નેહ બરી સૂતા સેજમારે; વિદ્યાખર લહુ ભ્રાત;
વેર સંભારીને આવીયોરે, નીશીએ કગવાને ધાત. ધિ૦ ૧૦
- કાપા કાંતે નિદ્રા થકીરે, ખેચરે લીધો કુમાર;
મધ્ય સમુદ્રે જઈ મેલીયોરે, છહાં જળનો નહીં પાર. ધિ૦ ૧૧
- કનકાવતીને અન્યે ધરીરે, ફલકહ જડીયો પાંણુ;
તટલહીઓ દિન સાતમારે, આયુષ્ય બળ મહેરાણુ. ધિ૦ ૧૨
- તટ એક તાપસ દેખીઓરે, લત્તા ઉડવ લેવાસ;
કુમર ત્યાં આવી કનકાવતીરે, દીઠી બેઠી પાસ. ધિ૦ ૧૩
- આજયકી દિન તીસરેરે, હમ ગયે વનહ વિશાળ;
તવ એહ નારીએ બાંધીયોરે, રણુજર એક ડાળ. ધિ૦ ૧૪
- પાસ ગળા મંહે પાડીઓરે, મરવા થઈ ઉજમાળ;
દેખી અનૈક બાને કરીરે, મેં છોડ્યો કરવાલ. ધિ૦ ૧૫
- આ કરખી હું લાવ્યો છહારે, મળશે એહનો ભરથાર;

માનપકી તે એ જાણીશું, કુણ જાણે કેની એ નાર. ધિ. ૧૬
 તાપસ વાણીને સાંભળીરે, કુમર કહે ગુણ ખાણ;
 મુજ પ્રીયાને દીધે તમેરે, સહજ જીવીત દાન. ધિ. ૧૭
 દંપતિ દેવના યોગીરે, મળીયાં તાપસને કામ;
 ફળ કેળાદી ભક્ષિ કરીરે, રાત રહ્યાં વિસરામ. ધિ. ૧૭
 ખેચર આવી વળી યામનીરે, નાંખ્યા સમુદ્ર મહાર;
 ફલહક સંગે કરી દંપતીરે, નીકળીયાં જળ ખાર. ધિ. ૧૮
 ગુણધરમા મન દિલગીર હુઆરે, હૈ હૈ કરમના ખેલ;
 પ્રેમગતિ ને સ્ત્રી ચરિત્રનેરે, મેધ કરે જગ રેલ. ધિ. ૨૦
 પિત નર્સદ ભંડારનોરે, વિધીનો જે પડીઓ આંક;
 કોઇ નવી જાણે સંસારગારે, કોણુ રાગ કોણુ રાંક. ધિ. ૨૧
 પ્રેમવસે પગ પગ આપદારે, ધિક ધિક વિખય વિકાર;
 રાગને દ્રેષે કરી પુરીયોરે, કુગતી ફળ દાતાર. ધિ. ૨૨
 છંદી પ્રમાદને તપ કંરે, મુકી પરીગ્રહ લોભ;
 કનકાવતી બાળે નાચનેરે, મન રાખે થીર થોભ. ધિ. ૨૩
 આખે અંગેથી જળ નીસર્યોરે, એવડો શો વિખવાદ;
 રંકપરે દુઃખને કાં ધરેરે, છો બળીયા નર આદ. ધિ. ૨૪
 ચિત્ત વૈરાગ્યને ધાવતોરે, સૂતે રચણી જંગત;
 ખેચર આવ્યો વળી વનમાંરે, દેખી નીધર ખેદંત. ધિ. ૨૫
 યુદ્ધ લાગ્યું તીંહાં દોયનેરે, વળે વજ્ર પ્રહાર;
 વીજ ઝમુકે જેમ વાદળીરે, તેમ અસી ચળકે અંધાર. ધિ. ૨૬
 ખીણુ એકમેં જોતે જીતોરે, અદ્યો ખેચરનો રાય;
 જા તુને મેલુ માઈ નહીરે, જીવ દયાને પસાય. ધિ. ૨૭
 ખેચર ખાંભીને તે ગયોરે, રચણી વીહાણી જામ;
 કુલપતિ પૂછીને ચાલીયારે, દોય આવ્યા કોઈક ગામ. ધિ. ૨૮
 નગર ઉદ્ધાને શૂરી પેખીયારે, ખટકાયા રખવાળ;
 ત્રીજે ઉલ્લાસે એ ખારગીરે, ઝખખવિજ્ય કહી ઢાળ. ધિ. ૨૯

॥ દુહો. ॥

ઉલ્લાટ આણી ચિત્તમાં, નગીઓ તેહ મુણીદ;
 કનકાવતી પણ ભાવથી, પ્રણમ્યાપદ ચરવીદ-
 જીવ ભવિક જાણી કરી, દીએ દેશના સાર;

જો સુખ ચાહે સારવતો, તો તું મોહ નિવાર. ૨

પરીમહ વિખયની લાલચે, દુઃખ સહે ધણું જંત;

મુનીવરે ધૂરથી દાખીઓ, મધુ બિદુ દ્રષ્ટંત; ૩

ગુણધરમા વટે નારને, સદ્ગુરુ મળીઓ સંગ;

અનુમત આપો હે પ્રિયા, ચારિત્ર સુમનરંગ. ૪

કનકાવતી રોતી કહે, યોવન લહેરે જય;

હમણાં નહીં આપું રજ, આગળ સમય વિચાર. ૫

॥ઢાળ ૧૩ મી॥ દેશી॥ ઉદયાપૂરરે પીજલો મંગાવ.

ગુણધરમા હવે તેહ ઉધાન, ધણુવારે મેલી ભોજન વિધ લેવા નગરમાં
આવીયો હોરાજ; એહવે કોઈ વને ગુણચંદ્ર નામ, ધણું રાજકુમા-
ર ૩૫ દેખી મનભાવીયો હોરાજ. હારે કાંઈ નીશ્ચણો ને ભૂપણ થીર
કરી ચીત નારી બહુ રંગી મને મત પાતળી હોરાજ. આંકણી. ૧

કનકાવતીને પુછે કુમાર, ધણું ભોળી તું કોણ છે કેમ વને એકલી હોરાજ;
પણ તું કોય દીસે રાયની બાળ, ધણું પરણીછે કે સહી કુંયરી તું વળી
હોરાજ. હાં. ના. ૨

સમર રૂપે જોઈ ઉપન્યો રોગ, ધણું કનકાવતી મન કુમરચું મોહી-
ઓ હોરાજ; મુજ પીયુ ગામમાં ગયો કાંઈ કામ, ધણું પણ તે છે
સંસાર ઉપર વિજેગીઓ હોરાજ. હાં. નાં ૩

તુજને છે માલ્ય રૂપનો પ્રેમ, ધણું તે મન જણ્યું મેં મુખડું વિ-
લોકને હોરાજ; કનકાવતી કહે પુરૂં તે ખંત, ધણું ગાહને વંચીને
આવીશ તુમ કને હોરાજ. હાં. નાં ૪

મારીઓરે વલ્લભ માલ્યરે કુંથ, ધણું ધડીધડી સાંભરે બાળેછે દેહડી
હોરાજ; તેમ તુમ સાથે રાખુ સ્નેહ, ધણું તુંહી પણ રાખેઝે રૂડીપરે
પ્રીતડી હોરાજ. હાં. નાં ૫

ઉતકરખે ગયો ધરે ગૂણચંદ, ધણું ગૂણુ ધરમા હવે જઈ જીવટે રમે
હોરાજ; જીતીયા દ્રવ્યના મંડક કોધ, ધણું વનગાંહે લાવીને જમે દો-
યતીણુ સમે હોરાજ. હાં. નાં ૬

અઘોમુખ કરી રહી ચિંતાએ નાર, ધણું દેખીને મનમાં કુમરે
વિચારીઓ હોરાજ; ગળીયો દીસે કોઈ પર નર સંગ, ધણું ઉઠીકુમર
જીએ વનકુંજુ જરીઓ હોરાજ. હાં. નાં ૭

તવ નર એક કહે કુમરને એમ, ધણું હજી લગે વનમાં છે રાજકુમા-

રીઓ હોરાજ; ગુણધરમા ખ્યાહે કુણુ નૃપનંદ, ધણું ગુણચંદ્ર ના-
મારે પુરુષ ઉચારીઓ હોરાજ. હાં. નાં ૮

નવયોવના એક નારની સાથ, ધણું વાતોને કરવાને મનડો લગારીઓ
હોરાજ; હું ગયો આગળ લેઈ તસ આણુ, ધણું તમને પુછું છે કે
મહોલે પધારીઓ હોરાજ. હાં. નાં ૯

ઉત્તરદેધને કરીઓ વિદાય, ધણું ચારીત્ર લેવા કુગર ધણું રાચીઓ
હોરાજ; સમીપ ગામે ગયો મામાને ઘેર, ધણું પાછો આવી વૃત
સર કને જાચીઓ હોરાજ. હાં. નાં ૧૦

સંયમ લેધ ભણ્યો અંગ ઇચ્ચાર, ધણું ઉચ્ચવિહારે તપદ્ધઃકંકર આદ્યો
હોરાજ; આઠ કરમ દળ કરી ચકચૂર, ધણું ગુણધરમા મુની શિવ-
પદને પયો હોરાજ. હાં. નાં ૧૧

તે કનકાવતી ચંચળ ચીત, ધણું મામાના ધરચકી એક દિન નીકળી
હોરાજ; પૂરવ કીધ સંકેત વિચાર, ધણું ગુણચંદ્ર કુમર ને આવીને
તે મળી હોરાજ. હાં. નાં ૧૨

પટરાણી પદ થાપી તે રાય, ધણું શોડયે ભોજન માંહે ઝેરને આપી-
યો હોરાજ; વીખ વાલણુ કરે અનેક ઉપાય, ધણું પણ નવી વળીયો
તે અંગે વ્યાપીઓ હોરાજ. હાં. નાં ૧૩

કાલ સમય લહી મરણુ અસાધ, ધણું રૈદ્ર ધ્યાને શું નરક ચોથી ગઈહો.
નરકથી નીકળી ભમશે સંસાર, ધણું વિષય લાલચથી દૂર ગત થઇ હો.
તિમતુમેનવી કરો મનલક્ષ્યાય. ધણું વિધ્ધા ધરપરે દ્વઃખને પાવર્યોહો.
કનકાવતી ગઈ નરક મઝાર, ધણું તેમ પરભવપણ કુગતિજાએ જાવર્યો.
બાત શાળી હવે બોલીયોરાય, ધણું મુજ મન ઉપર તુમે સાચી કહી હો.
ત્રીજા ઉલ્લાસની તેરમી ઢાળ. ધ ઋખલવિજય ભણી મનમાંહે ગહીગહીરે

॥ દુહો. ॥

ભરતેશર જંગાધરે, વસીયો વરસ હજાર;
પણુ આરીસા ભૂવનમેં, કેવળ લલ્લો ભવપાર. ૧

અખળા નામ છે એહનું, સખળાં માન મરોડ;
ઈંદ્ર ચંદ્ર આદે ધણાં, ખડા રથા કરજોડ. ૨

પરદારાને કારણે, ફરે તમે દિવસને રાત;
મુજ આગળ હાપણુ કહો, રૂડી શિયળની વાત. ૩
સચીવો જાણું તુમ તણા, છાના સકળ ચરિત્ર;

આપણું મયણું કરી કોપીયો, ધાત્રીશ કેના મિત્ર. ૪

મોટા મંત્રિ ચિતવે, મે શ્રુભ વંચ્યું રાય;

સામું તે અવળું થયું, સુગી વાનર ને ન્યાય. ૫

તથા મંત્રી ચોયા બણી, છાનેથી કરી સાન;

રાજ આપણુ વશ થશે, વાળો વચન પ્રમાણ. ૬

વચ્છે સભા મહીં આપણો, લીધો બુદ્ધિએ માન;

આપણુ અવસર આવીયો, તે મત ભુલો સુખણ. ૭

અવસર દેખી ચાલીયે, જેમ રીઝતો રાય;

કીડીએ કુંજર ગળ્યો, તોપણ ના ન કહાય. ૮

અન્યોઅન્ય આલોચીને, રાજને કહે ચાર;

વચ્છ કુમર જીવ્યા છતાં, ન મળે તુમને નાર. ૯

તે માટે અમે ચિંતવ્યો, કરો તસ મરણ ઉપાય;

સિદ્ધ સામેત ઘણું આકરો, તેલથી કાગ એ થાય. ૧૦

ભૂપ તેડાવી તેહને, દાખ્યો મકળ બિચાર;

તે પણ સાંભળીને કહે, માંડે કોઈક પ્રકાર. ૧૧

ઉઠ્યા જાવા ધર સહુ, મંત્રિ પ્રણમી ભૂપ;

રાત ગછને પ્રહ થયો, ઉગ્યો સુરજ અતુપ. ૧૨

* છત્રિશ રાજ કુળી વળી, પર ખદ મળી એકત્ર;

ખેટો સીંહાસન ભૂપતિ, રાજત ચાંમર છત્ર. ૧૩

પહેરી વેશ સોદામણો, તેહ સભાહ મોઝાર;

વચ્છ કુમર પણ આવીને, રાયને કીધ જુદાર. ૧૪

ખેટો જઈ સીંહાસને, દેખી સીંહ સામેત;

* ૧ સૂર્ય વંશ. ૨. શોભવંશ ૩ યાદવ વંશ ૪ કદંબ વંશ
૫ પરમાર વંશ ૬ ઈક્વાકુ વંશ. ૭ ગાહમાનવંશ ૮ ચૈાલુક્ય વંશ
૯ મૌરીકવંશ ૧૦ સૈંધારવંશ ૧૧ સિંધવંશ ૧૨ હિંદકવંશ ૧૩ ચૌ-
પોતુકવંશ. ૧૪ પ્રતિહારવંશ. ૧૫ લુકુકવંશ. ૧૬ રાષ્ટ્રકુટવંશ. ૧૭
શકવંશ. ૧૮ કર્દકવંશ. ૧૯ કર્દપાળવંશ. બંદીલવંશ. ૨૧ ખીંદકવંશ.
૨૨ ગોહીલવંશ. ૨૩ ગોહીલપૂત્રવંશ. ૨૪ પોતીકવંશ ૨૫ મંકુયાણુ-
વંશ ૨૬ ધામપાલ વંશ. ૨૭ રાજપાલવંશ ૨૮ અતંગવંશ ૨૯ ની-
કુંભવંશ ૩૦ દહાકરવંશ ૩૧ કેલાતુરવંશ ૩૨ દાહીકવંશ ૩૩ દુણુવવંશ
૩૪ હરીતવંશ ૩૫ ડોડવંશ ૩૬ મારવવંશ.

(યેહ છત્રિસ રાજકુલિકા નામ લિખ્યા હૈ)

આતે જો ઉઠે સભા, તો દેહે શિક્ષ આપત. ૧૫

એમ કરતે ઉઠી સભા, લોક વેરાણું જમ;
તવ સિંહ છોતરી વચ્છને, વીંટી વળીઓ તામ. ૧૬

હણ્યો સિંહ સામેંતને, એક પાડુને પ્રહાર;
કુમર આળ્યો મલકતો, નિજ નારી આઘાર. ૧૭

ખીજે દિન પણ પરખદા, મળીયા જન સામેંત;
શેઠ સેનાપતિ મંત્રવી, વચ્છ ભૂપત ઉલસંત. ૧૮

પાઠાળ ૧૪ મી પાઠેશી પા મૃતકારજ કરી રાયનારે.

જીતારી બોલ્યો તદારે, સાંભળજ્યો સામેંત;

દુધ જોઈ એ વાધણુ તણુંરે, કામ પડ્યું છે મહંત;
સનેહા સાંભળારે, સાંભળીને કરો કામ હવે ચાલે નહીરે. આંકણી. ૧

તે લેવાને કારણેરે, કહો તે જાશે કુણ;
ખીડું છબો એ માલ્યરેરે, જોડ ખાતાંહો લુણ. સનેહા. ૨

એણી પરે ભૂપતીએ કહ્યુંરે, સકળ સભાને વચન.
પણુ ગ્રહેવા ખીડાં બણીરે, કોઈ ન આપે તન. સનેહા. ૩

સનમુખ બાળીને રહ્યો રે, મૌન કરી જન તેહ;
મરણુતણી ખીડે કરીરે, કાયર કંપે દેહ. સનેહા. ૪

તવ કરજોડીને કહેરે, મોટો એક સામેંત;
શ્રામી જે બાપો વારનારે, તેતો વિકટછે અત્યંત. સનેહા. ૫

શરણે ગન સેજઝેરે, ખીડું ગ્રહ્યાનું રાય;
તેતો સગત વચ્છરાજનીરે, જોડથી કામ એ થાય. સનેહા. ૬

ખીડું આપો તેહનેરે, એ ખેડો તુમ પાસ;
વાધીણુ દેખીને ખીડુંરે, ખીજા કાયર દાસ. સનેહા. ૭

એણી પરે કુમતી મંત્રીએરે, નૃપને વિનતી કીધ;
સાંભળી હરણ્યો મદિપતિરે, તેબણી નજરને દીધ. સનેહા. ૮

રાય કહે વચ્છરાજનેરે, ખીડું ગ્રહો તુમે એહ;
વાધીણુ લાવો જીવતીરે, દુધને કારણ તેહ. સનેહા. ૯

માનશું મજરો તમતણોરે, જીવીત સુધી ઉછાંહે;
વચ્છકુમર શ્રવણે શણીરે, ચિંતે હેયડા માંહે. સનેહા, ૧૦

એ કુખુધી સચીવનારે, કીધાં સરવે કાજ;
હવે નાકારો જો કરેરે, તો ન રહે મુજ લાજ. સનેહા. ૧૧

વચ્છકુમર આલોચીનેરે, ઉઠ્યો ચપળચું તામ;
કહે આપો મને પાનનેરે, દુધ ને લાવું શ્યામ. સનેહા. ૧૨

નરપતિ આવી બોલીયોરે, વચ્છકુમર શાઆશ;

પ્રણમી આલ્યો પંથમેરે, આલ્યો નીજ આવસ. સનેહા. ૧૩

ઉદાસી ગન દેખીનેરે, બોલી બેચરી નાર;
શી ચિંતા છે? નાથજી રે, વાધીણુ દુધની સાર; સનેહા. ૧૪

કહે કુમર કેમ જાણીઓરે, રાય તણો આદેશ;
બાળો તે મુજને ખરેરે, નારો છિયળ ગુણ વેશ. સનેહા. ૧૫

વ્યંતર દેવ પ્રયોગથીરે, જનણું વાતનું મુળ;
બૂપત તેડી ધરે ક્યુરે, દગ્ગે ચોળા શ્રુળ. સનેહા. ૧૬

તયઃ-કાકેશૌચંધુત કારેણ મન્યં; કિલ્લંધૈર્ય મધેપ તત્ત્વચિંતા;

મર્પેક્ષાંતિ સ્ત્રીષ્ઠકાંમાયશાંતી, રાજામંત્રિનદૃષ્ટશ્કર્તવા. ૧

પણ ચિંતા કાંઈ મત કરોરે, ગણો મુખરેરે તેજ;
અમે કહીએ તે સાંભળોરે એતા કામ છે સેજ. સનેહા. ૧૭

શ્રી શ્રી કુમર વચ્છગજનેરે, રાસને ત્રીજે ઉલ્લાસ;
ઢાળ એ ચાંદની રમડીરે, ઝગમગ કહે ગુણગસ સનેહા. ૧૮

II દુહા. II

દેવત અશ્વ ઉપર ચઢી, બીમાટવીએ જાય;
દેખી તુરંગમ આવશે, દેવ સખી અમ ગાય. ૧

કહેજ્યો તસ મુખ આવળે, કરશે વાધણુ રૂપ;
દૂધે ઝરતી થણુ પ્રતો, આણી સુંપજ્યો ભુપ. ૨

II ઢાળ ૧૫ મી II દેશી II પશ્ચોતર પુછે પીનારે.

બેચગી મુખથી સાંજળીરે, કુમર થયો અસવાર;

આલ્યો ઘડેવા દુધને, વાધણુ તીણુ મારરે.
વચ્છ પ્રસંસીએ, પુન્ય જળીઓ તેહરે પુન્યને કીછએ. આંકણી ૧

પહોંચ્યો બીમારણુમારે, રાગકુમર અભીગમ;
તુરંગ દીઠો બેનતોરે, ઓળખ્યો વ્યંતરી તાગરે. વચ્છ૦ ૨

દોડી આવી સનમુખેરે, પુછે કુમરને તેહ;
શું કારણુ તમે આવીયારે, બીમારણુએ એહરે; વચ્છ૦ ૩

વચ્છકુમરે તવ દાખીઓરે, મુળ થકી અધિકાર.
સાંભળી વાતને વ્યંતરીરે, વાધીણુ થઈ મનોહારરે. વચ્છ૦ ૪

થણુ ઝરતાં દૂધે થકીરે, કુમરે ઝાલીરે કાન;
લાલ્યો પરખદને વએરે, દેખી રાય મુખ મ્હાંનરે. વચ્છ૦ ૫

કહે કુમર ઝો લાનીયોરે, વાધીણુ દોવોરે દાય;
એમ કહી મુક્યો કાનનેરે, આવી સનમુખ રાયરે. વચ્છ૦ ૬

કાપી બોલી ચિત્રીકારે, સહુ પરખદ નર માંલ્ય;	
કોને બક્ષણુ કંઈ હવેરે, બોલો જન મુખ આંહારે.	વચ્છ૦ ૭
એ મતિદાયક મંત્રીનોરે કહો તો કંઈ એક આસ;	
કે છતારી રાયનોરે કંઈ એક કવલ અમાસરે.	વચ્છ૦ ૮
વ્યાઘ્રી વયણે થર હર્ષારે, મંત્રાને વળી રાય;	
પરખદ લોક તે સાંભળીરે, દશોદીશ નાઠા જાયરે,	વચ્છ૦ ૯
નરપતિ કહું કુમારનેરે, એ નવી પાપ નીપાય;	
સાહેબ પહોંચ્યું દુધનેરે, જાસ એ વાઘીણુ ભાયરે.	વચ્છ૦ ૧૦
મુજને હજુશે પરજનારે, જોલ્યો દિન વચન;	
કુમરે પણ પાછો અંહારે, જઠ વ્યાઘ્રીનો કનરે.	વચ્છ૦ ૧૧
લાવ્યો નીજ ઘરે તેહનેરે, દેતો ખલુલોરે માન;	
સહુને મળી ખીણુ એકમારે, આવી પોતાને સ્થાનરે.	વચ્છ૦ ૧૨
વચ્છ પ્રીયા હરખે ઘણુંરે, રાગ દિલગીર થાય;	
મુકે મુખ નીસાસનેરે, હવે કુણુ કરશું ઉપાયરે.	વચ્છ૦ ૧૩
તવ ગચ્છ નાયક દિનમણીરે, સોદમ પરંપર પાટ;	
વિન્યાણુંદ સુરીશ્વરે, પાસક ચરણની વાટરે.	વચ્છ૦ ૧૪
સારદ ચંદ તણી પરેરે, વાયક પદનારે ઇશ;	
ઋધિવિજય ગુણુ સેહારે, તસપટ પ્રગટ દીસરે.	વચ્છ૦ ૧૫
હુઅરવિજય દીપક સમારે, જૈનજ્ઞાન ભંડાર;	
તેહને પાટે છાજતારે, નગીએ ચરણુ ગુણુ ધારે.	વચ્છ૦ ૧૬
તાસ શિષ્ય કિરીયા નીવારે, ત્રેગવિજય મનોદાર;	
રામવિજય તસ પાટવીરે, ઋખભાવિજય વિજયકારરે.	વચ્છ૦ ૧૭
શ્રી શ્રી કુમર વચ્છરાજનેરે, રાસને ત્રીજે ઉક્તાસ;	
દાળ પંદરમી એ કહીરે, શૂણુતાં સમકિત વાસરે.	વચ્છ૦ ૧૮

વચ્છકુમરનો રુઢોરાસ, પંદરઢાલે તૃતિય હલાશ;

જમ જેમ વાત કરુ પરકાશ, તેમતેમ આપે અધિક મીઠાશ.

इती वच्छराज चरित्रे पूजाधिकारे प्राकृत प्रबंध

व्यंतरी दुःखहरन ॥१॥ मातृद्वय पटार्पण ॥२॥ राजा

ग्रहे निमंत्रण ॥३॥ व्याघ्रि दुग्ध आनयन ॥४॥ ए-

भी चतुर्भी कलावृतो तृतीय प्रस्ताव संपूर्णम् :

॥ દુહો. ॥

- સિદ્ધારથ ત્રીસલાતણો, નંદન ગૂણુ ગંભીર;
સાસનપતિ ચોવીસમો, જન પ્રણમું મહાવીર. ૧
- સિંધુ નિવાસી ગૂણુ ઘણા, મુખથી કેમ કહેવાય;
ખીર સમુદ્ર જળશું ભર્યો, બિંદુ કેમ ગણાય. ૨
- બ્યોમ અસંખ્ય પ્રદેશ છે, ગૂણુ છે તાસ અનંત;
એક પરદેશમાં સાદીળો, અગર લઘુ ગુણુવંત. ૩
- લોક પ્રમાણે અલોકમે, વાસે ખંડ અનંત;
આતમ એક પ્રદેશમે, છે શકિત ભગવંત. ૪
- નમીએ વળી અગ્નિહરી, સરસ્વતિ કવિજન માય;
વચ્છ તણા ગુણુ ગાયવા, પૂરે મન આભિપ્રાય. ૫
- ગદિપતિને મંત્રી મળી, કીયો કપટ વીચાર;
ખોલતો જળ લેવા ભણી, મોકલ્યો વચ્છકુમાર. ૬
- રાજસભા માંહે આવીને, ખેઠો ચામર ઢલેત;
તવ જીતારી ઈણી પરે, વચ્છકુમારને વદેત. ૭
- આખધ કરવા માંડીઓ, શરીર નિરોગી કાજ;
જળતર વાણી ખોલતું, આણી આપો રાજ. ૮
- નૃપ નંદન પૂછે તદા, તે જળ છે કુણુ દાણુ;
મંત્રિ કહે તમે સાંભળો, વંધ્યાચળ જે રાવ. ૯
- દોય પરવતને અંતરે, ખોલ્યા જળનો કુપ;
નેત્રપૂટ પરે દોય મીઝે, નિરંતર તે ભૂપ. ૧૦

॥ ઢાળ ૧ શી ॥ દેશી ॥ હોસાહેબ ખાહુજનેશ્વર વિનતી.

- હોલાલ કુમર હવે જળ લેવા ચાલીયો, આવીયો નિજ આવાસ હો;
હોં ગીલાણુ કુમર મુળ દેખીને, ખોલાવે નારીઓ તાસહો. હોં ૧
- હોં શી ચિંતા તમે જળની કરો, રાખીને હૈયડે હામહો;
હોં તમે ધર તેડ્યા જે ભૂપતિ, એ મુળ લાગ્યાં શ્વામહો. હોં ૨
- હોં વંધ્યાચળે શકુનીકા રૂપ ધરી, દેવી છે એની મુગ્ધહો;
હોં તુરંગ સૂર ઉપર એસીને, જાઓ જળ દેશે તુજહો. હોં ૩
- હોં કુમર અસખીઠે આરહીઓ, ખડગ અમુલક લેયહો;
હોં દારણુ વનમાંહે એકલો, ગયો મન ધીરજ ધરેયહો. હોં ૪
- હોં દોય ગિરીવર સમીપે આવીયો, ખીણુ એકવાર મઝારહો;

- હોં તુરંગમ એનનો ઝોળખી, શકુનીકા રૂપ તિવારહો. હોં ૫
 હોં વ્યંતરી આવી કુમરને એમ બણે, કેમ પદ ધરીયા વનહો;
 હોં કુમર કહે જાગને કારણે, વ્યંતરી થઈ પરસનહો. હોં ૬
 હોં તુંખી ભરી કુમરને આપીયું, વચ્છ તે જળ સમાદાયહો;
 હોં ફરી નિજ નગરે આવીયો, મુક્યું સભા માંહે જાયહો. હોં ૭
 હોં તીંહાં મંભ વાણુને ઉચરે, કહોતો ભખું એહ રાયહો;
 હોં મંત્રીશ્વર ચાર જે પાપીયા, તેહને ભખુ જઈ ધાયહો. હોં ૮
 હોં જોવાને મળ્યા પરખદ જના, વિરમય પામ્યા સર્વહો;
 હોં ભયંકર સ્વર જળ સાંભળી, રાય મંત્રીએ મૂક્યા ગર્વહો. હોં ૯
 હોં ભૂપતિ કહે પહોંચ્યુ વારને, લેછ મળેવો અન્ય ઠાયહો;
 હોં કુમર પાણુ તુંખી જળ ભરી, લેછને નિજ ઘર આયહો. હોં ૧૦
 હોં સકળ જન મન માંહે ચેતીયા, કરે વચ્છ મરણુ ઉપાયહો;
 હોં સભાને વેરાળીને જન ગયા, મહોંતે આવ્યો રાયહો. હોં ૧૧
 હોં તેડાવ્યા મંત્રી ચારને, આવ્યા તે અવસર જોયહો;
 હોં ભૂપતિ કહે જળ પાણુ લાવીયો, એહને અસાધન કોયહો. હોં ૧૨
 હોં પ્યારી ન વિસરે પ્રાણુથી, કાગાતુર મન થાયહો;
 હોં તુમે જળ મુદ્ધિને કેળવી, મેળવો રચીને ઉપાયહો. હોં ૧૩
 હોં હું માનીશ જાહુ ઉપગારને, નહીં થાવું ગૂણુનો ચોરહો;
 હોં જીવીત લગે ગૂણુ નહીં વીસર, અહનીશ રાખીશ હોરહો. હોં ૧૪
 હોં શ્રી વચ્છકુમરના રાસની, ઢાળ એ ચોથે ઉલ્લાસ હો;
 હોં રૂડીપરે ઝખમવિજ્ય કહી, પહેલી ભવિયણુ ખાસહો. હોં ૧૫

॥ દુહો, ॥

- તવ ચારે મંત્રીશ્વર, નીશૂણી ભૂપ વચ્છ;
 વચ્છકુમરને મારવા, આલોચે દેષ તત્ત. ૧
 મોટો મંત્રી જોલીયો, લાધ્યો એક ઉપાય;
 જમરાજ ઘર મોકલો, ફરી પાછો નવ આય. ૨
 રાય સુતાશ્રી સુંદરી, તાસ વિવાહમી ખેણુ;
 અવર પ્રસંસે એ બલો, દોષ ન માયે કેણુ. ૩
 નિશ્ચય વાત ફરી મને, વિનવીઓ જઈ રાય;
 જે મન ઈચ્છો મારવા, તો કરો એમ ઉપાય. ૪

એતો કામ અમારું સધારવારે, તુમવીણુ દુભે દેખું ન કાયરે,
સામંતાદિક મળીયાંછે સહુ સ્વાર્થારે, ચાકર અછીરા તું જોયરે. સાં. ૧૫
વિવાહ આચ્છવ ઉપરે લાવજ્યોરે, વહેંધા તેડીને જમરાણુરે;
કહેજ્યો હવે તુમવીણુ ચાલે નહીંરે, ઘણે ઘણે વાને દષ્ટ આદરમાનરે સાં.
વચ્છકુમર એમ સાંભળીને ચીંતવેરે, કહ્યું ના કરું તો ન રહે લાજરે;
મન આલોચી ઉઠી કર ધર્યોરે, આપો સાંજળ પાન સગાર કાજરે. સાં.
રાયને પ્રણમી બીડું લીધું હાથમારે, દેખી પ્રજા વિનવે નાયરે;
એછે બાળકરૂપે કર્ગને રંગરે, તે ઉગારો નેડીએ હાયરે. સાં. ૧૮
પરદેશી એ આવ્યો તુમચો પ્રાણુજોરે, વળી છે મરીઆઈ એ ભાણુજરે;
જઈ પરદેશે લાજ્યો અગર દેવનારે, પરકપગારી ઉપર રાખે હેજરે. સાં.
ધર તેડીને બોજન દીધો ભાવતોરે, રામને તો કાગ હોવં સાનરે;
પ્રજા કહેછે કડળા આણે ચીતમેરે, વચ્છને આપો સ્વીતદાનરે સાં.
યમને ધેર જનવાને પાન ન આપીંગરે, તે ફરી આપો બીજે જશે કાયરે;
શ્રીવચ્છરાજને રામે ચોથા ઉદવાસનીરે, ઋણબકહેછે દુહાળાએહોયરે. સાં.

॥ દુહા ॥

રાજા કોપે ધમધમ્યો, નેત્ર થયાં અતિ લાલ;	
લોક ઉપર ધુરંડી કરી, નંજે પડીયો કાલ.	૧
રહો આજુબોડી પરજતે, તમે નવી સગબે કાંય;	
તવ પગ તે ચૂપ રહી, વચ્છકુમર ધર જાય.	૨
રાય છતારી મુજને, આપ્યો યમનો પાન;	
મેં પણુ લીધો બાજચી, સાંભળ નારી વાણુ.	૩
શા કહે તમે કેમ કર લીધો, બીજા તેહ કરંત;	
એ કારણુ તુમ મૃત્યુના, રાય કરે છે કંથ.	૪
આપણુ પ્રભુ છે પાધરો, તો શું કરશે રાય;	
ગોલી ખેચરીઓ તોહાં, યક્ષતણે સમીપાય.	૫

॥ ઢાળ ૩ ૭ ॥ દેશી ॥ લાલ લાલ જેસી તેરી અંખી-
યારે જેસી ઝલતી મસાલ.

રતનચૂલા મદનચૂલારે, દોય ખેચરી નાર;
યક્ષને આગળ વિનવે, અમને તુમચો આધાર.
મહેર કરો અમ ઉપરે કહ્યું હાગીને પાય. મહેર-આંકણી, ૧.

- પિયુ અમારો ભોળીયોરે, નવિ સમજે લગાર;
ભૂપે આદેશને આપીયો, જાવા યમને દાર. મહેર૦ ૨
- યમને ધરે જે મોકલ્યોરે, ફરી નાવે સંસાર;
રાજને મંત્રી પાપીયાં, કરે મરાણ વિચાર. મહેર૦ ૩
- વાર હવે નહીં દેવતારે, ધરે પિયુનું સ્વરૂપ;
સકળ સભા સામે જઈ, કરો બાળે જે ભૂપ. મહેર૦ ૪
- એહનું શાળી અસ દેવતારે, કર્યું તદ્દ પ્રતિરૂપ;
આ-યો જન સહુ દેખતે, બોલે વચન અનૂપ. મહેર૦ ૫
- કહો શું કહાવો કીનાશનેરે, થયાં જતાંને ત્યાર;
ભૂપ શાળી હરખ્યો ઘણું, હજમે સચીવતે ચાર. મહેર૦ ૬
- કહું એ માસને આંતરેરે, વહેલા આવજ્યો જાય;
ધણે ધણે માને લાવજ્યો, તેડીને યગરાય. મહેર૦ ૭
- ચિત્તામે અગ્નિ સંધુકીઓરે, ઘુઈ દારણ બાલ;
યમરાના ટોલાસગી, ધગધગ મર વિકરાલ. મહેર૦ ૮
- વચ્છ આવ્યો ચિતા કંતેરે, પહેરી વસ્ત્ર વિશાળ;
અંગે આભુષણ શોભતાં, જે તે મનુષ્યની માલ. મહેર૦ ૯
- યક્ષને દેવે જે કર્યુરે, વચ્છ સદ્ર સ્વરૂપ;
નૃપ જન આદે દેખતે, એટો ચિતામે ભૂપ. મહેર૦ ૧૦
- વચ્છ દેખે બળતો જનારે, થયાં સહુ દિલગીર;
હાલ કરતે માનવો રૂબ માલ વડવીર. મહેર૦ ૧૧
- કાયા હોમી તે બાલમાંરે, હરખે રાજ અપાર;
નગરી જન રોવે ઘણું, આંખે આંશુની ધાર. મહેર૦ ૧૨
- વેઠીયરૂપે દેવતારે, દેખે વચ્છને ત્યાંહ;
કરમો રૂપ કરી બાળીયો, તે તો ખીણ એક માંહ. મહેર૦ ૧૩
- હાર થયો જનમન લહેરે, કરે માંહોરે માંહ;
થયો અકરાકર એ પૂરે, ન ધટે રહેવું તે આંહ. મહેર૦ ૧૪
- હારી ચિત્તા જળે ભસ્મનેરે, નાખી મંત્રિને રાય;
હરખે બીહી નહીં પાપથી, તેહને કશ લે સાય. મહેર૦ ૧૫
- જન કહે શું લેઈ જાયછેરે, કરી એવડો પાવ;
અમરપટો તો કો નહીં, મરવું રાણા ને રાવ. મહેર૦ ૧૬
- વળીયા સહુ જન ધર બણીરે, મુખે અંગુલી દેય;

જીવ દયાના રાગીયા, વચ્છતાણું દુઃખ લેય.	મહેર૦ ૧૭
સુલ્લભ બોધી પોશા કરેરે, ધરે કેઇ ઉપવાસ;	
ધ્યાન ધરે સઝાયનાં, સામાયક ગુણુ રાસ.	મહેર૦ ૧૮
ક્રિંકર દેવે મયા કરીરે, રલ્હો કુમર તે ગેહ;	
સુખ વિલસે ઘર અંદરે, ત્રણુ નારીશું નેહ.	મહેર૦ ૧૯
દેશ વિદેશ મુખે ચલીરે, વચ્છ વાતની વેલ;	
શ્રુણ અશ્રુભ દોષ વિરતરે, જ્યમ જળમાંહેતેલ.	મહેર૦ ૨૦
શ્રી શ્રી કુમર વચ્છરાજનેરે, રાસે ચોથે ઉલ્લાસ;	
ઝખબાવિન્યજીએ કહી, ઢાળ એ ત્રીજી ખાસ	મહેર૦ ૨૧

॥ દુહા ॥

મહેલમાં આવી ગદિપતિ, પડીયો આરત ધ્યાન,	
વચ્છકુમરની સુંદરી, મળશે રૂપનિધાન.	૧
માળવદેશ મુગટમણી, એક લખ બાણું હળાર;	
ગામ ઉગેણી રાજ્યો, દ્રવ્ય ઘણો બંડાર.	૨
દેવ સજ્યામેં પોઢવું, ધડ મઠ નીપુણુ આવાસ;	
પરમેશ્વર મુજ મેળવ્યો, સો નામે સુવાસ-	૩
રાય કહે મંત્રિ પ્રત્યે, લેઈ આવો વચ્છ નાર;	
હવે વિલંબ ન કીજીએ, ઈચ્છિત બન્યો પ્રકાર.	૪
નાથ પ્રજા તુમ ઉપરે, થોડી રહી છે રહિત;	
ઉતાવળથી વિપેશતા, લેશે તેવી રહિત.	૫
વિનયના ઘરમાં ગૂણુ વરયા, ગૂણુ અનુરાગી લોક.	
અને અનુરકિત સહાયથી, લક્ષ્મી લીલા થોક.	૭
તે માટે પડ્યો તમે, બે વીતે એક માસ;	
તો લાવું હું શુભથી, કારજ હોય વિસાર.	૭
છણુવીધ મંત્રી વારતે, કહેતા વાત વિચાર;	
કાંમાંધે નૃપે વચ્છ ધરે, પેખ્યા સચીવ તે ચાર.	૮
મંત્રિ આવ્યા દેખીને, પતનીએ કરી લાજ;	
એક જઈ ધર બંધતરે, વાત શ્રણુવી રાજ.	૯

॥ ઢાળ ૪ થી ॥ દેશી ॥ કોઇલો પરવત ધુધલોરે લોલ.

રાજકુમર વચ્છ સાંભળી હોલાલ, દેવ આસુપણુ ચંગહો. રંગીલા લાલ.

દીધ્યાંખર બહુ મુલનાં હોલાલ, પહેરી શોહાવે અંગહો. રંગીલાલાલ. વાત
 પ્રકાશું પુન્ય હોલાલ. પૂન્યે વંછીત પામહો. રંગીલાલાલ. પુન્યે વેરી આં-
 ધળી હોલાલ. પુન્યે દેવવશ થાયહો. રંગીલાલાલ. વાત. ૧
 વ્યંતર દેવે ગયા કરી હોલાલ, કિંકર રૂપ હમેદહો. રંગીલાલાલ
 આતો આવી ખટો રહ્યા હોલાલ, કૂમર ચખ્યો કુમેદહો. રં. વાત. ૨
 વૈકીયરૂપે ચર દોડતો હોલાલ, આવ્યો નગરી બનરહો. રંગીલાલાલ
 વહેપારી તે દેખીને હોલાલ, ચિત ચમક્યા તેણી વારહો. રં. વાત. ૩
 પૂન્ય વખાણે વાણીયા હોલાલ, મુકા નીજ વહેપાર હો. રંગીલાલ
 રાજ સમા માંહે પદ ધરે હોલાલ, રૂપે અમર આવતારહો. રં. વા. ૪
 ભૂપને નમીઓ પરખદા હોલાલ, ભોક કરે જુદારહો. રંગીલાલાલ;
 મળીયા બહુ પસારીને હોલાલ, કૌતક પામે પારહો. રંગીલા. વાત. ૫
 ચમને ધર જઈ આવીયો હોલાલ, ચાલો શણીએ વિચારહો. રંગી
 લોક ખલક જોવા ગળ્યા હોલાલ, રાજને દરબારહો. રંગી. વાત. ૬
 નગરી જન સહુ હરખીયા હોલાલ, દેખી વચ્ચ દેદારહો. રંગીલાલાલ
 પણ નૃપને દુઃખ લાગીયો હોલાલ, જેમ ચાંદીએ ધરે ખારહો. રં. વા. ૭
 હૈ હૈ એ બાળ્યો હતો હોલાલ, જળમાં નાંખી છારહો. રંગીલાલાલ
 તે કમ પાછો આવીયો હોલાલ, એવડો કરી શિણુગારહો. રંગી. વાત. ૮
 તવ નૃપ પૂછે વચ્ચને હોલાલ, કહો યમરાયની વાતહો. રંગીલાલાલ
 શી તમે ખખરને લાવીયા હોલાલ, એ નર કોણ સંઘાતહો. રંગી. વા. ૯
 વચ્ચકુમર નૃપને ભણે હોલાલ, લહી પ્રભુ તુમચી આણહો. રંગીલાલ
 અગિમાંહેથી ચાલીયો હોલાલ, ગગને જ્યુ છુટયો બાણહો, રંગી. વા. ૧૦
 સાતસે નેક જોયણે હોલાલ, તારક યાનમે દીદહો. રંગી
 ફટીક રચણનાં કિજણાં હોલાલ, આગાર અર્ધ કવિદહો. રંગી. વા. ૧૧
 દશ જોયણ રવિ ઉપરે હોલાલ, એસી જોયણ વળી ચંદહો. રંગીલાલાલ
 ચક્ર ચક્ર જોયણ અંતરે હોલાલ, નક્ષત્ર રોહિણી નંદહો. રંગી. વા. ૧૨
 ઉસનાને વાંચસ્યતિ હોલાલ, મેગળ શનિશ્ચર જાણહો. રંગીલાલાલ
 ચાર એ ત્રણ ત્રણ જોયણે હોલાલ, નવસે જોયણ પરીમાણહો. રંગી. ૧૩
 જો તે ગયો ખીણુ એકમેં હોલાલ, સોહગ નામે વિમાનહો. રંગી
 તેજે લાખ સુરજ જીસ્યો હોલાલ, ચંદ અરધ સંઘાણહો. રંગી. વા. ૧૪
 પંચરંગી રતને કરી હોલાલ, બત્રિસ લાખ વિમાનહો. રંગીલાલાલ
 લધુ તે જોજન લાખના હોલાલ, ઇંદ્ર અજે મહીરાણુ હો. રંગી. ૧૫

યાને યાને ચૈત્ય છે હોલાલ, સંખ્યાએ જાત્રિસ લાખહો; રંગીલાલાલ૦
 રમણ પતાકા ઉપરે હોલાલ, એહ છે મૂત્રે સંખ્યાહો. રંગી. ૧૬
 સિદ્ધાયણમે સાશ્વતા હોલાલ, નિરખ્યા મેં જનરાયહો; રંગીલાલાલ.
 શુદ્ધ કુંચનમય અંગ છે હોલાલ, તવણીજ કર તલ પામહો. રંગી. ૧૭
 અંક રચણ નખ અંબુલે હો લાલ, શ્રવણ કનક મહી બાલ હો રંગી.
 તપનીય નાભીને ચંચુયા હો લાલ, અધર રચણ પરવાલહો. રંગી. ૧૮
 તવણી જતાળુને જહડી હો લાલ, શ્રી વચ્છ હૃદયે સોહાય હો રંગી૦
 અંક રચણની આંખડી હો લાલ, દેખી મન મોહાય હો. રંગી. ૧૯
 લોહીતાક્ષ લોચન અંતમેં હો લાલ, ક્ષાલીય મણીમય દંત હો; રંગી.
 રિધ્ધ રચણની તારીઓ હો લાલ, તવણીજ ભોમી કે શાંન્ત હો. રંગી. ૨૦
 રિધ્ધ મધ રોગરાજહો હો લાલ, કનકનાશા ઉદાર હો રંગીલાલાલ,
 ભમુ હારીધ્વ રતન તણી હો લાલ, શિશ વજ્રર મનોહાર હો. રંગી. ૨૧
 જન પડીમાને પાએ પડી હો લાલ, જોતો મહ મંડાણ હો રંગીલાલાલ,
 સોહમયાને દક્ષિણ દીશે હો લાલ, જહાં એઠોયમરાણ હો. રંગી. ૨૨
 તેહ સભામેં હું ગયો હો લાલ, દીઠા દેવ સમુદાય હો. રંગીલાલાલ;
 કાલ મહાકાલ દોય જણાહો લાલ, મંત્રિ તોલે ન્યાય હો. રંગી. ૨૩
 વૈધ્યત નામે પોળીઓ હો લાલ, ચંડ મહા ચંડ દાસ હો. રંગીલાલાલ;
 ચિત્ર વિચીત્ર ગુપ્તદ્રપતરી હો લાલ, એઠા ચમતી પાસ હો. રંગી. ૨૪
 દુનિયા જે ફરણી કરે હો લાલ, તે લાગે પુન્યને પાપ હો. રંગીલાલાલ.
 લખીને દાખવે આગળે હો લાલ, હુકમ કરે છે આપ હો, રંગી. ૨૫
 તેહ કાનાશની આંખથી હો લાલ, બીહુ ઇંદ ને ચંદ હો. રંગીલાલાલ;
 જીવન પતીને વ્યંતરા હો લાલ, વૈમાનીક નેદીજુંદહો. રંગી. ૨૬
 અવધિ જ્ઞાને ઝોળખ્યો હો લાલ, બોલાવ્યો ધરી પ્રેમ હો, રંગીલા૦
 આવો વચ્છકુમર તમે હો લાલ. દૂરથી આવ્યા કેમ હો. રંગી. ૨૭
 જીતારીએ મને મોહ્યો હો લાલ, ગાંડ્યો વિવાદનો કાળહો રંગીલા૦
 તમને તેડવા આવીયો હો લાલ, ઉર્ધ્વ લોકે એક રાજ હો. રંગી. ૨૮
 તે માટે ચાલો પ્રભુ હો લાલ, નેહી નજર નીલાલ હો રંગીલાલાલ;
 ચોથે ઉલ્લાસે ચોથી કહી હો લાલ, રખબવિનય એ ઢાળ હો. રંગી. ૨૯

દુહા.

લેખ કુશળ પૂછી પછે, સમનો બોલ્યો આગ;
 મળવામે મન હોરા ધણી, પણ શું કરું છે કામ.

ધશાન ઇંદ્ર ઇંદ્રાં નથી, એકસો સોહમ ઇંદ્ર;
 મુજ વીણુ નવી ચાલે પડી, સેવું પદ અરવિંદ. ૨
 તમે આવો મળવા ભણી, અમને રાખી પ્રીત;
 અમતા અમેથી વધે, તેહવી, ખુધ્ધ વદિત. ૩
 તે કહેવાને મોકલું, વ્યંતર ઇંદ્ર પડિહાર;
 સગળવીને ભૂપને, મોકલજ્યો દરબાર. ૪
 તિણુ અવસર સારે કરી, સગળવો સરરાય;
 તે બોલ્યો યગનો થઇ, નરપતી પ્રણુગી પાય. ૫

॥ ઢાળ પ મી ॥ દેશો ॥ સારેબા હાથણુલીરે
 આવે મત્રપતી.

સાહેબ જગનો હું સેવું આવીયો, ચાલો સાંભળો નરપતિ વાણુ,
 સંદેશો શણુજ્યો જગરા ભૂપનો, તમે ચાલોને મુજ સંગ. સંદેશો.
 ત્રિજગ આણુ વહે સદા, રહેસો હગને જગરાણુ સંદેશો. તમે. ૧
 તેણે મને ઈંદ્રાં લગે મોકલ્યો, એહ વચ્છકુમારની સાથ; સંદેશો.
 દેવસભામે વખાણીયા, મારે ગિત્ર ઉજ્જણીનો નાથ. સંદેશો. તમે. ૨
 લધુ પણ મિત્ર ગુણુપર, ભરદરિએ તારે જેમ પોત; સંદેશો.
 ઉદર ગિત્રી ઉગર્યો, બુચો છવ કુટુંબ કપોત. સંદેશો. તમે. ૩
 દક્ષિણ દિશ મહીલા ખંડમે, પ્રેમદારો પછે નગરનો નામ; સંદેશો.
 પરીસર ઝાડ નીચોધ દે, ઘણા પંખીતણા વિસરામ. સંદેશો. તમે. ૪
 તે વડ વક્ષની ડાળીએ, લધુપત વત્ર વસે એક કાગ. સં.
 જોડે સોહાગિણી કાગડી, દોય દંપતીને ઘણા રાગ. સં. તમે. ૫
 તે હવે કાઠ તર તમે આવીયો, સાથે જાન પંખીડાનો કાલ. સં.
 મનુષ્ય પારધીઓ ભયંકરો, લેછ હાથમાં લાકડી જલ. સં. તમે. ૬
 દેખી વિચારી તે કાગડો, સહુ પંખીને વાત શણુવી. સં.
 ચોખા ન લેશોરે ચાંચમે, લાગ્યો છે છાનો ઝેર લગાવી. સં. તમે. ૭
 પારધીએ વૃક્ષ ઉપરે, ચોખા વેરીને નાંખી તે જળ. સં.
 આગલે કાગડે વારીયા, નાવે પંખીડાનો કાઈ બાલ. સં. તમે. ૮
 ચિત્રગ્રીવ એહવા નામનો, પંખી આવ્યો તે લેછ કુટુંબ; સં.
 કાગે વાર્યો પણ લાલચી, પડીઓ જળમે ન કરી વિલંબ. સં. તમે. ૯
 દેખી પંખી પડ્યા પાસમાં, ધ્યાયો વ્યાધી તે લાકડી ઝાલી સં.

કોઇ નવી બીશોરે પંખીયા, ચિત્રગ્રીવે હેમત ધણી આલી. સં. ત. ૧૦
 જોર કરી ખગ ઉડીયા, લેષ જળને નાઠાં આકાશ; સં.
 દોડયો તે પાપી એ પૂઠલે, થાકાને રહ્યો મુખ બિકાશ. સં. ત. ૧૧
 પાપી દીઠો નહીં આવતે, પરિવારને દાખે કપોત; સં.
 સ્વસ્થ થાઓ તમે ભય ગયો, હવે આપણે ઉગર્યા મોત. સં. ત. ૧૨
 ચાલો ઉત્તર મહિલારોપ પૂરે, ઉત્તર દીશે, ડુંગરીયાને મુળા; સં.
 હીરણ્યવત નામે તિંહા રહે, મુજ મિત્ર મુખીકો અમુલ. સં. ત. ૧૩
 આપણો પાસ તે છેદશે, આવ્યો સાથ લે નીજ પરીવાર; સં.
 વજ્ર દશણુ ધરે ઉતર્યા; કરી સાદ બાલાવીયો બહાર. સં. ત. ૧૪
 દેખી તે મિત્રને દુઃખીઓ, કાપ્યા જોદરે જળના પાસ; સં.
 મિત્રે કુટુંબ રહ્યો જીવનો, આવી માગો અમરપદ પાસ. સં. ત. ૧૫
 મળવાને તુમે યમનાયને, ચાલો વેગે લેઈ પરિવાર; સં.
 મંત્રિ દ્યો સાથે હો મહિપતિ, દવ ન કરો કાંઈ ઢીલ લગાર. સં. ત.
 જમના ઉદ્દેશા ઉમેદથી, સાંભળીને રાજ ધણું હરખત; સં.
 રાજ પૌરુષ પીણુ મન થયાં, સાથે જવાને આતિ વિકસંત. સં. ત.
 બાલ રંડાદિ હો ભાગીયાં, નિર્ધન અને વીરદણી નાર; સ.
 રોગીયાં સ્ત્રી સુત કારણે, વળી વાંઝીયા વાંઢા અપાર. સં. ત. ૧૮
 સુખી થવા મન ધચ્છતા, કાંઈ ભેટવાને યમરાય; સં.
 ચાલો આપણે પાણુ માગશું, યમ પાસે અમરપદ કયા. સં. ત. ૧૯
 ભૂપ લે અમુલક ભેટણું, લીધો મંત્રિ પ્રમુખ પરિવાર. સંદેશો.
 નીકળીઓ તૂર વાજતે, સાથે વચ્છ વ્યંતર પડિહાર. સંદેશો. તમે. ૨૦
 નગર ઉજ્જૈણી ને બાહીરે, આવે જવલનગર્તા નીકનાર; સં.
 ચોથા ઉક્લાસની પાંચમી, ઢાળ ઋષભ કંઠુ ગનોહર. સંદેશો. તમે. ૨૧

॥ દુહો ॥

જન પડખાવીને કહે, વ્યંતર ઇંદ્ર પ્રતિહાર;
 રાજ પૂંઠે આવજો, પહેલા મંત્રી ચાર. ૧
 રાજનિતિ જાણો નહીં, પૂછી દીજો પાય;
 છે યમ રાણો વાંકડો, કોપે દેખી અન્યાય. ૨
 થરકી સહુ ઉભા રહ્યા, લહી નૃપનો આદેશ;
 દાસની જોડે મંત્રવી, ગરતા કિંધ પ્રવેશ. ૩

રાગને નમરી જતા, એ તે ખીણ એકવાર;

મંત્રિશ્વર ચારે થયા, ચીતામેં બળા છાર.

૪

હીપ પતંગ પરે તિહાં, ઝંપા દેવા જાય;

વચ્છકુમર તવ આવીને, બાંહે ધરીયો રાય.

૫

॥ હાળ ૬ ઠી ॥ દેશી કપુર હોએ અતિ ઉજળો.

વચ્છકુમર કહે ભુપને હોજી, મંત્રિ મુખ્ય જે ચાર;

તે ગયા જમને મંદિરે હોજી, ફરી નાવે ઘરઆરહો.

સ્વામી મનડે વિચારી જોયહો. ફરી નાવે કોયહો. સ્વામી. ૧

અગ્નિમેં બાળે દેહડી હોજી, તે તુમથી ન ખગાય;

વેર લેવાને કારણે હોજી, એ મેં રચીયો ઉપાયહો. સ્વામી. ૨

બુદ્ધિવડે જે નીપજે હોજી, તે બળથી નવી થાય;

કાકે લણ્યો કાકોદરો હોજી, કનક સુતર ને પસાયહો. સ્વામી. ૩

લોક સકળ શૂણ્યને થકેહો, વચ્છકુમર પરકાશ;

એક વનમાં વડ ઉપરેહો, કાગ કાગડીનો વાસહો. સ્વામી. ૪

તેહને સંતાન થયાં ઘણાંહો, પણ સહુ ગળીયાં નાગ;

અવર સંતાનને દેખીનેહો, કાગડી કહે શૂણ્ય કાગહો. સ્વામી. ૫

પુત્ર હુઆ બહુ માલ્યરેહો, વસતા એ તર ડાળ;

એક ન જીવ્યો આપણેહો, બીજા રમાડે બાળહો. સ્વામી. ૬

આંશ્રુએ ભરી પાનડોહો, કાગડીએ કરી રાડ;

મેલોને માળો એ ક્યોહો, વસીએ બીજે ઝાડહો. સ્વામી. ૭

કાગ વદે વસતે ગયોહો, આપણને ધણો કાળ;

તે કેમ? વૃક્ષને છંડીએહો, પુન્યે જીવે બાળહો. સ્વામી. ૮

માસ વસંતને પામીનેહો, વીકસ્યા તર સહુ કોય;

પત્ર ન આવ્યો કેરડેહો, દોષ વસંત ન હોયહો. સ્વામી. ૯

રતનાગર જળસ્થું ભર્યોહો, નિર્મળ લહેરો ખાય;

છીદ્ર ઘડે જળ નવી ઠર્યોહો, દોષ નવી તસકાયહો. સ્વામી. ૧૦

બહુ ફળ બારેથી નમ્યોહો, સુરતર દેખી સંક;

કુદ્યો ફળ નવી પોચીઓહો, નહીં તરવરનો વાંકહો. સ્વામી. ૧૧

સર્પ ગળે છે બાળનેહો, કર તસ મરણ ઉપાય;

રહેને નચીંતી કાગડીહો, મનમેં કાંધ ન દૂહવાયહો. સ્વામી. ૧૨

રેતી રાખી કાગડીહો, ઉડી ચઢ્યો અસમાન,
મિત્ર શિયાળને આગળેહો, વાત જણાવી કાનહો. સ્વામી. ૧૩

જંઘુક કહે ઘૂકારીનેહો, ન મરે તુજ સંતાન;
બુદ્ધિજો લેલિદાનોહો, મારી કાઠું પ્રાણહો. સ્વામી. ૧૪

આપે ભુંડુ પામીએહો, જે પરને ગન ધ્યાય;
નદીને કિનારે ડખાડોહો, અણ પાડ્યા પડી જાયહો. સ્વામી. ૧૫

રાખની રાણી તણોહો, દનક અમુલ્ય હાર;
ચાંચમે લાવી મુકજેહો, તે અહી ળીલનીક નારહો. સ્વામી. ૧૬

હારને જોવા આવશેહો, તે નર હણશે નાગ;
મિત્ર વચનને સાંભળીહો, ઉડી ગયો તીંહા કાગહો. સ્વામી. ૧૭

ફરતે એક સરોવરેહો, નાણીતી દીઠી નાર;
ઝડપ મારી ધુકારીએહો, ચાંચમાં લીધો હારહો. સ્વામી. ૧૮

સાપ કોતરમાં મેલીએહો, દાસ દોડાવ્યા રાય;
હારને પાસે દેખીએહો, નાગ રહ્યો ડોલાયહો. સ્વામી. ૧૯

મારી હાર કરે દીએહો, રાણી મન હરખાય;
સુખી થયો વળીકાગડોહો, જુઓ એ બુદ્ધિ ઉપાયહો. સ્વામી ૨૦

દેવ પ્રભાવે હું ઉગ્યોહો, મુદ્દગલ અનલ દહાય;
શુભ ભાવે કરી જીવડોહો, વ્યંતરમે રઝલાયહો. સ્વામી. ૨૧

ધુતે તેહને ધુતીએહો, આળ દદી જે આળ;
મિત્રહ કીજે મિત્રને, એમ ગમાજીએ કાળહો. સ્વામી. ૨૨

વેર ધણો મુજ પોખીએહો, મંત્રિ હણ્યા નરપાળ;
છટ્ટીએ ચોથા ઉલાસનીહો, ઋણગવિજ્ય કહી દાળહો. સ્વામી. ૨૩

॥ દુહા ॥

વચ્છ વિનય દેખી કરી, ભૂપ થયો સુપ્રસન્ન;
ક્રાંતિક ગનમાં લાજીને, દીવો ધરણી વદન્ત, ૧

ભરમ લેઈ સચીવા તણી, જળ સરણે કરી રાય;
લોક મને સગજ સહુ, નિજ નિજ મંદિર જાય. ૨

ચૌટે ચૌટે ચોકમાં, ગળી ગળી ચોકા ચોક;
નગરી ઘર ઘર આંગણે, વચ્છ વખાણે લોક. ૩

ભલી થઈ ભાવટ ગઈ, આખધ વિભુ એ વિરાધ;
વચ્છકુમરના પુન્યથી, થઈ હવે સુખ સમાધ. ૪

મંત્રિ શોક ધરી કરી, સાથે વચ્છકુમાર;
નગરે આવી ભૂપતી, ગયા નીજ નીજ આગારે. ૫

॥ ઢાળ ૭ મી ॥ દેશી ॥ કંથ તમાકુ પરિહરે.

મન આલોચે ભૂપતિ, મેં કાંધો બહુ પાપ; મેરેલાલ.
વચ્છ નારીની લાલચે, લધુતા પામ્યો આપ. મેરેલાલ. ૧
આજ આનંદ મન માલરે, હૂંખ્યા દુઃખના પાસ; મેરેલાલ.
મંત્રિ ખુદે ચાલીયો, કરી પરનારી આશ; મેરેલાલ. આજ ૦ ૨
નવી ધડીઓ નવી દેખીઓ, નવી શૂળીઓ કાઠ કાન; મેરેલાલ.
રઘુનંદન કેડે પડ્યો, લેધ ધનુષ્યને આણુ મેરેલાલ. આજ ૦ ૩
હંચન મૃગને મારવા, વિપરિત ખુદિ કાધ; મેરેલાલ.
કાળ વીળાસે માનવી, તે અથે પરસિદ્ધ; મેરેલાલ. આજ ૦ ૪
મોટા ભૂલ્યા આગળે, ચિત્તી હરખે મન; મેરેલાલ.
જોશીતે બોલાવીને, લીધો સિદ્ધ લગન; મેરેલાલ. આજ ૦ ૫
ઝોચ્છવ માંડ્યો આંગણે, જોરી ગાયે ગીત; મેરેલાલ.
સુતા નામ શ્રી સુંદરી, તે જ કરી આદીત; મેરેલાલ. આજ ૦ ૬
સહુ સાળે ગાને કરી, પરણાવી વચ્છરાજ; મેરેલાલ.
તેહના દાનમાં આપીયો, ઉજેળીનો રાજ; મેરેલાલ. આજ ૦ ૭
પાટે થાપ્યો વચ્છને, દેધ બહુલી શીખ; મેરેલાલ.
રાજાએ મન ઉલ્લટે, લીધી તાપસ દિક્ષ; મેરેલાલ. આજ ૦ ૮
રાજનિતિ એ ચાલતો, સાધ્યા બીજા દેશ; મેરેલાલ.
જીવ દયા પાળે ઘણી, પાપ નહીં પરવેશ; મેરેલાલ. આજ ૦ ૯
વચ્છ સભામાં એકદા, ધર્મ વખાણે તત્ત; મેરેલાલ.
એહવે કોઇ નર આવીને, પ્રણુમી દીધો પત્ત; મેરેલાલ. આજ ૦ ૧૦
રાજા પૌરષ વાંચે તદા, પૂર જનનો જખાપ; મેરેલાલ.
દીઠો મા જાયા તણા, લખીયો ગધ્ય સંતાપ. મેરેલાલ. આજ ૦ ૧૧

યત:-સ્વસ્તી પૂરા મૂર્જાયનં, વચ્છરાજં મદિભૂજં;

ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠા ત્યૌરા, નત્વા વિજ્ઞ પય પદં. ૧

યથા ગ્રીષ્મા દ્વિતો મેઘ, શિતાગ્નિ નજનઃસ્મરેત્. ૨

પીઢીતા દેવરાજેન, સ્મરા મીત્વાં તથા વયં;

સિદ્ધ મેવ સમાગત્ય, પ્રભુત્વં કિંકુરુ ધ્વન્.

અન્ય થાન્યષ્ટ વિષાંમ, શ્વામીન ન્યાય નિષ્ટરં. ૩

પૂર્વ ઢાળ

ગજ વાજી રથ પાયનો, કપટ સજી ચતુરંગ; મેરેલાલ.

સૂર્યો રાજ સામેતનં, ગન જળ સરિતા ગંગ મેરેલાલ. આજ૦ ૧૨

આર્યો બહુ આડંબરે, જેમ ચક્રવર્તી તેજ; મેરેલાલ.

ક્ષેતો નૃપનાં ભેટણાં, કરનો વૃધિ હેજ; મેરેલાલ. આજ૦ ૧૩

ગામ નગર પૂર ચાલતે, સાથે ખંધાવાર; મેરેલાલ.

સિંધુ દેશે આવીયો, ઉદ્યાદ્રી દિનકાર; મેરેલાલ. આજ૦ ૧૪

ક્ષિતિ પ્રતિષ્ઠ સીમાડમેં, નહીં દૂરે નહીં પાસ; મેરેલાલ.

અતિ વાહીની ઉતરી દીધા વસના વાસ; મેરેલાલ. આજ. ૧૫

વચન વિવેકો દૂતને, તેડાવે નરપાળ; મેરેલાલ.

ચોથે ઉલ્લાસે સાતગી ઋખખવિજય કહી ઢાળ. મેરેલાલ. આજ૦ ૧૬

॥ દુહો ॥

જે પરદેશે મોકલ્યો, લઘુ બંધવ વચ્છરાજ;

ક્ષેમ કુશળને પૂછવા, આર્યો દરિશન કાજ. ૧

અનુરોધી ચતૂરાધસું, દામે વચન સંજીવ;

દેવરાજ રાજધાનીમેં, પહોંચ્યો વેગે દૂત. ૨

॥ ઢાળ ૮ મી ॥ દેશી ॥ આછોલાલ.

જહાં ખેટો રાજનં, તે આગળ સુખજી; આજહો મધુર વચણ દૂત

ઉચરેજી. ૧ તુમ બંધવ વચ્છરાજ, આર્યો મળવા કાજ; આજહો

તેણે ઈહાં મુને મોકલ્યોજી. ૨ સકળ નગર સોલાવ, પંથે કરો છટ-

કાવ; આજહો મંગળ તૂર વળવીએજી. ૩ જે દીન સજ્જન ગીલાય,

તે દિન ધન્ય કહાય; આજહો પૂર પેસારો કીજીએજી. ૪ નમતાં

વધશે લાજ, માન ન કરશે રાજ; આજહો સમરથ વેરને જોળ-

વાજી. ૫ ઉજ્જેણી થયો રાય, સેવે બહુ નૃપ પાય; આજહો સેન

ઉતરીઓ પરીસરેજી. ૬ તું મોટો છે ભૂપ, મંદિર દીપક રૂપ; આ-

જહો દીપથી બળીયો એ વાયરોજી. ૭ તસ આગે બળ કુણ, લોટમેં

થોડો લૂણ; આજહો કંકર રચણનો આંતરોજી. ૮ જો તુંજને અ-

હંકાર, થાઓ લડવા તૈયાર; આજહો વાર હવે નહીં કીજીએજી. ૯

ભક્તિ શક્તિ દોય, આદરો જે મન હોય; આજહો હું આગ્યો કહેવા ભ-
ણીછ. ૧૦ સાંભળી દૂત વચન, લાગ્યાં કડવા કન; આજહો અંસ ઉ-
પર નયણા ધરેછ. ૧૧ દૂતસુ બોલ્યો વાત, જીવતો મુક્યો ભાત; આ-
જહો એ બળીયો અમે નિર્મળાછ. ૧૨ જાતું કેજે એમ, લડવા-
નોછે પ્રેમ; આજહો રણુમેદાનમે પારખુંછ. ૧૩ પાછો વળીયો દૂત,
વચ્છ સમીપ પહુત; આજહો વાત સકળ આગલ ભણીછ. ૧૪ શ્રી
વચ્છરાયનો રાસ, ઢાળ એ ચોથે ઉદ્ધાસ; આજહો આડમી ઋષભ-
વિજય વહેછ. ૧૫

॥ દુહા ॥

સંદેશ હારક વચણને, સાંભળી ઉપન્યો ક્રોધ;
હું જાણું મુજ બાંધયો, પળ કરી વાત વિરોધ. ૧
દેવરાજ મન ચીંતતી, રણુભેલા વગડાય;
ક્ષિતિવ્રતિષ્ટ નયરના, સુખટ બેળા થાય. ૨

॥ ઢાળ ૯ મી ॥ દેરી ॥ કડખાની.

સખળ દળ લેઈને દેવરાજ ચઢ્યો, વાજ્યા તૂર રણુ અધિક શૂરા;
કેશુકુ સમપરે ચાલટ ફૂલ્યા વળી, યુધ્ધ કરતા ભણી થયાં સુખ નૂરા. સ. ૧
સુખટ ભુખલ કોઈડ હાથે ધર્યા, તિર ભાયા અસી કેડ કર્મયા;
ગય હય સ્વેદન કેઈ પય ચાલતા, શુદ્ધીશમે શક્તિને બહા વસીયા સં. ૨
રાય વિપદાને ફરી ફરી વાર્યું, સ્વમુખે નામ આહ પસિધ્યા;
કુત હયા કર્યા ગામ પેસારવા, માનુ સહોદરે દીપ કીંતા. સખળ. ૩
પરવર્ધો સૈન્યસ્યું રાય સમરાગણે, આવીયો વચ્છ તવ વાત જાણી;
કોપીઓ પૂરવે કાઢીઓ મુજને, જોત્રના દ્રોહની લાજ નાણી. સ. ૪
હોંશ લડવાતણી ભૂપ હુકમ કર્યો, સૈન્ય શૂરા સર્વી શસ્ત્ર પુજું;
ભૂમીના ભોગતા જોઈ નિજ યોગ્યતા, અમલ આરોગ્યતા રણે ન મુજેસ. ૫
કટક સજી કરી વચ્છ નૃપ આવીયો, વિવિધા યુદ્ધસું કોપ બળીયા;
કિલ કિલારવ કરી નયન રોશે ભરી, કાંસ્યની તાલપરે દોય મળીયા. સ. ૬
ધનુષ્ય ટંકારવે બાણ છુટયાં ધણાં, અંબરે પાંખ જ્યું પાંખી ચાલે;
હાથમે ખડગ જેવીજ જેમ ચળકતે, કાંપતા આવતા બાણ ઝાલે. સ. ૭
નવી અણે વૃદ્ધીને કાંડ વરસાવતા, તીરયા માસ માંતેડ અંશુ;
આધી પ્રહાર હણે કેષ જોળી વહે, મેઘપરે ગાજતા કુમ પાંશુ. સખળ. ૮

મુદગળ ધાવર્યું દંતી અજોટતાં, હંડ કંદૂકની કેલ માનું
અસી શિર કાતરે કેતુ સમ શોભતી, તેહ કુણુ ગંજીએ કેતુ જાણું. સ. ૯
પંચ શાખા પડે શાખી શાખા પરે, વિર શિરોમણી યુદ્ધ કરતાં;
શસ્ત્ર શસ્ત્રે કરી અંબરે જૂતળે, કુકડે કુકડા જેમ લડતા. સં ૧૧
બરછીઓ ત્રીછીઓ રાખી અણીઆળીઓ, અશ્વની ખુરી પડતાળ વાગી;
જૂમી ખીણુ એકમેં રૂધીર કદંમ કરી, પ્રેત વ્યંતર તણી જૂખ ભાગી. સ. ૧૨
વચ્છ રાજા હવે સૈન્ય જળ દાખવ્યો, ભાષના સૂભટનો જોર ધાટ્યો;
ભગરના પૂટપરે કેડ લીધી તીલ્હાં, દેખતાં દેવ નૃપ ગુપ્ત નાડો. સં ૧૩
જીત થઇ વચ્છની બીડથી નીજપરવે, નગરના લોક આનંદ પાવે;
થાળ સોવનતણી ધ્રુલ મોતી ભરી, દીપતો પૂન્ય પેખી વધાવે. સં ૧૪
સૂભટ સહુ આવીને વચ્છ શિર નામીયાં, તેદને માન આપે સૂવેશી;
તૂર્ય ઉલ્લાસની ઢાળ નવમી ફહી, પૂર્ણ કડખાતણી એહ દેશી. સં ૧૫

॥ ૬૬. ॥

પ્રાત સમે નગરી જના, મોચ્છવ કરીઓ ભૂર;
નગરે તેડી લાવીયા, સાથ ચત્રત સિધુર. ૧
રાજનં પરન્ત ગળી, યોચ્છવમેં ગહગાટ,
વચ્છકુમરને આપીઓ, નિજ પિતાને પાટ. ૨
રાજા લાવે બેટાણાં, વચ્છ દીએ જાડુ માન;
ખંધી જન મુખ આગળે, ખોલે જ્ય જ્ય વાણ. ૩
રાજ્યની લીલા લહેરમાં, સમય ધણો વહી જાય;
એક દિન આવી વિનવે, વનપાળક મુખદાય. ૪
તુમ નગરે ઉધ્ધાનમેં, * ચક્રિજાની મુની છંદ;
આગ્યા ચાલો વાંદવા, ટાળે ભવના દંદ. ૫
વનપાળક વયણાં શૂણી, હરખ્યો સાતે ધાત;
વચ્છ નૃપતી ઉતાવળો, સૈન્ય સજી સવિખ્યાત. ૬
શેઠ સેનાપતિ મંત્રવી, સાથે લઇ પરિવાર;
નગર ઉધ્યાને આવ્યો, જીહાં બેઠા ગણધાર. ૭
આમ્મર છત્ર મુગટ વળી, વાહનને હથિયાર;

* ૧ અતિશય. ૨ શ્રુતશયન, ૩ અવધીશયન, ૪ મનપર્યવસા-
ન, (પાંચમું કેવળશયન).

દરિશન દેખી મુનીંદ્રનું, તથાં વચ્છ કુમાર. ૮

ઉતરાસન વાળી કરી, દશ નખ જોડી હાથ;

ત્રણ પ્રદક્ષણ દેખને, નગીઓ મુનીવર નાથ. ૯

ચુર સનમુખ બેઠો જઈ, શૂણ્યવા જનવર વાણ;

તે પણ બાણી ગોચરતા, જોલે અગીરસ વાણ. ૧૦

॥ ઢાળ ૧૦ મી ॥ દેશી ॥ કીડાંનાં તે આવ્યાં બી-
ડલાં મોતીવાળા ભમરજી.

ચલિ જાતી દીએ દેશના, ભવિયણ જનવાણી, મદામોહ નિવારીરે; આંકણી.
સુદારસ સંધધોડા પ્રાણી.

તત્વ વિના કોઈ જીવને, ભવિં દુળે નહીં સુખકારીરે. સું ૧

તત્વને તત્વપણે ગ્રહે, ભવિં તે કહીએ અનુચોગ્યરે. સું

વિધવા સુત મુરખપરે, ભવિં જોલે અનનુ ચોગ્યરે. સું ૨

થાવર પાંચ એકંદ્રાએ, ભવિં સુખ નહીં લવલેશરે. સું

અંગુલ ભાગ અસંખ્યમે, ભવિં લોકકાશ પ્રદેશરે. સું ૩

ભાગ અસંખ્ય એક જોળાઈ, ભવં અસંખ્ય નીજોદ સમાયરે. સું

જીવ અનંત નીજોદમાં, ભવિં વાર અનંત રોળાયરે. સું ૪

સાધારણમે જઈ વસ્યો, ભવં વિગલપણિ દીજીવરે. સું

લક્ષ ચોરાસી ચોળીમાં, ભવિં કરતો બ્રમણ સદીવરે. સું ૫

એગ અનાદી સંસારમાં, ભવિં નાના ગતિનં ઉપાયરે. સું

તીમદી જઈહાં અનંતતા, ભવિં પુદ્ગળ પરાતર્તન જાયરે. સું ૬

દળવે કરમે આવીયો, ભવિં આરધ ક્ષેત્ર મજારરે. સું

વડ કુસુમપર દેખતાં, ભવિં ઉત્તમ નર અવતારરે. સું ૭

પાગી સામગ્રી ધર્મની, ભવિં પરમાદે મગદારેરે; સું

ચણચિંતામણી નાખીઓ, ભવિં કાગ ઉડાએ કહીઆરેરે. સું ૮

વારો કખાય કટુકતર, ભવિં વૂલ છે તસ દુર ધ્યાનરે; સું

પાપ રૂપી ફળ લાગશે, ભવિં ફૂગતિ સ્વાદ નિંદાનરે; સું ૯

જંથુ ભરતે વસંત પૂરે, ભવિં સમૃદ્ધ દત્ત મતિ સારીરે. સું

વસુદત્તા બીજે જાણીએ, ભવિં મિત્ર છે દોય વેહેવારીરે. સું ૧૦

પહેલો કરે તે બીજો કરે, ભવિં એક દિન આવ્યા ઉદ્ધાનરે. સું

દેખી મુની સંયમ લહી, ભવિં ઉપન્યા દેવ વિમાનરે. સું ૧૧

ઉર્લ્લે શોકે રમે દેવતા, ભવિં જોડે પુરવને હેતરે; સું
 રહેશે તે પ્રતિ ભોધશે, ભવિં તેણે એમ કીધો સંકેતરે. સું ૧૨
 ભરતેધરા નિવાસપૂરે, ભવિં સાગરદત્ત વહેપારીરે. સું .
 ચિત્ત સ્વભાવે નિર્મળો, ભવિં ધનદત્તા તસનારીરે. સું ૧૩
 દેવતણાં સુખ ભોગવી, ભવિં આયુષ્ય યથીત્રી દીવરે; સું
 ચવીતસ કુખે ઉપન્યો, ભવિં સમૃદ્ધ દત્તનો જે જીવરે. સું ૧૪
 નાગેદ્રેવર આપીઓ, ભવિં જન્મ્યો પુરણ ભાસરે; સું
 માતપીનાએ થાપીઓ, ભવિં નાગનદત્ત નામ જાસરે. સું ૧૫
 ગાડી મંત્રે કુશળ થયો, ભવિં તેમ ગંધપગીત ગ્યાનરે; સું
 વીણા સ્વર ઝીણા લીના, ભવિં સાંભળે નર દેઈ કાનરે. સું ૧૬
 મિત્રનો પેયો આવીયો, ભવિં પૂર ઉપાન એક દિનરે. સું
 સ્વરના મોહ્યા નીકળ્યા, ભવિં નાગ થયા લયલીનરે. સું ૧૭
 દેવે અવધિ જ્ઞાનથી, ભવિં દીકો ધરમે પ્રમાદીરે. સું
 આવીનેબહુ પરે બૂઝવ્યો, ભવિં પણુ નવી સમજ્યો તે વાદીરે. સું ૧૮
 સૂર ચીંતે સૂખી ધણો, ભવિં કાણુ ન માને એમરે, સું
 મરણાંત ભય દેખાડીને, ભવિં ધરમે પગાડું પ્રેમરે. સું ૧૯
 દેવ તે મુની રૂપે થયો, ભવિં બંધિ સાકરસ દંડરે. સું
 પંથમે જાતે દેખીઓ, ભવિં હાથમે સર્પ કરંડરે. સું ૨૦
 મિત્રે મળીને રોકીઓ, ભવિં નાગદત્ત તીંહાં પૂછેરે. સું
 કહો મુને એને કરંડીએ, ભવિં વસ્ત્ર અમુલક શુંછે રે. સું ૨૧
 મુની કહે નાગછે એહમે, ભવિં ઝેરી કાલે અંગરે; સું
 વાદી કહે પ્રગટ કરો, ભવિં હું ખેલું એહની સંગરે. સું ૨૨
 મંત્ર બળે શું મુરખ લવે, ભવિં બોલ્યા મુનીવર ફેરરે. સું
 દેવને પાણુ દુઃકર હુએ, ભવિં માણસ નાગરો ઝેરરે. સું ૨૩
 વાદીએ છોડ્યા વીખધરા, ભવિં વળગ્યા મુનીને તે ધાગરે; સું
 ડસીયા દેવ પ્રભાવથી, ભવિં વિખ પીડા નવી થાયરે. સું ૨૪
 મેલો હવે તમે વિખધરા, ભવિં તવ બોલ્યા મુનીરાયરે. સું
 જો છમ્છો તમે ખેલવું, ભવિં તોકરો સગાં સાળે રાયરે. સું ૨૫
 તે કીધો સ્વજને વારીઓ, ભવિં ગાડી કહે કરી રોશરે. સું
 વિખધર મેલું એ સાંભળો, ભવિં ગારો શિર નહીં દોષરે. સું ૨૬
 નયણ અણુ જ્વાળા વમે, ભવિં દોહ થાએ વિખ પૂરોરે. સું

કોધાભિમાને પૂરવચરે, ભવિં પહેલો છે મહા કુરારે. સું ૨૭
 આદરણો રોકે ધર્મને, ભવિં યામ્ય દિશાનો રેવાસીરે; સું
 માનનામા મધ્ય કરંડીએ, ભવિં ઘડિ એરે બિલાશીરે. સું ૨૮
 વંચન કુશળ બીડામણો, ભવિં પછી મને ભણી જતોરે; સું
 માયા કાયા વિખધરે, ભવિં તેતો છે મંદે માતોરે. સું ૨૯
 ચોથો દિશ કોખે રયા, ભવિં લોભનામા આતિ પાપીરે. સું
 એર સમુદ્રે પૂરેચઢે ભવિં દહે નહીં તે કદાપીરે. સું ૩૦
 જે એ પ્રાણીને ડંકશે, ભવિં હું નવી જાણું કાંઈરે. સું
 નિયમા પડશે હેઠળે, ભવિં આલંબન એક સાંધરે. સું ૨૧
 નાગદત્ત કોપી બેલીઓ, ભવિં મકર વખાણુ તું ફેકરે; સું
 શું જ્ઞેયું છે કેહવાકા કોદરા, ભવિં એમ જિહાવે સુ લોકરે. સું ૩૨
 વાદીએ ચારે છોડીઆ, ભવિં ડસીયા જઘ સમકળેરે, સું
 સુદાણો ભૂગી પડ્યો, ભવિં દેવ ગતિને કોણ ટાળેરે. સું ૩૩
 મિત્રે મણી મત્રો ખધે, ભવિં બહુ કાધા ઉપચારે; સું
 એક ન ચાલે જીવાપીએ, ભવિં ભાખે તોંઠાં અણુગારે. સું ૩૪
 કેશ લોચી દુઃકર તપે, ભવિં સચિત વસ્તુ નેમરે; સું
 સ્વેતાંબર અંગે ધરે, ભવિં જા જીવેતાં સેમરે. સું ૩૫
 ભોજન લુક્ષ માગી જમે, ભવિં જાઓ રહે સમસાનરે; સું
 શ્રુનાલય વનમેં વસે, ભવિં વળી કરે કાઉસગ ધ્યાનરે. સું ૩૬
 એ ઉખધ જ્ઞે તમે કરો, ભવિં તો હોએ વિખ અપહારરે; સું
 જન કહે કરશે જીવતો, ભવિં રાખે દયા વૃત ધારરે. સું ૩૭
 પ્રથમ વૃતાદી અક્ષરપટી, ભવિં ત્રણ દંડે ત્રણ વારરે; સું
 નાગદત્ત ચેતનને લણો, ભવિં ઉઠી ચલીયો આગારરે. સું ૩૮
 વિખ ચઢીઓ વળી વાળીઓ, ભવિં ત્રેણે ફેરે મન બાબોરે; સું
 પૂરવ ભવ કહે કાનમેં, ભવિં જાતી સમરણ આબોરે. સું ૩૯
 પ્રત્યેક યુધ્ધ યધ સંજગી, ભવિં કાઢયા ગારે કળાયરે; સું
 નાગદત્ત સુતી કેવળ લાદી, ભવિં જ્યોત્તિમેં જ્યોતી મીલાયરે. સું
 તેમ તમે દૂર નિવારજ્યો. ભવિં એકરે લાભ સંસારીરે સું ૪૦
 અધ્યાતમ વેદી બણે, ભવિં જનગ મરણ વેપારીરે. સું ૪૧
 શુર દેવાદિક પુજના ભવિં કરજ્યો ધર્મ સખાધરે; સું
 દશમી એ ચોથા ઉલ્લાસની, ભવિં ઋષભવિજ્ય દાળ ગાદરે. સું ૪૨

॥ દુહા ॥

- ચઢનાણી મુખથી શૂણી, ચાર કખાય નીવાંણુ;
વચ્છ નૃપતિ ચિંતે મને, આંહા એ દૂઃખની ખાણુ. . ૧
- ગુરુ કહે ચારે ઓગણા, શોળ પ્રકારે દૂષ્ટ;
પંચ પ્રમાદે આતમા, પંચ ક્રીયાએ પૂષ્ટ. ૨
- જ્ઞાન દર્શનને આવરે, મોહની ને અંતરાય;
આયુષ્યનામા દો ગોત્રછે, વેદની અડ એ બંધાય. ૩
- અવિરતી યોગે કર્મને, વધતા વધતા જાય;
ધર્મ રૂઝી નહીં જીવને, રોગી ધાનને ન્યાય. ૪
- દેહે કરીને મેત્રીયા, તેથી હિરયા થાય;
વચ્છ વહે તે રોકવા, મુજને પ્રભુ જાતલાય. ૫

॥ ઢાળ ૧૧ મી ॥ દેશી ॥ વીરજીજીશ્વર ઉપદીશે.

- દેશવિરતી ગૂણુ ઉપજે, ક્ષય કરી આઠ કપાયરે;
વચ્છ ભૂપતિ તમે સાંભજો, એમ બોદયા ગણરાયરે. દેશ. ૧
- આવતા કરગને રોકવા, સમકિત મળ જત પારરે;
સુલભ બોધી જીવને, એ રૂડો ઉપચારરે, દેશ. ૨
- અંતર મુદુરન કોયને, જો આવે એકવારરે;
અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તને, જીવ ડરે સંસારરે. દેશ. ૩
- સુદેવ ધર્મ ગુરુ પરખીને, સદ્દ હેજે ત્રીક યોગેરે
તે સમકિત એમ જાણીએ, લોકીક પર્વ વિજેગરે. દેશ. ૪
- અન્ય તિરથથી અરીહા ગ્રથા, તે વંદન નવી જાવેરે;
ઉવવાઇ સૂત્રે દાખીયું, અંખડને આલાવેરે. દેશ. ૫
- આણુંદ શ્રાવકને કહ્યું, પૂર્વે જે ભગવંતરે;
વંદા તે આલોવીએ, છ છીડીએ મતિવંતરે. દેશ. ૬
- ચૈદે જીવતણી દયા, ત્રિકરણુ યોગે પાળેરે;
જાણી દેખી ધૂળને, જીન આણા અજીઆળેરે. દેશ. ૭
- પંચ પ્રકારે મોટકાં, તે જૂઠું નવી બોલેરે;
લાલચ ગન નવી રાખતો, રાગને વર્વર તોલેરે. દેશ. ૮
- હેકું પડ્યું, કયું વિસરી, પોતાને કર ચઢીયુંરે;
પાછું સૂપે જે જેહનું, ત્રીજી વૃત મેં પઢીયુંરે. દેશ. ૯
- દાન દીએ લખ કોડનું, કંચન ચૈત્ય કરાવેરે;
ચોથા વૃતને પાળતો, અધિકારે પૂન્ય નિપાવેરે. દેશ. ૧૦

લાભે લોભ વધે બહો, કહે પરિચહનો માનરે;
 પરધનથી સોચે નહીં, સાતમે અંગે પાણુરે. દેશ. ૧૧
 ઉદ્ધ અધ્યો મધ્યક્ષે અમે, દિશાનો પરિમાણુરે;
 આગળ જગતી ન માલીએ, છઠો વૃત એ સુખણુરે. દેશ. ૧૨
 ભોગોપ ભોગ છે સાતમે, ચૌદ નિયમિત ધારોરે;
 ભૂલો માદીન નિત્ય પ્રત્યે, સંખેપોને સંભારોરે. દેશ. ૧૩
 વિકથા ચાર નિવારીએ, અંગ કુચેષ્ટા હાંસીરે;
 મુહીયાં પાપ ન બાંધીએ, અનર દંડ આવાસીરે. દેશ. ૧૪
 દોષ જત્રીસને ટાળીએ, સચીત વસ્તુ પરીકાળેરે;
 સમય પ્રમાણે પારીએ, નોમે સામાયક લીજેરે. દેશ. ૧૫
 દેશાનગાસીક વૃત ભલો, આઘો ખેત્ર ન ફરસેરે;
 નિયમ ભોમિકામાં રહે, જગણુએ મન હરસેરે. દેશ. ૧૬
 દોષ નીખેવી + અદારને, આદીમ ચૌદશ ખારોરે;

* ૧૦ મનના ભેદ—૧ વેરી દેખી રીશ કરે, ૨ અવિવેક ચંતા કરે, ૩ અર્થ નચિતવે, ૪ ગને ઉદવેગ ધરે, ૫ જશનો વાંચ્છા કરે, ૬ વિનયન કરે, ૭ ભયચિંતવે, ૮ વહેપાર ચિતવે, ૯ કળનો સંદેહ. ૧૦ નીચાણું કરે.

૧૦ વચનના ભેદ—૧ કુવચન બોલે, ૨ હુંકારા કરે, ૩ પાપ આદેહ સદેહ, ૪ લવારો કરે, ૫ કલહ કરે, ૬ આવો જાઓ કહે, ૭ ગાળ બોલે, ૮ બાળક રમાડે, ૯ વિકથા કરે, ૧૦ હાંસી કરે.

૧૨. કાયાના ભેદ—૧ આસન ચપળ, ૨ ચારે દીસે જોવે, ૩ સાવધ કામ કરે, ૪ આળસ મોડે ૫ અનિચે બોલે, ૬ ઝોડુ લઈ બેસે, ૭ મેલ ઉતારે, ૮ ખરજ ખાળે, ૯ પગ ઉપર પગ ચઢાવે, ૧૦ અંગ ઉઘાડુ મુકે, ૧૧ અંગ ઢાંકે ૧૨ કુંચે.

(યહ સામાયકા જત્રીસ દોષ લીખ્યા હૈ)

+ ૧ વીણુ પોસાતી લાવે તે અદાર લેવો. ૨ પોસાનિ મીતે સરસ આદાર લેતે, ૩ ઉતર વારણે ભોજનનો ભોગ મેળવે તે. ૪ શરીરની વિભૂસા કરે તે. ૫ પોસાને અર્થે વસ્ત્ર ધોવરાવે તે. ૬ પોસા ને અર્થે ધરેણાં ધડાવેતે. ૭ પોસાને અર્થે વસ્ત્ર રંગાવે તે. ૮ શરીર નો મેલ ઉતારે તે. ૯ પોસામાં અકાળે હંધે તે. ૧૦ સ્ત્રી સારી મા-ઠી કહેતે. ૧૧ પોસામાં અદાર ભલો ભૂંડો કહે તે. ૧૨ ભલી ભૂડી રાજવિક્રય કરે તે. ૧૩ ભલી ભૂડી વિકથા કરે તે. ૧૪ યાત્રાદિ પ્રવઠણુ ભૂમી રૂડી સોધે નહીં તે. ૧૫ કાઠની નિંદા કરે તે. ૧૬ વિના પોસાતીથી આલાપ સલાપ કરે તે. ૧૭ ચોરીની વિકથા કરે તે. ૧૮ સ્ત્રી સાથે વિકથા કરે તે.

(યહ અદાર દોષ પોસાદમાં લાગતાહે માટે ઉતડ ત્યાગ કરકે પોસહ કરના.)

ખટ વિષ જીવનં પોખીએ, પારસ બાણી સંચારે. દેશ. ૧૭
 સાધુ સાધવીઓ પ્રત્યે, સજ્જતો દાનને આપે, ૧
 સાહમીની અનુકંપણા, બારમે વૃત ધીર થાપે. દેશ. ૧૮
 અમૃત કીરીયા ફળ દીએ, સાખી આતમ ભવ પારે; ૨
 પૂજા પુંડે ચેતીએ, જેમ ગણપતિ પુજારે. દેશ. ૧૯
 ગુરુ મુખ વાણી સાંભળી, હિયરીયાં વૃત બારે; ૩
 વાંદી વચ્છકુમર વળ્યો, સૂરીએ કામો વિહારે. દેશ. ૨૦
 ધર આવે અનુમોદતો, મૂકી મોહ નંજળરે; ૪
 ચૈત્ય કરાવે અતી નવાં, પોખે દિનને દયાળરે. દેશ. ૨૧
 ગાણી અડગણો લાભને, જૂનાં ચૈત્ય સમરાવેરે; ૫
 બિંબ પ્રવેશ ઓચ્છવ કરે, અમારપડલ વજડાવે. દેશ. ૨૨
 મુનીને પ્રાસુક દાનથી, સંતોષે મન ભાવેરે; ૬
 ભક્તિ કરે શ્રુત જ્ઞાનની, દીપ ધુપેને લખાવેરે. દેશ. ૨૩
 વૃતને દીપાવ રાગથી, વચ્છકુમર નરપાળરે; ૭
 ચોથે ઉલ્લાસે અગ્યારમી, ઝાખભવિજ્ય કહી દાળરે. દેશ. ૨૪

॥ દુહા ॥

શ્યામી ભોજને વાયરે, વીત વીત ઉદાર;
 ચૈત્ય પ્રવાહીને કરે, સાથે સદ્ધ પરિવાર. ૧
 અવર ધરમ કરણી ધણી, કામી ને વચ્છરાજ;
 એહવે કાષ્ઠક વાસરે, ફરી આવ્યા સૂરીરાજ. ૨
 ભૂપતિ પણુ તીહાં ગયો, વાંદીને પૂછંત;
 પૂરવ ભવની વારતા, કહો મુજને ભગવંત. ૩

॥ ઢાળ ૧૨ મીતાદેશીતાબેએ મુનીવર વોરણ પાંગર્યારે-

મધુર સ્વરે સૂરીતવ બાણે, જંચુદિપ મઝારે;
 દક્ષિણ દિશના ભરતમેરે, શોકીત જેમ હર હારે. મધુર૦ ૧
 વસંતપૂરી પતન વસેરે, તીહાં શ્રુર નામે રાયરે;
 સરળ સ્વભાવે નિર્મળોરે, નિલોભી સ્વરૂપ કખાયરે. મધુર૦ ૨
 ગુરુને વાંદીને જમેરે, પુજે અરીદા દેવરે;
 શિયળ સન્નાહતને ધરેરે, દાન દીએ નિત્ય મેવરે. મધુર૦ ૩
 પરનારીનો સહોદરે, પ્રજા ઉપર પ્રિતરે;

ન્યાયે રામ હરાવીઓરે, ધર્મે હરીઓ ચિતરે.	મધુર ૪
પટરાણી છે તેહનેરે, વિદ્યાધર એક નારરે; શ્રુભેગા નામે કરીરે, રૂપે રતિ અવતારરે.	મધુર ૫
બીજી રાણી નરે રાયનીરે, પૂત્રી પરણી જામરે; અગડો લાગે દિન પ્રત્યેરે, ન કરે કોઇ ઘર કામરે.	મધુર ૬
રતિચૂલા મન રાયનેરે, વાદાલી આતમ રામરે; ખેદ ધરે ધણો ખેચરીરે, તુજને યતાતું દાગરે.	મધુર ૭
શેઠ સૂતાવરીને તમેરે, પહોંચ્યા ઉજ્જડ વનરે; ઓખધી યોગે પૂરીઓરે, ધાવજે વ્યંતરી તનરે.	મધુર ૮
ગંધવાહન નૃપની સૂતારે, દોય પરણાવી યુજરે; દેવીએ દાખ્યો અવદાતનરે, તે જાણોછો નર પૂજરે.	મધુર ૯
ત્યાંથી ચલીને ધણુ ભવેરે, નૃપ નંદન હુઓ જાણુરે; પુજાદી ધર્મથી પામીઓરે, ભોગ સંપદ જાહુ રાણુરે.	મધુર ૧૦
પૂરવ ભવે કોઇ ચોગ્યથીરે, બાંધ્યો તે અંતરાયરે; તેહથી રાજબ્રહ્મી થયોરે, પૂન્યોદયથી પાયરે.	મધુર ૧૧
ગુરૂ વચણાં જવ સાંભળ્યારે, સાચું દાખ્યું પ્રગાણુરે; ધ્યાવતે કુમરને આવીઓરે, જાતી સમરણ જ્ઞાનરે.	મધુર ૧૨
પૂરવ ભવ દીડો તદારે, નૃપને મન વેરાગ્યરે; ઉપનો અતિ આનંદશુંરે, પરસંમે પાણી વાગરે.	મધુર ૧૩
ધર આવી નિજ પૂત્રનેરે, રાજ્યે થાપી પાટરે; ચારે રાણી સાથશુંરે, વૃત લેવા ગહ ગાટરે.	મધુર ૧૪
શ્રી શેખરપિણુ દેખીનેરે, માતને તાત વેરાગ્યરે; દિક્ષા લેવાને અવસરેરે, ઓચ્છવ કરે ગહા ભાગ્યરે.	મધુર ૧૫
કર જોડી ગુરૂને કહેરે, ચઉ નાણી જગત આધારરે; શિવ સુખ અરથી ભૂપનેરે, આપો સંયમ ભારરે.	મધુર ૧૬
પૂત્રને વચણે સૂરી વરાંરે, પાસે જોલાને નરેશરે; કહું તુમને તે સાંભજોરે, દૂર્લભછે મૂની વેશરે.	મધુર ૧૭
બાવીસ પરિસહ આકારરે, ચાલવું ખડગની ધારરે; કરવો છે દાંતે મેણુનેરે, લોહચણુનો આહારરે.	મધુર ૧૮
વચ્ચ કહે પ્રભુ તે ખર્જેરે, દ્રઢ શક્તિછે ભાવરે; આપો ચરિત્ર મુજનેરે, ભવજ ક તારણ નાવરે.	મધુર ૧૯

રચણુ આલુષણુ મેલીયારે, સુરીવૃત આપે ઉઘાસરે;
ભૂપે લીધું સિંહ થઈરે, વિચરે આચાર્યની પાસરે. મધુર૦ ૨૦
ધન્ય ધન્ય વચ્છકુમારનેરે, વૃતની કીધી સંભાળરે,
બારમી ચોથા ઉલ્લાસનીરે, ઋખલવિજય કહી દાળરે. મધુર૦ ૨૧

॥ દુહા. ॥

દ્વાનાદિ વૃતે જગતાં, વાર ધરમે રંગ;
પાપી જન સૂતા ભલા, બાપુ ભગવદ અંગ. ૧
મહા ઋષીશ્વર વચ્છવર, વીરમી સકલ સંલાપ;
થાવીર સર્મીપે અભ્યસે, ચારિત્ર કીરીયા કલાપ. ૨
પોતાની સહ નારજે, તે પણ આદરે દિક્ષ;
ચક્રનાણી સદુને દીએ, સારણાદિ અતિ શીખ. ૩
આચારંગ સુગડંગને, દાણુંગને સમવાય,
ભગવતી જ્ઞાતા કથા ગજે, વચ્છ મુનીને ભણાય. ૪
ઉપાસગ દશાંગને, અંતગડ આદમો વામ;
આણુત્તર વવાઈ સૂત્રને, પૃથ્વ વ્યાકરણ એ નામ. ૫
વિપાક સૂત્ર અગ્યારમો, બારમો દષ્ટિવાદ;
દ્વાદશાંગી શુત ખય કરે, વચ્છ તથા પરમાદ. ૬
ઈણી રીતે ભણુતે થકે, દંપતિ રહે લયલીન;
ચઢતે પરીણામે કરી, તપજપ કીરીયા નવીન.

॥ દાળ ૧૩ મી ॥ દેશી ॥ ઇંચાનત્રી.

શ્રી વચ્છરાજ મુનીશ્વર સંયમ, આશ્રવ રોકી પાળેજી;
સુક્ષ્મ બાદર ત્રશને થાવર, દ્રવ્યાધી ચાર નિદાળેજી.
જયોજયો જ્ઞાનદિણ્દ સાનંદ. ૧
દબ્બહતે ખટ જીવની કાયા, ક્ષેત્ર સહુ પ્રાણી પાતેજી;
ભાવ થકી તે રાગને દેખે, કાળે દિવસને રાતેજી. જયો જયો ૦ ૨
ક્રોધ લોહ ભય હાસે મરખા, લોક અલોક ન કહીએજી;
સરવ થકી છે અદિનાંદાણુ, ખટબેદે પરહરીએ. જયો ૦ ૩

† ૧ છ કાર્યારંભ્ય તે અભયદાન. ૨ સાત ક્ષેત્રે વાવરે તે સુ-
પાત્ર દાન. ૩ અનાયતે આપે તે અનુકંપા દાન. ૪ નાત જગાડે
તે ઉચીત દાન. ૫ જશ બોલાવે તે કિર્તિદાન. (એવં પંચ પ્રકારે
દાન કહ્યાં છે).

દેવ મનુષ્ય તિર્યચશરિરે, રૂપસ્વરૂપને દેખીછ; જ્યો. ૪
 ઉર્ધ્ધ્વ અધોને તીરછા લોકે, તછ એ વૃત વિધેશીછ. જ્યો. ૪
 છએ પ્રકારે પરિગ્રહ મુનીને, આઘ્યા વિના નવી લીજેછ; જ્યો. ૫
 દશ વૈદાલીક સૂત્ર આજ્ઞાવે, જનવર એગ વદીજેછ. જ્યો. ૫
 ચારે ભેદે રાત્રીભોજન, રસનો વખાણુ વીરમીએછ; જ્યો. ૬
 રાતે રાંધ્યો જે અસણાદીક, તે સુજનો નહીં જમીએછ. જ્યો. ૬
 વચ્છ મુની એમ દૂખાણુ ટાળી, પાળે ચારીત્ર ગત ભાવેછ; જ્યો. ૭
 શિવમુંદરી વરવાને કાન્તે, સૂગતાને ઘેર આવેછ. જ્યો. ૭
 આંકે પ્રવચન ગાતા કેરા, ખોળા માંહે ખેલેછ; જ્યો. ૮
 ખાંતીતળે ખડગે કરી નેરે, મોહરાજ દળ ડેલેછ. જ્યો. ૮
 ગુરુગમ શ્રુત કીરીયાને પાળી, વચ્છમુની સુધ્યાનેછ; જ્યો. ૯
 આયુષ્ય યથી કાળ કરીને, પહોંચ્યા, સ્વર્ગ વીગાનેછ. જ્યો. ૯
 સુર લોકે સુખ ભોગવી લેશે, માનવનો અવતારછ; જ્યો. ૧૦
 સંયમ પાળી કેવળ પામી, જ્ઞશે મોક્ષ મઝારછ. જ્યો. ૧૦
 શ્રી શ્રી વચ્છભૂપતી ગુણ ગાયા, રચના પાવન કીધીછ; જ્યો. ૧૧
 પુજન ઉપર દૃઢ સ્તીત કરવા, ભવીને શીક્ષા દીધીછ. જ્યો. ૧૧
 મોટાના ગૂણુ ગાતાં લહીએ, નીત નીત મંગળ માળછ; જ્યો. ૧૨
 એથે ઉલ્લાસે તેરમી પૂરી, ઋષભવિજય કહી દાળછ. જ્યો. ૧૨

॥ દુહાં. ॥

જે ગાશે જે સાંભળે તસધર મંગળમાળ;
 મિત્ર સનેહ સખળ તેને પામે સુખ વિશાળ. ૧

॥ ઢાળ ૧૪ મી ॥ દેશી ॥ તમને કહ્યો ગોરી ગમશે રાજ.

તપ ગચ્છ માંહે દિનકર સરીખા, શ્રી સેનસુરી ગણુરાયા લાલ; તપ ૦ ૧
 તાસ પટોધર તિલકસુરીછ, જનસાસન ગવરાયા લાલ. તપ ૦ ૧
 નેહની પાટ દીપાવણુ લારા, શ્રી વીજ્યાણુંદ સુરીરાયા લાલ; તપ ૦ ૨
 ગણુનો મંડાણુ દુરીત નિર્દાણુ, પ્રણમું નેહનું પાયા લાલ. તપ ૦ ૨
 રિધ્ધીવિજય વાચક તસ પાટે, સોને લીરા જડીયા લાલ; તપ ૦ ૩
 સત્તરે ભેદે એખે ચિત્તે, ચરણુ સોપાને ચઢીયા લાલ. તપ ૦ ૩
 કુચર વિજય શ્રુત નિત્ય અબ્યાસી, તેહને પાટે સોહાયા લાલ; તપ ૦ ૪
 તાસ શિષ્ય રથોવિજય મનોદર, જ્ઞાન કળાએ સવાયા લાલ. તપ ૦ ૪
 આનંદવિજય અતિ સુંદર શોહે, સદ્ગુરુને મન ભાયા લાલ; તપ ૦ ૫

અવગુણ પાખે સંધની સાખે, નિજ પાટે પધરાયા લાલ. તપ૦ ૫
 તસ પાટે સંવેગરસ બીના, પ્રેમ વિજયજી થપાયા લાલ;
 રામવિજય નર પરઉપગારી, ગુરના પાટ દીપાયા લાલ. તપ૦ ૬
 ઋષભવિજય તસ શિષ્ય વદી ને, મેં વચ્છ ભૂપતિ ગૂણ ગાયા લાલ;
 સમુદ્રસૂરીને રાજે રચના, કરી ઘણે હરખ બરાયા લાલ. તપ૦ ૭
 આપ આનંદે ઉઘમ કીધો શ્રીગુર ચરણ પસાયા લાલ;
 સંવત અઢાર ને બાસીયા વર્ષ, શ્રાવણ માસને આયા લાલ તપ૦ ૮
 ઉજવળ છઠ દિવસે ભૂગુનારે, ઢાળ છપ્પન કરી ધ્યાયા લાલ;
 રતન ત્રધ ગુણ મોટા દીદા, એક અવતારી રાયા લાલ. તપ૦ ૯
 ભોગી યોગી માંહે શુરો, દોય વિધ શત્રુ હઠાયા લાલ;
 સંસારી સખ નિલસી પૂરા, તોળે મેલી કંસુન ભયા લાલ. તપ૦ ૧૦
 ચારીત્ર પાળી ચિત્ત અબ્ધુઆબ્ધુ, તજ્યા મોહ કખાયા લાલ;
 તસ ગુણુમાળા કંઠે ધરતાં, નિમંણ હોવે કાયા લાલ. તપ૦ ૧૧
 નામને કાને શ્રુતે બવીયાં, જાવે સહુ પાપ પલાયા લાલ;
 બારેજમાં રહી ચોમાસું, રાસ રસિક નીરગાયા લાલ. તપ૦ ૧૨
 ચોથે ઉલ્લાસે મનસુ વીલાસે, ચૌદમી ઢાળ નિપાયા લાલ;
 ઋષભવિજય કહે ભવીયણ શુણીએ, મંગળ પાગી રમાયા લાલ. તપ૦ ૧૩

॥ કલશ ॥

દાન સિયળ તપ ચોથો ભાવ, એ ચાર છે ભવજળ નાવ;
 ચાર ઉલ્લાસે છપન ઢાળ, ભણતાં ગણતાં મંગળ માળ. ૧
 સૂત્રે છે અનુયોગી ઠાર, ને પ્રભૂ ભાખ્યા ચાર પ્રકાર;
 તેમ ઉલ્લાસ મેં રચીયા ચાર, ઋષભવિજય કહે જયજયકાર. ૨

इति वच्छराज चरित्रे पुजाधिकारे प्राकृत प्रबंधे
 जल्पन वारी आनयनं १ यमराजाग्रहागमन २ मांत्रि
 निर्घाटण ३ देवलोक गमन ४ एभीचतुर्भी कलावृतो
 चतुर्थ प्रस्ताव. इति वच्छराजनो रास संपूणम्. श्री
 आदी जीनाय नमः गाथा १२२८ श्रीशांतीनाथाय नमः
 ॥ श्रीश्रयांसु श्री श्री ॥

આશ્રય પત્ર.

ભાવનગર.

૩૫ શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સભા.

બારેજા.

૩૨ શ્રીજૈનગાળ જ્ઞાનોદય સભા.

૧ શા. ઉમેદભાઈ અમીચંદ.

૧ શા. નગીનદાશ લખમીચંદ.

નવાગામ.

૧ શા. જ્ઞેશંગભાઈ પાનાચંદ.

૧ શા. જ્ઞેશંગભાઈ હેમચંદ.

૧ શા. પુંબભાઈ ચોભણુદાસ.

૧ શા. મગનલાલ મલુકચંદ.

૧ શા. નગીનભાઈ કેસરીસંઘ.

દેબા.

૧ શા. રવચંદ કુલચંદ.

૧ શા. ખેમચંદ કુલચંદ.

૧ મહેતા દેવચંદ જ્ઞેશંગભાઈ.

બીડજ.

૧ શા. કુલચંદ ધનજી.

૧ શા. દોલચંદ રાયચંદ.

૧ શા. સુંદરજી પાનાચંદ.

જેતલપુર.

૨ શા. અંનાપચંદ ચોભણુદાસ.

૧ શા. ધના પાનાચંદ.

૧ શા. હીરાચંદ જીવરાજ.

કનીજ.

૨ શા. હીરાચંદ મલુકચંદ.

૨ શા. ભીખાભાઈ કેવળચંદ તર-

૫થી શા. હીરાચંદ મલુકચંદ.

લાલી.

૧ શા. મલુકચંદ જીવરાજ.

અસલાલી.

૧ શા. હેમચંદ માનચંદ.

નંદાસણ.

૩ શા. નગીનદાશ કેસવજી.

મહીજડા.

૧ શા. કસ્તુર પુરૂષોત્તમદાશ.

દેગામડા.

૧ શા. હેમચંદ રવચંદ.

મહીજ.

૧ શા. નાથાભાઈ સાકળચંદ,

૧ શા. નાથાભાઈ જ્ઞેશંગ.

૧ શા. પોપટ નથુભાઈ.

જમરડા.

૧ શા. કાલીદાશ બહેચર.

૧ શા. મોકમ કુબેર.

૧ શા. પાનાચંદ કુંવરજી.

ધોરાજી.

૨ શ્રી જૈનજ્ઞાન પ્રવર્તક મંડળીના

મંત્રી. જાદવજી રવજી.

બદરખા.

૧ શા. ભીખાભાઈ ધરમચંદ.

૧ શા. જ્ઞેશંગ મુળચંદ.

૧ શા. ગોડીદાશ અમરચંદ. તરફ
થી જીવરાજ હરીસંઘ.

માણસા.

૨ શા. હાથીભાઈ મુળચંદ.

૨ શા. જ્ઞેશંગમ પુરૂષોત્તમદાશ.

૨ શા. ઉગરચંદ કરમચંદ.

૨ શા. દલીચંદ માણુકચંદ.

૧ શા. હરીચંદ બગાજ.	૧ શા. મોતીલાલ દોલત.
૧ શા. નહાલચંદ વહાલચંદ. અમદાવાદ.	૧ શા. રતનચંદ ગીરધર.
૧ શા. પોપટલાલ ફતેચંદ.	૧ શ્રીઆદ્ય જૈનધર્મ પ્રવર્તક સભા.
૧ શા. ખેમચંદ કાળીદાસ.	૧ શા. શીવલાલ અમીચંદ.
૧ શા. ચુનીલાલ નથુભાઈ.	૧ શા. ભોળા ચુનીલાલ દલાલ.
૧ શા. મફ્ફા પોચાભાઈ.	૧ શા. રતનચંદ રગજી.
૧ શા. મોસન ન્યાલચંદ.	૧ શા. બીખાભાઈ દેવચંદ.
૧ શા. ખેમચંદ રતનચંદ.	૧ શા. ડાહ્યાભાઈ કરમચંદ.
૧ શા. ચુનીલાલ ગોકળદાસ.	૧ માસ્તર અચરતલાલ.
૧ શા. રતનચંદ હકમચંદ.	૧ શા. ચુનીલાલ મનસુખ.
૧ શા. ચુનીલાલ મુ.મુખાઈ બંદર.	૧ શા. મોહનલાલ.
૧ શેઠ ડાહ્યાભાઈ ચુનીલાલ.	૧ શા. પુષ્પા રતનચંદ.
	૧ શા. ગોકળદાસ જમનાદાસ.

